

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Tarihi Çağdaş ve Gerçekçi Açıldan Araştırma ve Yayın Organıdır

ISSN 1301-2762

4. Büyük Üstad Mesejı Demir SAVAŞÇIN
7. Message from the Grand Master Demir SAVAŞÇIN
11. Mason Markaları Tamer AYAN
36. Türkiye'de Bölge Büyük Locaları Celil LAYİKTEZ
50. Tımplıyeler,
Şövalye Ramsay ve Ritler A. Oktay GÜNDOĞDU
75. Hürmesenluğun Değuşu ve
Kıtımıyeti Hüseyin D. AKARU
87. Aradığımız Hakikat Yusuf KÖKDAMAR
99. Bilmek ve Tanımak Farklı
Kavramlardır A. Ümit İRİŞ
103. Masonlukta Ahlak Ender ARKUN
109. Localardan Haberler Mimar SİNAN
120. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

YIL : 2001

NO : 119

MİMAR SİNAN

***Gevşemeyin, endişe etmeyin.
İnancınız sağlamsa, mutlaka başarılırsınız.***

Şâni Yüce Kur'an, S.III.139

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTÇU
YENİLİK BASIMEVİ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 2001

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
tarihi çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : **Demir SAVAŞÇIN**

Yazı İşlerini fiilen idare eden : **Tamer AYAN**

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR.

ISSN 1301-2762

SAYI : 119 Nuruziya Sokağı 25, 80050 – Beyoğlu Tel: 0 212 251 26 50 MART 2001

4. **Büyük Üstad Mesajı** **Demir SAVAŞÇIN**
7. **Message from the Grand Master** **Demir SAVAŞÇIN**
11. **Mason Markaları** **Tamer AYAN**
36. **Türkiye'de Bölge Büyük Locaları** **Celil LAYİKTEZ**
50. **Tampliyeler,
Şövalye Ramsay ve Ritler** **A. Oktay GÜNDOĞDU**
75. **Hürmasonluğun Doğuşu ve
Ketumiyeti** **Hüseyin D. AKARLI**
87. **Aradığımız Hakikat** **Yusuf KÖKDAMAR**
99. **Bilmek ve Tanımak Farklı
Kavramlardır** **A. Ümit İRİŞ**
103. **Masonlukta Ahlak** **Ender ARKUN**
109. **Localardan Haberler** **Mimar SİNAN**
120. **Aramızdan Ayırılanlar** **Mimar SİNAN**

BÜYÜK ÜSTAD MESAJI

Sevgili Kardeşlerim,

Bu mesajımda bazı konuları ve sorunları siz Kardeşlerimle paylaşmak istiyorum.

Almanya'da yayınlanan "Amerika'lı ve Kanada'lı Hürmasonların Sesi" adlı dergide "Hürmason kimdir?" sorusunun birkaç dizinle şöyle cevaplandığını okumuştum. Hatırımda kaldığı kadarıyla, Hürmason:

*Evinde nâzik,
Toplumda saygılı,
İş hayatında şerefli,
VAZİFEDE DÜRÜST,*

*Tâlihsizliğe karşı merhametli,
Ahlâksızlığa karşı tepkili,
Zayıflara karşı yardımcı,
Kuvvetliye karşı dirençli,
Tövbekâra karşı affedici,
Talihliye karşı teşvik ve tebrik edici,
Yaradan'a karşı, derin saygı ve sevgi ile bağlı
bir kimsedir...*

Tabii ki, Masonluğun meziyetleri sadece bunlardan ibaret değildir. Ancak, içinde bulunduğumuz dönem "Loca Görevlilerinin Seçim Süreci" olduğu için, bu cevapta geçen "Vazifede dürüst" meziyetinin önemi üzerinde özellikle durmak istiyorum.

Çünkü, bu dönemde, bazı aday Kardeşlerimiz, Masonluktaki seçimin aslında harici dünyadaki gibi bir seçim olmayıp, sadece Kardeşlerin görevlendirilişi anlamına geldiğini unutarak ve belki de farkında bile olmadan, Muhterem Localarında yarattıkları yapay seçim platformunda, maalesef, bizlere yakışmayan olumsuz davranışlar içine giriyorlar.

Bazı aday Kardeşlerimiz, bildiriler yayınlıyorlar; Kardeşlerinin kendilerine oy vermesini maalesef bizzat istiyorlar. Seçim öncesi günlerde telefonlar çalışıyor; bazı Kardeşlerimiz, kendilerine veya destekledikleri adaya oy verilmesini ne yazık ki Kardeşlerine empoze etmeye çalışıyorlar.

Seçim toplantıları genelde Kardeşlerimizin katılımının en yüksek olduğu toplantılardır. Çünkü, devamsız veya çok az devamlı Kardeşlerimiz, bu gibi adaylar tarafından toplantıya çağrılmakta, kendilerine veya destekledikleri adaya oy verilmesi ısrarla empoze edilmektedir. Hattâ, ender de olsa, diğer aday hakkında olumsuz mizansenler bile yaratılmaktadır.

Seçim ardından da, o Muhterem Localarda ikilik ve temelinde husumet yatan yeni bir Muhterem Loca kurma çalışmaları başlamakta veya görev verilmeyen Kardeşlerimiz ve destekleyenleri toplantılara devam etmemektedirler.

Bütün bu olaylara vesile olan Kardeşlerim "VAZİ-FEDE DÜRÜST" davrandım diyebilir mi ? Cevabını vicdanlarınıza bırakıyorum.

Hepimiz yeminimizde "Yurdumuza ve ailemize bağlı kalacağımıza; onlar için, elimizden gelen hiçbir şeyi esirgemeyeceğimize; hak ve adaletten yana olacağımıza; insanların mutluluğuna çalışacağımıza" namus ve şerefimiz üzerine söz vermiştik.

Ayrıca, bir vatandeş olarak da, vatanımıza sadakatla bağlı olarak, şerefle hizmet etmek zorunda olduğumuzun; ¼lkemizin yararlarını, bağımsızlık ve h¼rriyetini, dirlik ve d¼zenini korumayı kutsal bir g¼rev saydığımızın bilinindeyiz.

Yurdumuzu son g¼nlerde olumsuz etkileyen ekonomik ve mali sıkıntılar karşısında, saygın masonik kimliğimizi yansıtabilmemiz i¼in kendi davranışlarımızda ¼ok dikkatli olmamız gerekmektedir. Bug¼n bir¼ok Kardeşimiz bu sıkıntılarını yaşamaktadır. Bu nedenle, l¼kse, fanteziye ve g¼steriře dayalı her t¼rl¼ savurganca davranıştan ka¼ınmamız, yeminimizin ve temel prensiplerimizin bir gereğidir. Bug¼nk¼ davranışlarımız, gelecek i¼in mutluluk kaynağı olmalıdır. Bu nedenle, gerek Mesleğimizdeki, gerekse harici ¼lemdeki tutum ve davranışlarımıza ¼ok dikkat etmek zorundayız.

Ulusumuz, hi¼ de hak etmediği halde, bazı belirli ¼evrelerce, "Soykırım" ithamı altında bırakılmaktadır. Kimliğini; tarihine, geleneklerine bağlı kalmakla ve sahip ¼ıkmakla koruyan bizlerin, bu konuda gereken araştırma ve incelemeleri yaparak, ¼evremizi Kardeşlik sevgisiyle aydınlatmamız gerektiğine inanıyorum.

Evrenin Ulu Mimarı'ndan bizlere birlik ve beraberlik, masonik g¼rev bilin¼ ve anlayışı i¼inde davranma g¼c¼ vermesini dilerim.

Kardeş Sevgi ve Sel¼mlarımla,

**Demir SAVAŐIN
B¼y¼k ¼stat**

MESSAGE FROM THE GRAND MASTER

My dear Brethren,

In this message of mine, I would like to share certain points and problems with you.

In a magazine published in Germany, called "Voice of the American and Canadian Freemasons" I had read the way they replied to the question of "Who is a Freemason?" As far as I can remember it was as follows; A freemason is a person who is:

*Kind at home,
Respectful in the community,
Honorable in business life,
Straightforward in his duty,*

**Charitable towards unluckiness,
Reactionary towards unjustice,
Helpful towards the fallen,
Resistant towards the powerful,
Forgiving towards the penitent,
Congratulatory and encouraging towards the
fortunate, and
Bound to the Creator with deep respect and
love...**

Of course the virtues of Freemasonry is not restricted to these only. However, because the period in front of us is "the period of Electing the Lodge Officers", I would like to emphasize on the "Straightforward in his Job".

Because, some of the Brethren are forgetting that a Masonic election is not like an election in the outside world, but it is some Brethren being given a job to do and, maybe without noticing, are acting on the artificial election platforms in certain manners which are not becoming us.

Some candidate Brethren are issuing circulars, they are unfortunately asking Brethren personally for their votes. Days prior to the elections telephones are kept busy, and some brethren are trying to impose other Brethren to vote for the candidate which they support or for themselves.

Election meetings are generally the meetings with high percentage of attendance; because Brethren with little attendance, or no attendance at all, are asked to be present by these candidates and requested to vote for themselves or the candidate they support. Even

it is very rare, some negative mise en scenes are created about other candidates.

After the elections, a schism in that lodge crops up. Workings of establishing a new Worshipful Lodge, in whose foundations lies animosity, starts or those Brethren who were not elected and their supporters stop attending the meetings:

Those Brethren who become the tools of these events, can they say that they were "Straightforward in their duty"? I leave the answer to this question to your conscience.

We promised while taking our obligation that "we shall be bound to our country and family; we shall not spare anything from them if it is within our power to give; and we shall not deviate from justice and righteousness.

We also know that as a citizen we have to serve our country, to which we are attached, with honour and accept it as a sacred duty to defend the benefits of our country, its liberty and freedom and its well-being.

During the recent economical and financial difficulties which has a negative effect on our country, we must be very careful in our personal actions in order to reflect our respectful masonic personality. Today a number of Brethren are in these difficulties. It is a part of our obligation and principles that we should refrain from any waste, luxury, fantasies and show-off. Our actions of today should be the source of happiness of tomorrow. We, therefore, must be very careful in our attitudes in our Craft as well as in the outside world.

Our nation is, undeservingly, under the accusations of a "holocaust" by certain circles. I believe that we, who protect our being, by remaining faithful to its history and traditions, must enlighten our surroundings with brotherly love by making the necessary research about this subject.

May the Grand Architect of the Universe grant us unity and togetherness, and power to act with the knowledge of masonic duty and understanding.

With my fraternal love and regards.

Demir SAVAŞÇIN
Grand Master

MASON MARKALARI

Tamer AYAN

MASONS MARKS

The Masons' marks were generally cut on the face of stones in very delicate lines, and they are often difficult to detect in ancient times. The more ancient of them are said to have had their origin in Egypt, and apparently they were introduced into England in the 12th century. It was customary for most crafts including Operative Freemasons to put special identifying marks of the craft or *hall mark* upon articles of manufacture, thereby assuring quality and workmanship in the Middle Ages. Masons' marks are found on buildings of all ages in almost every country, sometimes painted but more often incised. The character of building was such that it needed no identifying mark for the builders or craft as a whole, but the individual workman did have to need to identify the stones which they had shaped. This practice probably had the double purpose of giving the producer credit for his work and also of holding him responsible for its proper execution. It is believed that their use was imposed on the workmen by their overseers and that as time went on the Masons themselves were proud to carve their personal marks on the stones they had cut and squared. Marks preferable to names, since they could be inscribed with less effort and, the marks being distinctive, permitted no duplication. It was, therefore, the custom of every Mason to have a mark which he was not supposed to alter. Almost every old edifice, particularly Gothic buildings about in Masons' marks. They are usually simple in design, consisting of from 2 to 8 straight lines and a corresponding number of angles, though occasionally curves and more intricate patterns are found. The marks seldom resemble objects of any kind and do not appear to have had any symbolical significance. A number of attempts have been

made to classify marks, either by their individual forms or the locations in different buildings and countries or by some other criterion. But while some have pretended to lay down general rules, these have so many exceptions that they are rendered unreliable. Theories of esoteric significance attaching to Masons' marks have little following today. A practical application is that it has been possible to trace, through the appearance of the same mark at different sites, the extent of travel undertaken by individual craftsmen. Evidently the English speculative Freemasons of the early 18th century knew nothing about Masons' marks and, though Freemasons of Scotland probably did, being still engaged in operative Masonry, such marks played no part in symbolic rituals. The earliest-known record of the formal adoption of the mark in the Torgau Statutes of 1462. In Scotland, the Shaw Statutes of 1598 directed the registration of the mark. It has been said that in the 17th-18th centuries of Scottish Lodges kept a book in which they registered the names and marks of every member. In speculative **Mark Masonry** degrees generally and the **Mark Master** in particular, each member is required to select a mark and have recorded in the lodge **Book of Marks**, being also pledged not to alter the same.

Giriş

Masonlukta geçen **Marka** terimi, erken evrede Operatif ve geç evrede Spekülatif olmak üzere iki farklı masonik dönemi de ilgilendirir. Ritüelde "*atalarımız Hür Duvarcılar*" olarak anılan Operatif Masonların inşa ettikleri yapılardaki taşların üzerinde rastlanan izler ve işaretlerle operatif ilişki kurulur. Bunlar, ya taşın işlenmesinde kullanılan yontu aletinin taşın yüzeyinde bıraktığı doğal izler; ya da taşı işleyen Masonun imzası niteliğinde yapay işaretler olmak üzere iki ayrı türdür. Yapay olarak yapılan bu işaretlere **Marka (Mark)** denir. Taş işlemede kullanılan yontu aletinin doğal olarak bıraktığı, yani istenilerek yapılmayan, izler marka değildir. Marka, isteyerek kazınan işaretlerdir. Spekülatif Masonlukta, Marka ile ilgili espri **Mark Masonluğu**'dur. Bu spekülatif masonik espri, Sembolik Masonluk kapsamında, Operatiflerin **Mason Markası** kavramı üzerine **Mark Üstadı** derecesi ile kurularak yorumlanmıştır. İlginç bir sembolik öğretisi olan Mark Masonluğunun anlaşılabilmesi için, Mason Markalarının öğrenilmesi gerekir. Bu çalışmanın amacı, Operatif Masonların imzaları ve kalite işaretleri niteliğindeki markaların incelenmesidir. Mason Markalarının önemi anlaşıldıktan sonra, Marka Sembolizmasını temel alan Mark Masonluğu (Mark Üstadı) başka bir araştırmanın konusu olacaktır.

Yukarıda değinildiği gibi, Operatif Masonluk döneminden kalan yapı taşları üzerinde iki türlü iz veya işaret bulunur. Birincisi, Operatif

Masonun taş yontma sürecinde kullanmakta olduğu çekiç, taşçı kalemi, küskü gibi avadanlıkların uygulanan yontu tekniği nedeniyle taş yüzeyinde bıraktığı taş işleme izleridir. Bu izler, sadece o dönemde kullanılan taş yontu tekniğini ve avadanlığın cinsini gösterir. Marka, taşı yontan Masonun taşın kendisi tarafından işlendiğini göstermek üzere, taşın yüzeyine isteyerek işlediği veya koymak zorunda olduğu, aynı yapanın imzası, markası, hatta garanti belgesi gibi özel işarettir. Bu incelemenin konusu, özellikle yapay işaretler, yani Mason Markalarıdır. Ancak, ikisinin arasındaki farkı ve ilişkiyi gösterebilmek için doğal yontu izleri de özetle açıklanacaktır.

Operatif Masonluğun Tarihsel Niteliği

Dünyanın her yerinde, örnek olarak Anadolu'da olduğu gibi, Eski Çağ'a ve özellikle Antik Çağ'a ait görkemli bayındırlık eserleri ve sanat yapılarının tamamı Operatif Masonlar tarafından inşa etmiştir. Bu eserleri yapanların meslek adları ve sıfatları, tabii ki, zamana ve ülkelere göre değişse bile, hepsi de Operatif Masonlardır. Mısır'ın devasa piramitleri veya Mezopotamya'nın zigguratlarından, Anadolu'nun antik şaheserlerine; İstanbul'un Aya Sofya'sından, Edirne'nin Selimiye'sine kadar tüm görkemli eserlerin hepsi, adları ve sıfatları ne olursa olsun, Operatif Masonlar tarafından inşa edilmiştir. Örneklenirse, Sümerlerde **Tın**, Akkad ve Hittit'de **İttintu** veya **Esi/Eru**, İbranilerde **Giblim** veya **Gebal**, Kuran'da **Bennain**, Roma'da **Tignari**; İtalya'da **Magistri Comacini**, Roma'da **Maconetus**; Almanya'da **Steinmetzen**, Fransa'da **Compagnonnage**, Britanya'da **Lathomus**, **Cementarius**, **Freemason** yanında Anadolu'daki Ahîlerin ve Lonca taş ustalarının hepsi tarihsel bayındırlık sürecinin Operatif Masonlarıdır.

Yoksa, "*Operatif Masonlar, sadece Orta Çağ'da ve Hıristiyanî Avrupa ülkelerinde vardır; başka ülkelerde ve dönemlerde yoktur.*" demek yanlıştır. Bu bakımdan, Aya Sofya'nın **Isidor**'u veya Selimiye'nin **Mimar Sinan**'ı ile İngiltere'deki Whitehall'un **Inigo Jones**'u ve St.Paul'un **Christopher Wren**'i arasında, Operatif Mason Üstadlığı kariyeri açısından fark yoktur. Hatta, mimarî ve statik dehası olarak herhalde adı ilk anılanlar daha büyük ustalardır. Bu bakımdan, dünya Operatif Masonluğunun kökleri, Spekülatif Masonluğun Büyük Loca olarak ilk resmî tescili İngiltere'de olduğu için, sadece Britanya'nın veya Hıristiyan Avrupa'nın Orta Çağ bayındırlık tarihiyle sığlaştırılmamalı ve bunun ötesinde dünyada gelmiş geçmiş binlerce yıllık uygar-

hkların günümüze yansıyan görkemli mimarî eserlerini görmezlikten gelinmemelidir. Bu saptamayı özellikle vurguladıktan, ama 13.-14. Yüzyıllarda İngiltere'nin otuz kadar ünlü Operatif Hürmasonu arasında, örnek olarak, Kraliyet Baş Masonu Henry Yevele, Canterbury Katderali mimarı Richard Beke, St.George Şapeli mimarı Henry Jenyers, Eaton Koleji mimarı Thomas Teneham, York Katedrali mimarı Christopher Horner'ı incelenen konu açısından andıktan sonra; masonik literatüre yansıyan Büyük Britanya ve özellikle de İskoçya Operatif Masonluğu yapıtaşlarındaki yontu ve işleme izleri mimarlık tarihinin konuya tarzı bakış açısından incelenebilir.

İngiltere ve İskoçya'da Orta Çağ'dan kalan yapılar üzerinde yapılan araştırmalar, biri 12.Yüzyılın ortasından daha önceye, diğeri ortasından sonraya ait iki ayrı mimarî tarzın varlığını göstermektedir. Norman stili olarak tanımlanan birinci tarz, 11.Yüzyılın sonlarından itibaren başlamış, 12.Yüzyılın ortalarına doğru gelişmiş; daha sonra göreceli olarak Erken Dönem İngiliz-Gotik mimarî stilinin etkisiyle kaybolmuştur. Norman stilinin geçerli olduğu dönem, siyasî ve tarihî yönden, 1099 yılında Haçlılar tarafından Kudüs'ün işgal edildiği yıllardan başlamakta ve Selahattin Eyyubî tarafından 1187 yılında geri alındığı tarihlerde sona ermektedir. Dolayısı ile, yeni mimarî tarzın gelişmesine, diğerkültürel, bilimsel, sanatsal ve hatta masonik konularda olduğu gibi, genel olarak Orta Doğu ve Anadolu'nun çok değerli uygarlık mirasını Avrupa'ya transfer eden Haçlılar kapsamındaki Şövalyelik tarikatlarının ve özel olarak Britanya'daki önemli yerleşimleri açısından Tampliyeler kapsamındaki **Mason Keşiş Şövalyelerin** büyük katkıları olmuştur. Mason Keşiş Şövalyeler, doğudan öğrendikleri uygarlık mirasının kapsamında, özellikle batı için çok değişik olan zengin doğu mimarisinin üslûbunu ülkelerine taşımak suretiyle Avrupa'da yeni bir stilin doğmasını sağlamışlardır.

Britanya'daki erken Norman mimarisinin belirgin özelliği, inşaatlarda, kaba saba, boyutsuz, köşe ve kenarları örtüşmeyen, hamtaş veya işlenmemiş taşların kullanılmasıdır. Oysa, 12.Yüzyıldan itibaren taş işçiliğinin kalitesi açık bir şekilde yükselmiş; düzgün kesilmiş, iyi yontulmuş, yüzeyleri parlatılmış, 13.Yüzyıl yapıtaşlarına oranla daha küçük boyutta, ama keskin kenarlı ve düzgün köşeli, duvarda yan yana geldiğinde birbiriyle öpüşen, boyutlu yapıtaşları kullanılmaya başlanmıştır.

İşte burada, söz kaliteli taş konusuna gelince, genelde Masonluk ve özellikle Spekülatif Masonluk açısından çok önemli bir terim olan

Hür sıfatının ve buna bağılı değerli bir **İmtiyaz** olan **Hürmason** teriminin anlamı ortaya çıkmaktadır.

Mason & Hürmason Ayırımının Tarihçesi

Mason adının başına eklenen **Hür** sıfatının klasik anlamdaki açıklaması, Operatif Mason Localarına mensup Hürmasonların haiz oldukları bu imtiyazla, işleri gereği bir yerden diğerine serbestçe gidebilme iznini kazanmaları ve yolculukları sırasında geçtikleri yerlerde geçiş harcı ödemekten muaf tutulmaları şeklinde yapılır. Localar halinde seyahat eden Hürmasonlara **Gezgin Masonlar** (Travelling Masons) denilmesinin sebebi bu imtiyazlarıdır. Hürmasonların başlıca hakları ve imtiyazları, iş ve mesleklerinde çalışabilmek, Localar halinde seyahat edebilmek, kurdukları Locaları vasıtasıyla örgütlenmek, Localarında seçmek ve seçilmek, meslekî haklarını kullanmakta hür olmaktır. Oysa, Localara değil de, Loncalara mensup olan Masonlar veya kendi kendilerine çalışan Masonlar, yani Hürmason olmayanlar, sadece toprağa bağılı olarak yaşadıkları yerde çalışmak zorundadır; başka bölgelerde çalışmak veya vergi ödememek gibi imtiyazları yoktur. Tabii ki, Hürmasonlar için geçerli olan ve Masonlara verilmeyen bu imtiyaz meslek ve iş imkânı açısından son derece önemlidir.

Günümüzden örnek verilirse, bir ücra kasabadaki bir taş ustasının, yani Masonun, yoğun iş talebi olan büyük şehirlere gelip çalışmaması; yüksek kazançlı yerlerde iş bulmak ve vergi ödememek imtiyazının sadece belirli nitelikteki özel bir grup taş ustasının, yani Operatif Localara bağılı Hürmasonların tekelinde kalması gibi! Bu durumda, Mason olmak yerine, Hürmason olup da daha iyi, daha sürekli ve güvenli, daha kazançlı iş bulmak imtiyazını hangi taş ustası istemezdi ki?

Hürmasonların bu imtiyazının meslekî sebebi neydi?

Hürmasonları, Masonlardan ayıran meslekî üstünlükleri var mıydı? Varsa neydi?

Vardı ve de çok önemliydi!

Masonlar taş işlemeyi, yani yapıtaşını yontmayı bilmezlerdi. Meslekî bilgi ve deneyimleri, derledikleri irili ufaklı hamtaşları ham olarak kullanmak; belki biraz kaba saba yontmak ve sonra da gelişigüzel **ku-ru duvar** örmektir. Bu nedenle Masonların ördükleri duvarlar ve inşa ettikleri yapılar sağlamlık ve stabilite yönünden dayanıksız ve duraysız olurdu.

Oysa, hem meslek okulu, hem de örgütü niteliğindeki Operatif Localarda eğitim gören ve çalışarak Çıraftan Ustaya doğru deneyim kazanan Hürmasonlar taş yontma zanaatının inceliklerine vakıf olduklarından, taş ocaklarından yapı şantiyelerine kadar her yerde yüksek gelirli iş bulan kalifiye taş ustaları niteliğindediler. İyi yontulmuş, boyutlu ve düzgün köşeli yapıtaşları ile örülen duvarlar sağlam ve duraylı olduğundan; yüksek ve önemli yapıların inşaatında mutlaka Operatif Localara bağlı Hürmasonlar çalışabilirlerdi.

Diğer taraftan, birer ayrı meslek tanımı olarak Mason ve Hürmason mesleklerinin ayırtlanmasında kullandıkları taşın cinsi de rol oynamıştır.

Masonların kullandıkları oradan buradan derleme taşlara hamtaş veya kabataş anlamında **Rough Stone** denildiğinden, bu taşları kullananlara **Rough Stone Mason** veya **Rough Mason** veya zamanla **Rough** sıfatı atılarak **Mason** denilmesi âdet olmuştur.

Operatif Hürmasonlar hamtaşları taş ocağından yontulmaya uygun biçimde çıkarırlardı. Hamtaşlar işlenmeye uygun kıvamda ve sertlikte; aynı zamanda da tabakalı veya eklemli kayalardan çıkarıldığından en azından iki yüzü zaten düzgün olurdu. İngiltere'nin kuzeydoğusundaki ve Fransa Normandiya'daki taş ocaklarında işletilen tabakalı kireçtaşları ve kumtaşları kalite olarak bu üstün özellikleri taşırdı. Taş ocaklarından kolayca sökülen ve yontulmaya uygun sağlam taşlara **Free Stone** denilirdi. **Free Stone** işleyen taşçı ustalarına önceleri **Free Stone Mason**, sonraları kısaca **Freemason** denilmiştir.

İşte, Operatif Locaların üyelerini bu Freemasonlar, yani Hürmasonlar, oluştururdu. Hürmasonların işlerinin gereği olarak, ülke içinde ve hatta arasında yolculuk yapabilme izni ve harç muafiyeti de bu üstün nitelikli ve örgütlü meslek mensuplarına verilmişti. Saygınlıklarının ve imtiyazlarının özel bir gerekçesi, kale veya köprü gibi kamusal veya katedral ve manastır gibi dinsel, yani kutsal, yapılarda çalışmalarıydı.

Free, yani **Hür** kelimesine bağlı olarak, İngiltere'de **Hürmason** (**Freemason**) meslek adı **Hürtaş** (**Free Stone**) işleyen meslek sınıfı için teknik anlamda; İskoçya için **Hürmason** (**Freemason**) adı siyasal meslek **Hür** (**Free**)'lüğüne sahip meslek erbabı için siyasal anlamda tanımlama olarak kullanılmıştır.

İncelenen konu açısından çok önemli bir vurgulama da, Marka kullanım hakkının Masonlara değil, sadece Hürmasonlara (henüz Çıraklar

hariç) verilmesidir. Bunun günümüze yansması, sadece Hürmasonlar tarafından işlenmiş yapıtaşlarının üzerinde Marka bulunmasıdır. Yani, Marka kullanımı Hürmasonları, Masonlardan ayıran önemli bir imtiyazın göstergesidir. Bu anlamda, günümüzdeki Hürmasonlar, kendilerine Mason dememeye; asıl mesleklerinin imtiyazlı Hürmasonluk olduğunu hep akıllarında tutarak kendileri için Hürmason terimini kullanmaya özen göstermelidir. Bu, önemli bir meslekî bilinçtir. Bu farklı meslek sınıflarını gösterir şekilde, Mason ve Hürmason farkını vurgulayan özel terimlere her dönemin masonik belgelerinde çok sık rastlanmaktadır.

Masonlara 11.-15.Yüzyıl arasında verilen isimler: *roughmasons, mason, hard-hewers, cubitores, positores, layers, setters, positores petrarum, cementarii, lathomi vocati hardhewers, positores vocati roughlayers, brekemen, cissores, taylatores, couchers* olarak sayılabilir. Hürmasonların meslekî sıfatları, 1077'de *caementarius*; 1212'de *sculptores lapidum liberorum*; 1217'de *masnun*; 1300'lerde *magister cementarius, masoune, marmorius, lathomus, latomos, lathomi, lathomi, masoune de franche per*; 1360'da *fraunche pere ou de grosse pere*; 1391'de *magister lathomus liberarum petrarum*; 1415'de *liberas petras (freistone)*; 1396'da *citiens et masons de Londres, lathomos vocatos ffre maceons, lathomos vocatos ligiers*; 1444'de *frank mason*; 1495'de *free mason*; 1550'de *freemason, free mason*; 1620'de *ffremason*, 1636'da *frie mason*, 1671'de *ffree mason*, 1723'de *Free-mason, Fremason* olarak geçmektedir.

Hamtaşları yontarak ve işleyerek yapıtaşına dönüştürenler Masonlar değil; imtiyazlı Hürmasonlar olduklarından, taşların üzerindeki işleme izlerinin ve markaların sahipleri de Masonlar değil, Hürmasonlardır.

Yapıtaşlarındaki Yontu İzlerinin Tarihsel Yansmaları

Operatif Masonlar tarafından yapılan binalardaki taşlarının bir ilginç özelliği, taş işleme aletlerinin veya taşçı kalemlerinin yontu sırasında taşın yüzeyinde bıraktığı işleme izleridir. Bu izler farklı bayındırlık süreçlerini yansıtmaları açısından ilginçtir.

Britanya'da, Norman dönemine ait taşların üzerindeki izler, taşın yüzeyine verrev, yani çapraz şekilde, birbirine paralel oluk veya yiv gibi çizgiler halinde keski türü taşçı kalemi izleridir. Ama, 12.Yüzyılın

sonlarından itibaren, taş işleme aletinin biçimi, işlevi ve yonu yöntemi değişmiş olduğundan, taş yüzeyindeki paralel verev işleme çizgileri de ortadan kalkmıştır. Çünkü, taşın yontulmasında kullanılan keski tipi taşçı kaleminden vaz geçilmiş; yerine **domuz tırnağı** denilen, namı-su pençe şeklinde murç kullanılmaya başlanmıştır. İşleme tekniği olarak **domuz tırnağı**, taş yüzeyine keski gibi yukarıdan aşağı eğimli değil; dik ve aşağıdan yukarı doğru tutulduğundan, taş yüzeyinde keskinin bıraktığı düzgün çizgiler yerine, sıçramalar ve pürtüklü noktalar şeklinde işleme izleri oluşmuştur. İngiliz mimarî sanatının özelliklerinden biri olan yeni taş yonu tekniği, adeta tarihsel bir dönüm noktası niteliğindedir.

Domuz tırnağı işleme yönteminin batıda uygulanmaya başladığı 12.Yüzyılın sonlarını içeren dönem, 1187 yılında Kudüs'ten çıkarılan Haçlıların Avrupa'nın çeşitli yerlerine yayılmalarının ve doğudan öğrendikleri teknikleri batıya aktarmalarının da başı sayılır. Doğu kökenli olan domuz tırnağı murcu ve işleme yönteminin batıya aktarılması Haçlılara dahil Operatif Masonlar ve şövalyelik tarikatlarındaki Keşiş Şövalye Masonlar vasıtasıyla olmuştur. Çünkü, Kudüs'te Haçlıların egemen olduğu 1099-1187 yılları arasındaki dönemde inşa edilen kilise, manastır, kale gibi yapıların taşlarında görülen domuz tırnağı işleme izleri bu savın kanıtıdır. Bu özel yontu tekniğinin, batıdan doğuya, yani ters yönde Haçlılar tarafından götürüldüğü ileri sürülemez. Çünkü, daha önceki dönemde batı yapılarındaki taşlarda böylesi izler olmamasına rağmen, doğu ülkelerindeki binalarda veya Avrupa'da olup da doğulu Operatif Masonlar tarafından inşa edilmiş olan yapılardaki taşların hepsi domuz tırnağı ile işlenmiştir. Örnek olarak, Ravenna'da 6.yy'da Suriyeli Operatif Masonların inşa ettiği Teodor Mozolesi; Roma-Forum'daki anıtlar; Pola'daki Roma büyük anfiteyatrosu; Atina'da İÖ 409'da yapılan Erektum, Efes'teki büyük tiyatro ve Diana Mabedi, Kudüs'te İÖ 100'de İmparatoriçe Helena'nın kayaya oyulmuş mozolesi; Kudüs'te Süleyman Mabedi'ne ait olduğu sanılan eski temel taşları ve Ağlama Duvarı, Mescid-i Aksa ve diğer yapılarda kullanılan taşların tümü domuz tırnağı ile işlenmiştir.

Melik Süleyman'ın Kudüs'te inşa ettirdiği Mabet'te ve diğer önemli yapılarda Fenikeli ve özellikle Hiram Abi'nin hemşehrisi olduğu Sur'lu Operatif Masonların önemli sorumluluklar yüklenmiş olduğu bilindiğine göre; domuz tırnağı ile taş işleme tarzının kökeni de, Yunanistan, Anadolu, Fenike gibi Akdeniz ve Orta Doğu ülkeleridir. Mısır, Assur ve Babil gibi daha köklü uygarlıkların taş işlemlerinde domuz tırnağı kullanılmamış, yapıtaşları klasik keski yöntemi ile işlenmiş-

tir. Buna karşılık, British Museum ve Louvre müzelerinde sergilenen Suriye ve Kartaca'dan derlenen İÖ 100-İS 100 dönemine ait Fenike eserlerinde domuz tırnağı ile taş işleme yöntemi kullanılmıştır. Bu bakımdan, domuz tırnağı yönteminin özellikle Fenike olmak üzere, doğu kökenli olduğu, Haçlılara dahil Operatif Masonlar tarafından Filistin'de geçen yaklaşık 250 yıllık uzun ikamet sürecinde öğrenildiği ve daha sonra 12.Yüzyılın sonunda itibaren Avrupa ve Britanya'daki Operatif Masonlara aktarıldığı anlaşılmaktadır. Britanya'daki eski yapıların taşlarındaki işleme izleri, taşın hangi alet ve yöntemle işlendiğini gösterdiği gibi; aynı zamanda da, doğu uygarlığına ait özel bir taş yontu tekniği ve sanatının batıya aktarılmış olduğunu kanıtlamaktadır.

Taş işleme yöntemi örneği kanıtı, doğuya özgü diğer bazı gelenek ve törelerin Haçlılar veya şövalyelik tarikatları kanalıyla, batıdaki Operatif Masonlara aktarıldığının kanıtıdır. Çünkü, 12.Yüzyılda Kudüs'teki Haçlı egemenliğinin zayıflaması ile o yörenin çeşitli bayındırlık işlerinde görev yapmış çok sayıda yapı uzmanı ve yetenekli taş usta batıya göçmüş; Fransa, Almanya, İngiltere gibi yapılaşmanın yoğunlaştığı ülkelere dağılmıştır. Özellikle İngiltere'ye işgücü göçü kral III.Henry (1213-1270) döneminde doruğa çıkmıştır. Buna bağlı olarak da, Ashmole, Dugdale ve özellikle Wren gibi Operatif Mason Ustalarının belirttikleri gibi, inşa ettikleri yapılarda doğu uygarlığı mimarî sanatının belirgin katkıları olmuştur. Bu katkıların en önemli örneği, batı mimarisinin özgün stili olan yuvarlak kemerin yerini alan ve sonraları Gotik tarzı olarak tanımlanan sivri kemer tarzıdır. Sivri kemer özgün bir doğu mimarisi stilidir. En güzel örnekleri, Kudüs'teki Kubbetü's Sahra veya Ankara'daki Hacı Bayram Camii yanındaki Ak Medrese'dir. Kubbetü's Sahra, Avrupa'daki örneklerinden 11 yıl önce, İS 682'de yapılmıştır. Ak Medrese'nin sivri kemerli kapısı da Şam'dan getirilmiştir.

Sonuç olarak, Operatif Masonluk tarihine damgasını vuran Gotik mimarî tarzının ve özgün taş yonu tekniğinin köken olarak doğu uygarlığına ait olduğu belirtilmelidir.

Yapıtaşlarındaki Mason Markaları

Operatif Masonlar, aynı Eski Çağ'da ve Antik Çağ'da olduğu gibi, Orta Çağ'da da yonttukları taşların üzerine kendi özel markalarını işlemişlerdir. İmza veya paraf niteliğindeki bu ayırtman işaretlere genel olarak **Mason Markaları** denir.

Aslında, Orta Çağ'ın markalama yöntemi, sadece taş ustalarına ait olmayıp; örneğin fırıncılar, dökümcüler, bakırcılar, kuyumcular, demirciler, mobilyacılar gibi çeşitli meslek sahiplerinin, ürettikleri ürünlerinin üzerine kendi özel markalarını koymaları ürünün kalitesi ve güvenirliliğini kanıtlaması açısından önem verilen bir gelenektir; hatta Hür meslek örgütlerinin mensupları için Marka kullanmak yasal bir kuraldır. Hürmasonlukta Marka işlenmesinin sebepleri, taşın işlenmesinin tamamlanmış olduğunu göstermek, kimin tarafından işlenmiş olduğunu göstermek, taş ocağından götürülmeye veya şantiyede kullanılmaya hazır olduğunu göstermek ve kontrol edildiğinin onaylanması olarak sıralanır.

Mason Markaları, yapıtaşı yüzeyine işlenmiş 2 ilâ 8 adet kısa çizgi şeklindeki oluksu çentikten oluşur. Markalar taşların duvardaki ön yüzeyinde değil, alt ve yan yüzeylerinde bulunur. Marka işlemek için önceleri **taşçı kalemi** (scriber tool), daha sonraları **bir parmaklık keski** (one inch chisel) kullanılmıştır. Markalamada mastar veya şablon da kullanıldığı olmuştur. Çizgiler genellikle birbirleriyle birleşerek veya kesişerek, harf şeklinde, basit geometrik şekillerde veya günlük yaşamda bulunan herhangi bir cisim şeklinde çeşitli formlar meydana getirmektedir. Düz çizgiler, eğri veya yuvarlak çizgilere göre daha yaygındır. Kesişen iki çizgiyle en çok altı ayrı işaret üretilmiştir. Bazen ana karakter olarak benzer Markalar, çok küçük bir değişikliklerle farklılaştırılmaya çalışılmıştır. Aynı Markaların ikili ve üçlü gruplar halinde işlendiği, aynı Markaların aynadaki görünüşü gibi ters işlendiği, iki veya daha fazla formun bir arada işlendiği, bazı formların yarım işlendiği de görülür. Babadan oğla geçerek kullanılan aile Markaları arasında, üç kuşak boyunca süregelenlere rastlanır. Markaların şekilleri ve formları arasında belirli bir standart yoktur. Farklı yerlerde kullanılan Markaların arasındaki ilginç benzerlikler, bu Markaların aynı Hürmasonlar tarafından işlenmiş oldukları savının çok daha ötesinde; Hürmasonlar arasında bazı standart Markaların kullanılmasının moda olduğunu akla getirir. Örnek olarak, çok kullanılan Markaların yarısından fazlası Haç formu versiyonlarından oluşmaktadır.

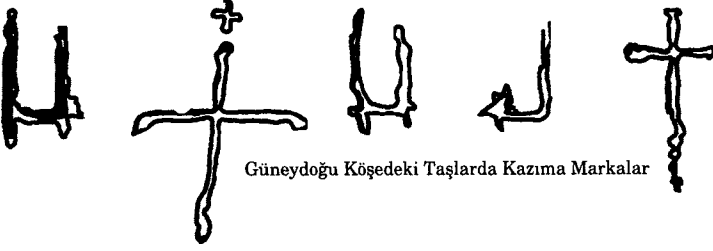
Genel bir kural olmamakla birlikte, Almanya'daki markaların daha küçük, yani 1.5-2 cm arasında olmalarına karşın, İngiltere ve Fransa'dakilerin boyu 5-15 cm arasında değişir. Mevcut taş yapıların % 12'sinde Mason Markalarına rastlanır. 12. Yüzyılda daha az olan bu oran, zamanla artmış; 15.-16.Yüzyıllarda azamî sayıya ulaşmıştır.

Markalama yöntemi, Antik ve hatta Eski Çağ'lardaki doğu uygarlıklarında başlamıştır. Assur, Babil, Mısır ve özellikle Kalde uygarlıklarında üretilen tuğlaların üzerine tanrıların ve kralların resimleri işlenmiştir. Suriye, Mısır ve Arap kabilelerinde yaygındır. Roma tuğlalarının üzerinde, tanrı, bitki ve hayvan figürlerinin yanında, tuğlayı yapanın adı da vardır.

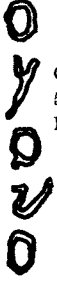
Operatif Masonların imzaları niteliğindeki markaların güzel örnekleri Hürmasonların ülküsel **İnsanlık Mabedi**'nin fiziksel prototipi olarak benimsedikleri Süleyman Mabedi (daha sonra Zorobabel ve Herod Mabedleri)'nin bir zamanlar yer aldığı Haramüş Şerif ihata duvarının güneydoğu köşesinde yer alan taşlarda görülür. Şimdi yüksekliği 25 m olan duvar için ünlü tarihçi Josephus'un: "*Öyle yüksektir ki, aşağı bakıldığında dibi görünmez ve insanın başını döner.*" demesi abartma sanılabilir. Ancak, 19.Yüzyılın sonlarında gerçek yüksekliği belirlemek için yapılan araştırmalarda, zeminin altına 25 m daha devam ettiğinin, aslında toplam yüksekliğinin 50 m tespit edilmesi, Josephus'un haklılığını; duvarın arkasının çeşitli zamanlarda tahrip edilen şehrin molozları ile dolarak bugünkü şeklini aldığını kanıtlamaktadır. Bu yüksek duvar, aynı Mabed'in Batı Duvarı (Ağlama Duvarı)'nda olduğu gibi gerçekten mükemmel ustalıkla çeşitli büyüklükte yapıtaşları kullanılarak örülmüştür. Duvarda, 12 m'lik dev blokların ve 2x7 m'lik yekpare lento türü büyük taşların yanında, 1-2 m'lik küçük yapı taşları da kullanılmıştır. Taşlar ustaca yontulmuş ve tam öpüştürülmüştür. Markalar, taşların ön yüzeyine kazımak suretiyle veya kırmızı boya ile işlenmiştir. Markaların, taşlar yerine yerleştirildikten sonra işlendiği de sanılır. Tablo-1 de örneklenen markalardan bazıları Fenike harfleri, bazıları da rakamlarıdır; ama bazılarının hangi anlama geldikleri anlaşılamamıştır. Duvarın en eski kısımlarında bulunan bu markaların herhalde Herod dönemine, ama büyük bir ihtimalle de Melik Süleyman döneminde Mabed'in ilk inşasına ait olabilecekleri sanılmaktadır. Bu markalarla, Mısır'da Büyük Piramit'in taşlarının çıkarıldığı taş ocaklarında veya Sidon'daki taş ocaklarında bulunan benzer markaların benzer kırmızı boya ile yapılmış olması, Kudüs'teki duvarın inşa tarihini Melik Süleyman dönemine indirdiği gibi; aynı zamanda da, Mabed'in yapımında Mısırlı ve Fenikeli taş ustalarının, yani Operatif Masonların, Kutsal Kitap'ta değinildiği gibi görev aldıklarının kanıtı sayılır.

Daha doğudaki İran'ın Kirmanşah ve İsfahan bölgelerindeki binalarda Mason Markası taşıyan yapıtaşlarına rastlanmıştır. Hindistan'ın Delhi ve Kaşmir bölgelerindeki hem Müslüman, hem de Hindu kültü-

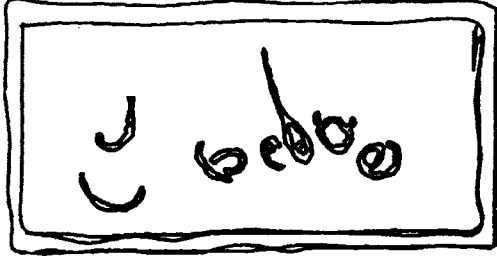
KUDÜS-SÜLEYMAN MABEDİ

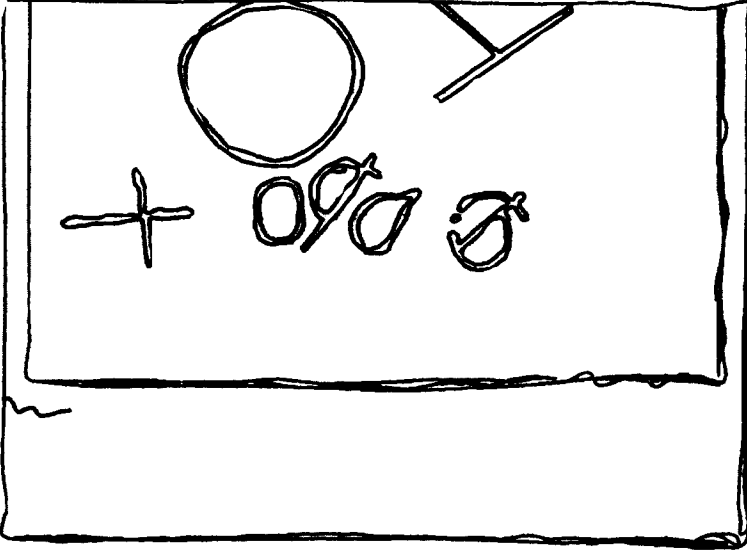
Güneydoğu Köşedeki Taşlarda Kazıma Markalar

Güneydoğu Köşe
5. Sıra Taşlarda
Boyama Markalar

Güneydoğu Köşe 5. Sıra 10. Taştaki Boyama Markalar

Güneydoğu Köşe 2. Sıra, 3. Taştaki Boyama Markalar

Tablo 1. Kudüs-Süleyman Mabeti Avlusundaki Taşlarda Markalar

rüne ait yapılarda Mason Markalı yapıtaşları kullanılmıştır. Bu bakımdan Mason markalarının tarihsel geçmişi, Orta Çağ Avrupası mimari tarihinden hem çok daha eski, hem de doğu kökenlidir. Bu nedenle Markaların doğuda, Mısır'dan Hindistan'a kadar yayılan geniş bir bölgede, din ve inanç kaygısı olmadan kullanılmış olması, Masonluğun erken dönemlerde bile evrensel niteliği olduğunun somut kanıtı sayılır.

Bir meslekî kurum olan Operatif Masonlukta ezoterizm olmadığı için, kullanılan markaların bir gizemi veya sembolizması yoktur. Operatif Masonların yaptıkları herhangi bir dinî yapıda ve mabette, Hıristiyan sembolü sayılan Haç, Yahudiliğin sembolü sayılan Altı Köşeli Yıldız ve İslâmiyet'in sembolü sayılan Hilâl; hiçbir inanç kaygısı ve dışlaması olmadan yan yana kullanılmıştır. Çünkü, semboller evrenseldir ve hiçbir dinin öz malı değildir. Kaldı ki, ilk kaynakları bakımından Markaların, örneğin, Mührü Süleyman, Haç veya Hilal'in hiçbiri şimdi sembolü sayıldıkları dinlere özel değildir. Hapsinin de ortak kökleri, bu dinlerin ortaya çıkışlarından çok eskidir. Örnek olarak, İslâmî Hilâl, Sabiilere ve Eski Mısır'a kadar iner. Bunun yanında, Mısır, Roma (Mithra), Brahman, Hindu, Budist ve İslamî inançlardaki çeşitli markaların ortak dinsel sembolizmalarının oldukları bilinmektedir.

Özetle, Mason Markalarının tarihçesi, günümüz Spekülatif Masonluğunun evrensellik anlayışına da ışık tutan çok önemli bir göstergedir.

Detay boyutundaki bir özel konuyu da vurgulamak yararlı olur. Antik Çağ ile Orta Çağ Operatif Masonlarının markalama yöntemleri arasında önemli bir fark vardır. Antik Çağ'daki markalama taşın ön yüzüne ince çizgi ile veya boyayla yapılmasına rağmen; Orta Çağ Operatif Masonlarının Markaları yapıtaşının duvarda harçla kapatılan alt yüzünde veya yan yüzeyinde yer almaktadır. Bu nedenle, Antik Çağ Markaları taşa yakından bakınca hemen görülür. Ama, Orta Çağ Markaları ancak taşın sökülmesi veya duvarın yıkılmasıyla ortaya çıkabilir. Bu nedenle, Orta Çağ Operatif Mason Markaları ancak son yüzyıldan itibaren araştırmacıların dikkatlerini çekebilmiştir.

"Markalar, neden taşların alt yüzüne konulmuştur ?" sorusunun yanıtına gelince: Çünkü, Mason Markaları, sadece o yapıtaşını yontup işleyen Operatif Mason için değerlidir. Duvarı ören için bir önemi yoktur. Taşın doğru yontulmuş ve sağlam olması yeterlidir. Aksi takdirde, duvarcı tarafından kullanılmaz ve bir tarafa atılır. Nitekim, Kitabı Mukaddes'te (Matta, 21.Böl; I.Petros 2.Mektup 2.Böl.) Hz.İsa, yapıta-

şı ile özdeşleştirilerek "*Bir zamanlar duvarcıların beğenmeyip attıkları taş, günü gelince köşetaşı oldu!*" ifadesi yer alır. Bu sembolik söylem, Spekülatif Masonluğun ilk konferansçılarında olan Edward Oakley'in 1728 yılında Hürmasonlara hitaben yaptığı konuşmasında "*Sizler, Ülkü Mabedi'nin inşasında, asıl küptaşın (Lapis Angularis) üzerine inançla ve güvenle bağlanan canlı yapıtaşlarıdır.*" tanımıyla birlikte, Hürmasonlarla yapıtaşlarının özdeşleşmesi süreci başlamıştır. Ülkü Mabedi'nin küptaş şeklindeki asıl köşetaşını Hz.İsa'nın; canlı yapıtaşlarını imanlı Hürmasonların oluşturduğu sembolizması ortaya çıkmıştır. İşte bu tarihten sonra, hamtaş ve küptaş geleneği Masonluğa yerleşmiş; Masonların amacı kendi hamtaşlarını Ülkü Mabedi inşası için yontmaları hedef seçilmiştir. Nitekim, bir Rozkruvasiyen döviz olarak Hürmasonluğun Tefekkür Hücrelerine kadar giren ünlü **VITRIOL**'un son iki harfi **OL** ile simgelenen insanın özünde araması gereken küptaş, operatif anlamda **Operare Lapidem** veya spekülatif anlamda **Occultum Lapidem**'dir. Ekzoterik ve ezoterik bu anlamlar birbirini tamamlar. Masonik sembolizma iç ve dışla bir bütündür.

Diğer bir Operatif Masonluk geleneği, Kitabı Mukaddes geleneğine göre, Mabet yapımında aletle yontularak safiyeti bozulmamış taş kullanılmasıdır. Nitekim, Kutsal Kitap' taki ilk uyarı "*Bana alet kullanılarak kirletilmemiş bir sunak yapacaksın!*" olduğu gibi; Süleyman Mabedi'nin taşları kutsal alanda alet sesi duyulmasın diye taş ocağında işlenerek getirilmiştir. Bu bakımdan, duvarcılar da, marka işli taş yüzeyi duvarı çirkinleştirmesin ve dinsel uyarıyı bozmasın diye, örme işlemi sırasında markalı yüzünün alta getirilip harçla örtülmesinde genellikle yarar görmüşlerdir.

Spekülatif Masonlukta Markaların İncelenmesi

Mason Markaları, Eski Çağ'dan başlamak üzere, Antik Çağ ve Orta Çağ dahil çok uzun bir süreye yayılmıştır. Buna rağmen, 19.Yüzyıldan itibaren incelenmeye başlanmıştır.

Masonluk camiasının Marka konusuna dikkati, 1836 yılında **V. Didron**'un Fransa'da yaptığı arkeolojik gezide derlediği 4 bin kadar markayı resimleriyle tanıtmaya çalışmasıyla çekilmiştir. Yazıda, markaların arasında, nal, mala ve tokmak şekillerinin de olduğu; diğer monogramatik markaların denetçilere ait olduğu belirtir.

Builders adlı kitabın yazarı **George Goodwin**, 1841 yılında Arkeoloji dergisinde 1841 yılında yayınladığı makalesinde Mason Markala-

rını incelemiştir. Yazar, çalışmasında, yaşlı bir papazın görevli olduğu kilisenin duvarlarında tesadüfen gördüğü Mason Markaları ile ilgili izlenimlerini: *"Yaklaşık 40 yıldan beri bu kilisenin içinde görevim gereği günde dört kere baştan başa yürüyorum. Taşlarda Mason Markalarının olduğu hiç dikkatimi çekmemişti. Ama şimdi, yürümesem bile gözüme takılıyorlar."* açıklamasıyla vurgular.

E.W.Shaw, derlediği 11 bin kadar markayı, Üstad, Kalfa, Çırac ve Mesleğe alınmayan kiralık taşçılar gruplarına ayırarak sınıflandırır.

T.H.Lewis, 1888'de **British Archeological Association** ve 1890'da **Ars Quatuor Coronatorum** dergilerinde yayınlanan yazılarında Mason Markaları hakkında çok değerli bilgiler verdiği gibi, markaların doğu kültürü kökenli olduklarını da kanıtlamıştır.

W.T.Creed'in sadece Carlishe Manastırı'ndan derleyip değerlendirdiği farklı Mason Markası sayısı 316'dır.

P.Chalmers 1850 yılında yaptığı incelemesinde: İskoçya'daki Operatif Masonların markalama geleneğinin saygı gereği olarak hâlâ sürdürüldüğünü; kural olarak markanın en azından bir dar açılı şekilde olması gerektiğini, daire şeklinde marka kullanılmadığını; ustalar ve işçiler arasında markalama ayırımı olmadığını, şayet aynı işte çalışan iki Operatif Mason ilk başta aynı markayı kullansalar bile, zamanla birinin markasını değiştirdiğini; markanın şeklinin mistik bir anlamı olsa bile, aslında bunun pratik yararı dışında sembolik bir önemi olmadığını açıklar.

Spekülatif Masonluğun erken dönemlerinde, Mason Markalarının sembolik değer taşıdığına ilişkin spekülasyonlar yapılmıştır. Markaları detaylı olarak inceleyen **G.C.Coulton**, **H.Poole**, **T.Hayter Lewis**, **Wynn Westcott** ve **F. F. Schnitger** gibi araştırmacılar, markaların yontanın imzası ve yapıtaşının kalite göstergesi olmasının dışında sembolik önemi olmadığını ileri sürmüşlerdir. Operatiflerin meslekî niteliklerine göre haklıdır.

Mason Markalarının akıldan tutulması gereken önemli bir özelliği vardır. Bir binanın taşlarında bulunan markalar, binanın tümünü yapan mimar Operatif Masonu temsil etmediği gibi; tabii, aynı zamanda da, binanın tümünün güvenilirlik ve sağlamlık göstergesi değildir. Tek özelliği, bu taşı yontup işleyen Masonun markası olmasıdır. Sadece ta-

şı kimin yonttuğunu gösterir. Binanın mimarının adı çok kere görünecek şekilde Köşetaşına yazılır. Markalamanın, hem üretici garantisi niteliğinde olması, hem de tüketiciye bu taşı uygun yerde ve şekilde kullanma yükümlülüğü vermesi açısından iki önemli yararı vardır. Ayrıca diğer bir önemli parasal yararı da, parça başına, yani işledikleri yapıtaşı başına çalışan ve ücret alan taşçıların nafakalarının hesaplanmasında kullanılmasıdır. Bunların dışında markalamanın, tam kanıtlanmamış özel bir yararından da söz edilir. Bu sava göre, markalar özel sayısal işaretleri temsil etmekte ve plandaki yerine göre numaralanan yapıtaşı yontulduktan sonra binada işaretlenmiş doğru yerine kolayca yerleştirilmektedir.

Operatif Masonlukta taş marka vurulması, isim yazılmasına tercih edilmiştir. Çünkü, kazınması çok daha kolaydır. Aynı imza ve paraf gibi kullanılmasından dolayı belirleyicidir. Taklit edilemez. Bu nedenle, her Mason mecbur kalmadıkça değiştiremeyeceği bir marka seçmek ve kullanmak zorundadır. **Andrew Favine** 1623 tarihli makedesinde "...diğer mesleklerde olduğu gibi Masonlar da kalite ve iyi işçilik göstergesi olarak işledikleri taşlara özel markalarını koyarlar. Kalitenin tutmaması halinde ceza görürler. Mala veya Gönnye-Perge'le birlikte adlarının baş harflerini marka olarak kullanırlar." şeklinde markalamanın önemine ve şekline açıklık getirmektedir.

Orta Çağ binalarındaki taşlarda bazen tek, bazen de birden fazla markaya rastlanır. Marka tek olduğu takdirde, ya onu yapan Operatif Mason Ustasının veya henüz ustalaşmamış acemi bir Mason tarafından işlenen taşın kalitesini kontrol eden denetçi niteliğindeki Operatif Mason Ustasının markasıdır. İki ayrı markanın bulunması halinde; markanın biri üretenin, diğeri de üretilen taşı denetleyen ustanın markasıdır.

Özetle, Mason Markaları, Operatif Masonların kendi ustalarının huzurunda taş yontma ve işleme konusunda verdikleri sınavı başarı ile geçtikten sonra, kazandıkları ehliyet ve meslekî maharetlerinin bir göstergesi olarak bizzat kendilerinin seçtikleri ve bundan böyle kendi ürünlerinde bir kalite ve garanti işareti olarak kullanacakları; bazı nadir durumlar dışında değiştiremeyecekleri imzalarıdır.

Mason Markalarına İlişkin Masonik Kayıtlar

Yukarıda değinildiği gibi, Fenike, Anadolu ve Eski Yunan uygarlıklarından kaynaklanan taş markalama yönteminin Avrupa ve Britan-

ya'ya girişi 12.yy'dan itibaren Kudüs'ten dönen Haçlılara mensup Operatif Masonlar vasıtasıyla olmuştur. Ancak, her nedense, İngiliz kökenli ilk Eski Elyazmaları ve Yükümlülüklerde Mason Markaları ile ilgili açıklamaya pek rastlanmamaktadır.

Operatif Masonluğun beşiği İskoçya'da, 1599 tarihli **Edinburg Locası** tersimatları Mason Markalarının kayıt ve tescilini içeren ilk belgedir. Bu belgede, bir Masonun Locaya katılması veya Kalfalığa yükselmesi sırasında, seçtiği Markanın Nazır tarafından onaylanmasını takiben Locanın marka sicil kütüğüne kaydedildiği ve bu Masonun bundan böyle aynı markayı kullanma zorunluluğu olduğu yazılıdır.

Daha sonraya ait başka bir önemli belge, **Aberdeen Locası**'nın 1670 tarihinden itibaren, 49'u usta veya Kalfa, 11'i Çırak olmak üzere üyelerinin isim ve markalarının kaydedilmiş olduğu Marka Sicil Defteri'dir.

Kilwinning Locası'na ait 1678 tarihli bir tersimatta, iki Çırağın gerekli harçları yatırdıkları ve markalarını aldıkları kaydedilmiştir.

İskoçya-Brechin'deki **St. Ninian's Locası**'nda da, her Masonun tescil edilmiş bir markası bulunmakta ve bu marka değiştirildiği takdirde ceza verilmektedir.

Özetle, İskoçya'daki markalama uygulaması İngiltere'den farklı olarak çok önemlidir. İskoçya'daki Locaların üyelerinin devam cetvellerini veya Meslekî başka belgeleri imzalarken markalarını koymak zorunlulukları vardır. Bu yöntem, Operatif olmayan, yani Kabul Edilmiş Masonlar tarafından da geleneğe uyularak aynen uygulanmakta ve her birinin birer özel seçilmiş Mason Markası bulunmaktadır. Kabul Edilmiş Masonların kullandıkları markaların, Operatif Masonlarınkine benzer olarak, belki bazı istisnalarının dışında, sembolik anlamının olmadığı; belki Masonların hariç mesleklerini temsil eden, örnek olarak terzi için makas gibi, semboller olabileceği belirtilebilir.

Görüldüğü gibi Britanya'daki ve özellikle İskoçya'daki Mason markalarının tümü Operatif Masonlukla ilgilidir. Spekülatif Masonluğun erken dönemlerine ait veriler pek güvenilir değildir. **Mark Masonluğu** tarzının geliştiği geç döneme kadar, Spekülatif Masonlukta Mason Markası kavramı kesinleşmemiştir.

Spekülatif Masonluğun erken evresine ait 1723 tarihli **A Mason's Examinations** adlı belgede verilen:

Eğer bir Üstad Masonsan:

Üç Kuralını ve Masonluktan ne beklediğini iyi öğren!

Marka ve M..... ile sen hür olacaksın.

-
-
-

Üstad markasını taşının neresine vurur?

Güneydoğu köşesine

kateşizmi ile Marka kavramı açıklanmaktadır.

Ayrıca, **Long Livers** (1722), **The Free-Masons** (1722-23), **Graham Elyazması** (1726), **A Mason's Confession** (1727), **Scots Magazine** (1755-56) gibi masonik belgelerde Mason Markası ile ilgili açıklamalar vardır.

Almanya'da Mason Markası kullanılması zorunluluğu çok daha erken tarihlerde, 1462 Torgau ve 1598'de Schaw Yasaları ile başlamıştır. Almanya'da seyahat hürriyetine sahip Masonlara belirli bir harç karşılığında, yapılan törenle, kendi özel markaları verilmektedir. Bunun için ödediği harç, ustalık hakkını ve loca hakkını kapsamaktadır. Masonların, işledikleri taşın üzerine, henüz Loca Üstadı veya Nazırı taşı kontrol etmeden marka kendi özel markalarını vurmaları yasaktır. Ayrıca Almanya'da, Operatif Masonların kendi markalarının işaretini taşıyan önlük kuşanmaları veya göğüslerine markalı biju takmaları geleneği de vardır.

Mason Markalarının Yorumu

Mason Markaları, çoğunlukla birbirleri ile kesişerek veya birleşerek açılar, basit geometrik şekiller veya harfler meydana getiren düz çizgilerden oluşur. Marka şeklindeki Latin harflerinin aslında gerçek anlamlarında mı, yoksa harf olduğu bilinmeden sadece birer şekil olarak mı kullanıldıkları da pek bilinmez.

Nitekim, Latin alfabesi kullanılmayan Afrika ve Arap kabilelerinde, Latin alfabesinin (**P**) veya (**M**) veya ters veya düzgün (**N**) harfine benzer Markalara rastlanır. Eğri (, \, ∩) veya yuvarlak çizgi veya şekiller (○, ⊙) çok daha nadirdir.

Nadiren karmaşık formlara (Ⓞ , Ⓚ) ve monogramlara (Ⓜ , Ⓝ , Ⓞ) rastlanır.

Antik doğu uygarlıkları ile Orta Çağ mimarisinde rastlanan özellikle bazı Markaların pek çoğunun tıpatıp birbirinin benzeri olması; aynı daha önce değinildiği üzere taş işleme tekniğinde olduğu gibi, Mason Markası çeşitlerinin de aslında doğudan kaynaklandığı, ama geçen süre içinde batıya aktarıldığı ve kopyalama yöntemiyle çeşitli zamanlarda ve ülkelerde benzer markaların kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Orta Çağ yapıtaşlarında rastlanan olağan Mason Markalarından bazı tiplerin daha eski doğu uygarlıklarına ait örnekleri özet olarak aşağıda verilmiştir.

Orta Çağ Mason Markalarının arasında Grekçe Pi Harfine harfine benzer (Ⓚ) şekli olağandır. Bu Markaya, Eski Mısır uygarlığına ait Büyük Piramit'in taşlarında, Süleyman Mabedi'nin taşlarında, Haçlı ordusundaki Operatif Masonların yaptıkları binaların taşlarında rastlanmaktadır. Avrupa'da 12. ve 13. Yüzyıl Operatif Masonları tarafından kullanılmıştır.

Eski Mısır'da, Grekçe Alfa harfine benzer (Ⓚ) Markası İllahun'da kullanılmış; sonra Tell Yahuda'da (Ⓚ) şeklini almış; Haçlılar tarafından da benzer biçimde kullanılmıştır.

Orta Çağ'a ait yapıtaşlarında çok rastlanan, kum saati (Ⓚ) şeklindeki Marka ve Beş Köşeli Yıldız (Ⓚ) şeklindeki Marka Eski Mısır kökenlidir; Süleyman Mabedi de dahil olmak üzere Antik Çağ'dan itibaren her dönemde yaygın olarak kullanılmışlardır. Her ikisine de kısa çizgiler veya noktalar eklenmesiyle değişik formlar türetilmiştir. Beş Köşeli Yıldız'a, Hıristiyanî dönemde dinsel yakıştırmalar da yapılmıştır. Yıldız evrensel semboldür.

Eşkenar üçgen, yani Delta (Ⓚ) Ulu Yaradan'ın sembolü olarak kullanıldığı doğunun çeşitli kültürlerinden Mason Markalarına aktarılmıştır.

Süleyman'ın Mührü, yani Altı Köşeli Yıldız (Ⓚ) markası en yaygınlarından biridir. Hint ve İslâm kökenlidir. Çok yaygın olarak tüm kültürlerde ve özellikle de Anadolu'nun Türk-İslâm eserlerinde de kullanımasına rağmen, haksız olarak İbrani sembolü sayılmıştır. Oysa, evrensel bir Markadır. Benzer olarak, İslâmî sayılan Hilâl (Ⓚ) Markası da evrenselidir.

Şimdiki dört (4) rakamına benzer, Grek tipi (Ⓚ) ve Fenike tipi (Ⓚ) Markaları çok eskilerden beri kullanılmışlardır.

Antik Çağ'a ait erkek (\hat{O}) ve dişi (\hat{O}) Markalarına, Eski Mısır, Eski İran, Arap ve Filistin'deki Haçlı binalarında ve Normanların yapılarında rastlanmaktadır. Eski Mısır'ın erkek (Δ) ve dişi (∇) sembolleri de Mason Markaları olarak kullanılmıştır.

Operatif Mason Markaları arasında yaygın olan (+), Grek Haçı çeşitli formlarda olmak üzere hemen tüm dönemlerde kullanılmıştır. Bu Marka da, Mason markalarının köken olarak kaynaklandığı doğu kültürünün en eski dönemlerinden aktarılmış; tüm Orta Çağ boyunca Suriye, İran ve diğer doğu ülkelerinde tanıtıcı bir sembol olarak kullanılmıştır; 12.yy'ın ilk çeyreğinden itibaren İngiltere'ye, Kudüs'ün Haçlılar tarafından işgal edildiği yıllardan itibaren, girmiş ve 13.yy boyunca kullanılmıştır. Bu markanın kökeni Eski Mısır'dır; hatta, Hint ve Brahman kültürlerinde de yer almaktadır. Özgün bir Hıristiyan amblemi veya sembolü değildir. Ancak zamanla, çeşitli formlarda olmak üzere (X, +, †, ‡, †, *) Mason Markaları olarak da kullanılmıştır.

Mason Markalarının en yaygınlarından biri olarak katedrallerde çok rastlanan normal (N) veya ters (∇) harfine benzer işaretin eski kaynakları Eski İran kültürüne indiği gibi, Arap kabilelerinin tanıtıcı amblemlerinin arasında da çok kullanılmaktadır.

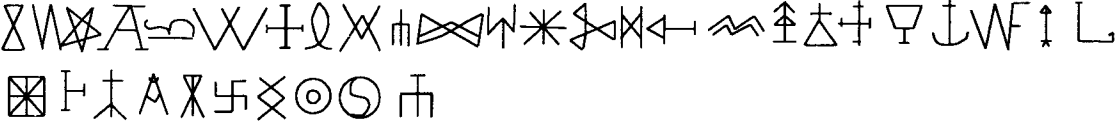

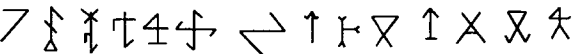

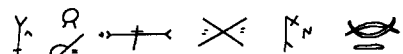

Yukarıda açıklandığı gibi, taşı işleyen Hürmasonların isimlerinin inişiyelleri niteliğinde olduğu gibi, aynı zamanda da çeşitli dinsel anlamlara gelebilecek Markaların arasında: **A** (Ağa, Ave, Adonai), **J**, **M** (Millenium, Maria, Magister), **N**, **T** (Trinites, Trefoil), Ok-Mızrak, Daire, Balta, Gönye, Sancak (Agnus Dei), Kutsal Kalp sayılabilir.

Yukarıda kökenleri özetle açıklanmaya çalışılan önemli Mason Markalarına ve diğer tiplerine Avrupa'nın çeşitli katedrallerinde ve diğer önemli yapılarında çok sık olarak rastlanmaktadır. Örnek olarak, Centerbury'deki Kilwining Manastırı'nda; Rheims ve Strasburg katedrallerinde çok güzel örnekleri bulunmaktadır. En çok rastlanan Mason Markaları ek Tablo-2 ve Tablo-3'de bölge ve kültürlere göre karşılaştırmalı olarak örneklenmiştir.

Sonuç

Mason Markaları, hiçbir ulus veya ülkenin öz malı değildir. Evrensel kültürün günümüze yansıyan ortak izleridir. Markalar, bilinen en eski uygarlıklardan doğmuş ve evrensel kültür aktarımı ilkesine göre

Tablo 2. Karşılaştırmalı Markalar

ÜLKE	MARKALAR
İngiltere	
İskoçya	
İrlanda	
Fransa	
Almanya	
Hindu	
Arap	
Birleşik	
Monogram	

Tablo 3. Karşılaştırmalı Markalar

Hıristiyanlık Öncesi		Suriye		Orta Çağ İngiltere		
Mısır	Kudüs	İran	Arap	Hıristiyani	12.yy	13.yy
+ x + x +	+	x + + ♀	q R	+ F * t †	+ X X †	H † H †
P	P q	+ ♀		BRPR R	P PRR	RPR
♠ ♠ ♠		♀ ♠		♠ ♠ ♠ ♠	♠	
ψ ψ		ψ ψ ψ	μ	ψ ψ ↓ †		ψ
A A A		A		A A A A A	A A A A	H A A
F ʒ F A E		ʒ F ε θ	E	E € β € β		
N N			N	ν N	NN	NN
Υ Υ		Υ Υ † Υ	Υ † γ	Υ Υ γ † λ	X X	Υ Υ
⊕	⊙ ⊙	⊕ ⊙ ⊕	⊙	⊙ ⊙ ⊙ ⊕	⊕ ⊕	⊙
⊞ ⊞		⊞ ⊞ ⊞	⊞ ⊞	⊞ ⊞ ⊞ ⊞	⊞ ⊞ ⊞ ⊞	⊞
Δ		Δ Δ Δ † Δ	Δ	Δ † Δ Δ †	Δ Δ Δ Δ	Δ ◊
Σ Σ		Σ Σ	♯ Σ Σ	Σ Σ	Σ Σ	Σ Σ
★				W W W W	W W W	W W
↑ ↑		↑	↑ ↑	★	★	★
V V			∨		↑ ↑ ↑	↑
		4	4	4	4 4	† 4
			⊛	⊛		⊛

yüzyıllar boyunca ilk kaynaklardan başlamak üzere hemen her ülkeye yayılmış, kendi içinde gelişmiş ve zenginleşmiştir. Markalar, özgün formlarını çoğunlukla korumakla birlikte, zamanla bazı küçük değişiklikler ve süslemeler olmuş veya yeni şekiller eklenmiştir. Mason Markaları, günümüzdeki "**Masonik İlkeler Evrenseldir**" kuralının yüzyıllar öncesine uzanan somut tanığıdır.

Mason Markalarının batıya, yani Avrupa Operatif Masonluğuna atılması, diğer temel kültür ve uygarlık mirasında olduğu gibi, **Fiat Oriente Lux** (*Işık Doğudan Yükselir*) kuralınca doğu kaynağından olmuştur. Bu aktarımın en önemli araçları, Haçlı ordularında görevli Operatif Masonların ve Keşiş Şövalye Masonların yoğunlaştığı Şövalyelik Tarikatlarıdır. Bu aktarım, Mason Markalarının ötesinde geometriyi, mimariyi; bu bilim ve sanatların inisiyatik ve ezoterik kapsamı içinde Spekülatif Masonluk tarzının ana kaynaklarını da içermektedir.

Mason Markaları herhangi bir nesneyi özel olarak işaret etmez. Sembolik ve ezoterik olarak hiçbir anlamı yoktur. Çünkü, Operatif Masonlukta ezoterizm ve dolayısı ile sembolizma yoktur. Mason Markaları, taşı yontup işleyen Operatif Masonun imzası niteliğinde bir kişisel kalite kontrol işaretidir. Parça başına ücret hesaplanmasını somutlaştıran kanıttır.

Spekülatif Masonluk, kurum, tarz ve yöntem olarak, meslekî altyapı dayanışma örgütü niteliği taşıyan Operatif Masonluktan tamamen ayrı yolda ve amaçta, Eski Mısır Hermetizminden kaynaklanarak, Aydınlanma Çağı'nda kurulmuş üstyapı fikir kurumudur. Spekülatif Masonluğu kuranlar, tümüyle Operatif Localardaki Kabul Edilmiş Masonlar değildir. Doğrudan Spekülatif Masonlar da vardır. Her ne kadar ritüelik olarak "*atalarımız Hür Duvarcılar*" denilse bile; en azından Kabul Edilmişler kadar, hatta daha çok daha fazla sayıda ve etkinlikte olmak üzere aydınlar kendi özgün Spekülatif Localarını kurmuşlardır. Aydınların kaynağı, Eski Misterler, doğu uygarlığı ve felsefesinin işlendiği; Rozikrusiyenler, Simyacılar ve Şövalyelerin doğunun ezoterik ve inisiyatik öğretilerini batılı aydınlara aşıladıkları, önce **Invisible College**, sonra **Royal Society** gibi, bilgin ve filozof **Francis Bacon**'ın **Yeni Atlantis** eserinde özetlediği özgün düşüncelerinin üzerine odaklanan Orta Çağ'ın Görünmeyen Işığı (**Invisible Light**) niteliğindeki ilim irfan yuvalarıdır.

Operatif Masonluğun dayandığı mimarî sanatı ve geometri biliminin, önce Katolik ve özellikle daha sonraki Protestan anlayışında "ilâhî" sayılması ve cezbedici "mistik" özellikleri sebebiyle, bu ilim ve irfan yuvaları, Spekülatif Masonluğun önderleri sayılan, Isaac Newton, Elias Ashmole, Teophile Desaguliers, James Anderson, Robert Moray, Şövalye Andrew Ramsay gibi aydınların yanında; İngiltere Operatifliğinin son Büyük Üstadı Christopher Wren gibi bir bilim adamı mimarın barınağı olmuştur.

İşte bu şekilde, Operatif Masonluktan tamamen ayrı yolda ve farklı amaçlarla kurulan Spekülatif Masonluk, elbette ki, diğer ezoterik kurumların yanında, özellikle Operatif Masonluğun mirasından mutlaka yararlanmıştıdır. Ancak miras yararlanımı, mekân paylaşımı ve mevcut imtiyazların kullanılması dışında daha ziyade Operatiflere ait avandanlık ve nesnelere spekülatif anlamlar ve sembolizmalar geliştirmek şeklinde kısmen olmuştur.

Spekülatif Masonluk, Operatif Mason avadanlıkları kapsamında Mason Markalarını da miras alarak üzerine sembolizma üretmiştir. Günümüzde, Mabetlerdeki sembollerin çoğunun Mason Markaları olduğu; bunların, ya doğrudan Operatiflerin de esinlendikleri özgün ezoterik kaynaklardan, ya da dolaylı olarak Operatiflerden aktarıldığı kesindir.

Bu incelemenin bir amacı da, günümüzde Spekülatif Masonluğun klasik dili kabul edilen sembolik anlatımın araçları olarak çok değer verilen masonik sembollerden bazılarının aslında Operatif dönemde avadanlık veya Marka olmanın ötesinde önemlerinin olmadığını, sadece pratik yararlar için kullanıldıklarını vurgulamaktır. Bu nedenle, günümüz sembollerinin de aslında Masonlukta birer araç oldukları gözden uzak tutulmamalıdır. Semboller Masonluğun amacına dönüştürülerek **asla putlaştırılmamalıdır**. Ezoterik öğretinin ana öğeleri olan semboller ve alegoriler amaç değil, sadece birer dinamik araçtır. Dinamik olmasının nedeni, zamana ve mekana göre değişmesi, yani statik ve dogmatik olmamasıdır. Masonlar idol yapmamalı, yorumlarını kutsal değışmezler ve doktrinerler olarak algılamamalı; ellerinden geldiği ve bilgilerinin yettiği ölçüde derinliklerine nüfuz etmeye çalışmalıdır.

Mason Markası esprisine dayanan ve markalamayı sembolik tema olarak işleyen **Mark Masonluğu** ve özellikle **Mark Üstadı** derecesi,

başka bir incelemede açıklanacağı gibi, Masonluğun Operatif ve Spekülatif tarzları arasında adeta geçiş görevi üstlenen çok değerli bir masonik espridir. Nitekim, İskoçya Masonluğunda, 2° Kalfa ve 3° Üstad Mason derecelerinin arasında, adeta bir **ikibuçuk**'uncu derece gibi çalışılmasının nedeni de bu özelliğinden kaynaklanır. Bu anlamda Operatif dönemin Mason Markaları denilince, günümüz Spekülatif Masonluğunda ilk akla gelen Mark Masonluğu'dur. Sunulan bu ilk incelemenin asıl amacı, Mark Masonluğu konusu için gerekli altyapıyı hazırlamaktır.

KAYNAKLAR

- Tamer AYAN, *Hamtaşın Evrimi*, 1998/2000
- Harry CARR, *The Collected Prestonian Lectures (1925-1960)*, Lewis Masonic, 1965
- Henry Wilson COIL, *A Comprehensive View of Freemasonry*, Macoy, 1973
- Trevor DAFF, *Lincoln Cathedral Mason Marks, Square*, March 1989
- Ahmet ECEVİT, *İşaretler*, Ankara Vadisi, 1996
- Thomas FOX, *Masons' Marks*, AQC, Vol.IX, 1896
- Robert Frake GOULD, *Masons' Marks: Gould's History of Freemasonry*, New York, 1936
- Robert Frake GOULD, *Masons' Marks: History of Freemasonry*, Vol.II., London
- İbrahim HOYİ, *Mason İşaretleri, Türk Mason Dergisi*, 1952
- Bernard JONES, *Freemasonry Guide and Compendium*, London, 1967
- Hayter LEWIS, *Masonry and Masons' Marks*, AQC, Vol. III, 1890
- LIDDIARD, A.G., *The Masons' Mark*, Chater-Cosmo Transactions, Vol.12, Hong Kong
- MAJOR ABUD, H.M., *Masons' Marks*, AQC, Vol.IX, 1896
- Edvin RODDA, *Masons' Marks*, AQC, Vol.IX, 1896
- SCHNITGER, F.F., *Masons' Marks*, AQC, May 1890
- SIMPSON, W., *Masons' Marks on the SE Corner of the Haram Wall of Jerusalem*, Vol.II, 1889
- Önder TUZCU, *Taş Yontucu Masonların İşaret ve İmzaları*, *Mason Dergisi*, Sayı 86
- Arthur Edward WAITE, *A New Encyclopedia of Freemasonry*, London
- William WAPLES, *An Outline of the Usage of Marks of Medieval Man*, AQC LVI-II, 1945
- Wynn WESTCOTT, *Masons' Marks*, AQC, May 1890

TÜRKİYE'DE BÖLGE BÜYÜK LOCALARI

Celil LAYİKTEZ

PROVINCIAL GRAND LODGES IN TURKEY

In 1948 when Freemasonry started to labour again in Turkey after its closure in 1935, Grand Lodges had been created in Istanbul, İzmir and Ankara. When these Grand Lodges united in 1956 to form the Grand Lodge of Turkey, the above mentioned three grand lodges were transformed into Provincial Grand Lodges, without their responsibilities and duties being clearly defined. This situation was bound to create friction between Grand Lodge and the Provincial Grand Lodges.

This article is the story of this friction and how, in the end, in 1970, the Provincial Grand Lodges were abolished to be replaced by "Valleys".

Türk Masonluğu 1948 yılında uyandığında, Ankara, İstanbul ve İzmir'de, Yüksek Şura'ya bağlı Localar kuruldu.

Dünya muntazam Masonluğunda yerimizi alabilmemiz için, Yüksek Şura'nın şemsiyesinden çıkacak, muntazam bir Büyük Locanın kurulması gerekiyordu. Bu arayış içinde, ilk önce, dünya-

da eşi görülmemiş bir "Ünite" denemesine girilmiş, üniteler sonradan yerel Büyük Loca hüviyetini almışlar ve uzun tartışmalardan sonra, nihayet 16 Aralık 1956 tarihinde Hür ve Kabul Edilmiş Türkiye Büyük Locası kurulmuştu.

Yalnız, yerel yönetimleri, elde edilmiş olan hak ve alışkanlıkla-

rı göz ardı etmemek üzere ve dünyada mevcut ademi merkeziyetçi "Bölge Büyük Locaları"nın tüzükleri incelenmeden, İstanbul, Ankara ve İzmir Bölge Büyük Locaları kuruldu ve yetersiz tüzüklerle donatıldı.

Yetkileri tam belirtilmemiş olan bu Bölge Büyük Localarıyla, Büyük Locanın sürütüşmeye girmesi doğaldı ve zaten öyle oldu. İlk önce "Büyük" kelimesi kaldırıldı. Sonra, Bölge Localarının doğrudan dış temaslara girmeleri tenkit edildi, yasaklandı, arşivlerine el kondu, hesaplar verilip alınamadı, borçlar birikti ve nihayet 1970 yılında bu garip Bölge Locaları kapatıldı.

Ashında, büyüyen ve gelişen obediensimizde, Batı modellerine uygun, sorumlu, Büyük Locaya bağlı, Bölge Büyük Localarının kurulması faydalı olacaktır. Halen, malî teşkilatlarını ayırdığımız, eskiden gelen alışkanlıklarımızla Bölge Büyük Locası diyemediğimiz, ancak kısmen onun görevlerini yerine getiren, tüzükleri olmayan "Vâdi" teşkilatlarımız var. Yüzlerce kilometre mesafede olmalarına rağmen, Adana, Antalya ve Eskişehir Ankara Vâdisine, Bursa İstanbul'a, Marmaris ve Bodrum da İzmir'e bağlı. Elbette bir gün bu durum düzelecektir.

Burada sunduğumuz çalışmada 16 Aralık 1956 tarihinden sonra, tersimatlardan Bölge Büyük Localarının serüvenini izleyeceğiz. (1)

Büyük Dâimî Heyetin 12 Mayıs 1957 tarihli toplantısı:

Nizamname adının (Türk Masonluğunun Ana Kanunu) olarak değiştirilmesine, milletler arası Masonluk ekseriyetinin uyguladığı esasların millî geleneklerimiz göz önünde bulundurulmak suretiyle muhafazasına, Türkiye Büyük Locası ve bu Locanın Büyük Üstadı isimleriyle bir iltibas ve karışıklığa mahal kalmayacak tarzda Bölge Gran Lojlarının isimlerinin değiştirilmesine, Türkiye Büyük Locası Dâimî Heyetinin büyük bir heyet olarak teşkili konularında ittifak edilerek Raportör sıfatıyla Türk Masonluğunun Ana Kanunu taslağının Zühdü Velibeşe Üstat tarafından hazırlanmasına ve 19/5/957 gününe kadar bu işin yapılmasına karar verildi.

Türk Masonluğunun Ana Kanunu taslağının 19/5/957 Pazar günü saat 10.30'da Türkiye Büyük Locası Dâimî Heyetince müzakerelere edilmesine ve kabul edilecek taslağın derhal Konvan'ın tasvibine arzı için Konvan'ın nerede,

(1) *Tersimatlarda bulunan zamanın kısaltmaları ile deyimleri güncelleştirilmeden kullanılmıştır.*

hangi gün ve saatte toplanmasının uygun olacağını tesbiti için İstanbul ve İzmir'deki Dâimî Heyet üyelerine gündem gönderilmek suretiyle toplantı gününün bildirilmesine karar verildi.

Büyük Dâimî Heyetin 19 Mayıs 1957 toplantısı:

Bu toplantıya, Büyük Görevlilerin dışında, Nizamname Komisyonundan Fikret Çeltikçi, Nazım Arman, Galip Hamdi Tekyeli Kardeşler de davet üzerine katıldılar.

Büyük Üstat Konvan'da verilen bir görev nedeniyle toplantının yapıldığını izah etti. Z.Velibişe ve Tarık Ziyal Kardeşler eşdeğerde birer proje hazırlamışlardı.

Ana prensipler hakkında ittifak olmakla beraber, Bölge Büyük Localarının mevcudiyetlerinin kabul edilip edilmeyeceği, görevlilerin seçim tarzı ve Anayasayı kısa tutmak ilkesi içinde hangi maddelerin kapsama alınacağı tartışıldı.

Bölge Gran Lojlarının şimdilik muhafaza edilmelerine, ancak bunların sıfat ve salâhiyetlerinin tayin ve tesbitinin ve adlarının değiştirilmesinin gerektiği kararlaştırıldı. Bu bölge teşekküllerinin adları Bölge Büyük Mahfel olarak değiştirildi.

Bölge Büyük Mahfel görevlileri seçimi için aşağıdaki madde kabul edildi:

"Bölge Büyük Mahfelleri Umumi Heyeti, o bölgede çalışan Mahfellerin Üstadı Muhteremleri ile Birinci ve İkinci Nazırdan mürekkep envardan teşekkül eder. Bu Umumi Heyet kendi arasından 5 kişilik bir dâimî heyet (2) ve reis seçer. Büyük Üstat murahhası bu heyetin tabii azasıdır, dilediği takdirde içtimalara riyaset eder."

Büyük Dâimî Heyetin 3 Aralık 1957 tarihli toplantısında alınan kararlar:

3 Aralık 1957 Ankara, İstanbul ve İzmir'de Bölge Büyük Mahfelleri kurulmasına ittifakla karar verildi. Bu hususta İstanbul ve İzmir Büyük Localarına ve Ankara Localarına yazı yazılmasına karar verildi. Kurulacak Localara iştirak eden vazifelilerin isimleri istenecektir.

Büyük Dâimî Heyetin 11 Şubat 1958 tarihli toplantısı:

- İstanbul Vadisinde açılacak "Delta" adlı yeni Loca üzerinde görüşüldü. Muh. Bölge Büyük Mahfelinin yazısında bu

(2) Dâimi heyet "büyük kurul" anlamında kullanılıyordu

hususta mütalâa ve kâfi bilgi verilmediğinden keyfiyetin bir defa Büyük Üstat Murahassı Sadık Bigat Üstat tarafından incelenerek mütalâalarının bildirilmesi, aynı zamanda İstanbul Büyük Mahfelinden yeni Locanın açılmasıyla Localarda herhangi bir sarsıntı ve yeni Locaya tebenni edecek olan Kardeşlerin infikakiyle⁽³⁾ ana Locaları mesaisinde herhangi şekilde olursa olsun bir zayıflama, azalma olup olmayacağının sorulmasına karar verildi.

- Bundan böyle, Bölge Büyük Mahfellerine yazılan levhaların bir örneğinin Bölgedeki Büyük Üstat Delegelerine bilgi için gönderilmesine karar verildi.

31 Ocak ve 1 Şubat 1959 Tarihlerinde Ankara Vâdisinde Akdedilen Büyük Loca Umumî Heyet Toplantısı:

- Anayasanın tadilinde Bölge Mahfellerinin teşekkül tarzının değiştirilmesi ve sadece teknik işlerle meşgul olacak Bölge Mahfellerinin vazifedarlarının Büyük Üstat tarafından seçilmelerinin temini,

- Her bölgede bir tekris Locası kurulup bütün tekrislerin sadece bu Locada bir elden yapılmasının sağlanması.,

Büyük Dâimî Heyetin 26 Şubat 1959 tarihli toplantısı:

İskoçya Büyük Locası ile Büyük Locamızın tanışma temasını yapmak üzere 22 Mart 1959'da Türkiye'ye gelecek iki kişilik heyetin Ankara'da kabul edilmesine ve Bölge Mahfellerinin elleindeki eski Türkiye Büyük Maşrıkına ait eşarp ve önlüklerin Türkiye Büyük Locası görevlilerinin kullanması için istenmesi ile arşiv evrakını Büyük Locaya devretmelerine karar verildi.

Büyük Dâimî Heyetin 16 Nisan 1959 tarihli toplantısı:

Fiyatları Büyük Daimi Heyetçe tanzim edilmiş olup Bölge Büyük Mahfellerine Localara tevzi edilmek üzere gönderilmiş bulunan Nizamnamelerin Biraderlere daha fazla fiyatla satıldığına ve farkların Localara ve Büyük Mahfellere gelir kaydedildiğine ittila hasıl olduğundan, bu gelirin ne gibi emri hayra tahsis edilirse edilsin, tecviz⁽⁴⁾ olunamayacağı mütalâa edilmiş ve ne ni-

(3) *İnfikâk: ayrılma*

(4) *Tecviz: izin verme*

zamnamelerin ve ne de Büyük Locadan tevzi için gönderilen diğer herhangi neşriyatın tesbit edilen fiyatların hiç bir suretle değiştirilmemesi ve şimdiye kadar tahsil edilmiş bulunan farkların da Biraderlere iade olunması hususlarının Bölge Büyük Mahfellerine tamamen bildirilmesine;

Büyük Dâimî Heyetin 30 Ocak 1960 tarihli toplantısı:

Bölge Büyük Mahfellerinin Bölge Mahfellerine kalbedilerek Bölge Büyük Üstatlarına Üstadı Muhteremler Meclisi Başkanlığı mahiyetinin verilmesine karar verildi.

Büyük Dâimî Heyetin 28 Şubat 1960 tarihli toplantısı:

İstanbul'a gelen ve tanımadığımız obedienslara ait Gran Komandörlerin Remzî Locaların çalışmalarına kabul edilmemelerine, Localarda ritüellere uygun hareket edilmesi hakkında tamim yazılmasına, Bölge Mahfellerinden gelen levhaların ayakta dinlenmemelerine ve Remzî Derecelere ait olmak üzere (Türk Yükseltme Cemiyeti) tarafından bir mecmua çıkarılmasına karar verildi.

Büyük Dâimî Heyetin 24 Mart 1962 tarihli toplantısı:

İstanbul Bölge Büyük Locası ile Dâimi Heyet arasında mevcut anlaşmazlıkların arttığı, masraflara iştirak etmeyle ilgili Bölge Büyük Locasının 22 Mart 1962 tarihli levhasına olan tepkilerden anlaşılmaktadır. Tersimat maddesi aynen şöyledir.

..... Bü. Lo.'nın İstanbul Bölgesi lokal masraflarına iştirak hakkındaki kısma gelince, Halit Arpaç, Dr. Avni Karabece, Dr. Enver Necdet Egeran, Saffet Rona ve Macid Erbudak BB. in mütalâa ve düşünceleri dinlendikten sonra, «gerek cemiyetler kanunu gerekse mason örf ve temülleri gereğince gayrı menkullerin hakiki malik ve sahibi olan Türkiye Bü. Lo. sı Umumî Heyetine izafetle, bunları idare ve muhafaza ile vazifeli Bü. Dâ. He. in bu işlerini görmek için ihdas etmiş ve vazifelendirmiş olduğu bir heyetin asıl sahibin yetkili yegâne mümessilinden kira ve masrafa iştirak gibi bir talepte bulunmasının ne hukuk ve ne de masonik gelenek, mevzuat ve disiplin bakımından kabili izah olmadığı hususunun İstanbul Bölge Mah. ne bildirilmesine, Bü. Lo. nın malî imkânları nisbetinde ihtiyacı olan bölgelere yardım etmek vazifesinin aşîkâr bulun-

duğuna, ancak bugün için ne Bü. Lo. nın böyle bir malî kudreti haiz olmadığı, ne de İstanbul Bölgesinin Türkiye Bü. Lo. sının yardımına muhtaç bulunmadığı hususlarının ilâvesine oyçokluğu ile karar verildi.» Refet Hakul B., masraflara iştirak talebinin yerinde olduğu mütalâasında bulundu.

Büyük Dâimî Heyetin 2 Şubat 1963 tarihli toplantısı:

Gerek matrikül kayıtlarının gerekse muhasebe defterlerinin muntazam olması ve bu suretle hem masonik hem de cemiyet kanunu icaplarının yerine getirilmesi için Bü. Lo. ile (aynı zamanda Şube mahiyetini haiz olan) Bölgelerin bütün kayıtlarının ahenkli olması lüzumu üzerinde duruldu. Bu itibarla, usul ve nizam bakımından Muh. Lo. ların bütün muamelelerini Bölgeleri kanalı ile Bü. Lo.ya intikal ettirmelerine ve Bölgelerin de kendilerine bu suretle gelmiş olan muameleleri derhal Bü. Lo.ya aksettirmelerine, bu husus için Muh. Lo. lara ve Bölgelere bir tamim gönderilmesine oybirliği ile karar verildi".

Büyük Dâimî Heyetin 22 Mart 1964 tarihli toplantısı:

Umumî Heyet'e sunulacak Malî Rapor taslağının okunması esna-

sında, İstanbul Vadisinin bina tamiri için sarfedilmiş olan ve İstanbul Bölge Mahfelinin birikmiş borcu olarak gözüken "altmış bin küsur" Liranın terkinin Umumî Heyet'ten talep edilmesi önerisi, Nafiz Ekemen ve Velit İsfendiyar Kardeşlerin karşı oyları ile kabul edildi.

Büyük Dâimî Heyetin 14 Mart 1965 tarihli toplantısı:

İSTANBUL BÖLGE MAHFELİNİN BÜYÜK LOCAYA OLAN BORCU:

Genel Kurul'a (Umumî Heyet) sunulacak Hazine Raporunun taslağı okundu ve uygun görüldü. Ancak, Bölge Mah. nin, binaya sarf ettiği mucip sebebiyle ödemekten imtina ettiği ve devamlı olarak muhasebemizde alacak olarak görünen 65.000 küsur Liranın ne gibi bir muameleye tabi tutulması hakkında Umumî Heyet'in mütalââ ve kararının alınması gerektiğine, ve bu hususun malî raporda belirtilmesine, yine İstanbul Bölge Mahfelinin, arada cereyan eden muhabereye ve Bü. Dâ. He.in menfi kararına rağmen, masarife iştirak namıyla her sene için Bü. Lo.dan 3.000.- Lira istemekte ısrar etmesi hususu nazara alındı, bu görüşe Bü. Dâ. He. in iştirak etmediği mucip sebepleriyle tebarüz ettirilerek, yine keyfiyetin Umumî Heyet'in

mütalaâ ve kararına sunulmasına, ve keyfiyetin malî raporda açıkça belirtilmesine oybirliği ile karar verildi.

**Üç gün süren Konvan:
29 Nisan - 1 Mayıs ve
2 Mayıs 1965.**

2 Mayıs 1965 Pazar günü.

**İSTANBUL BÖLGE BÜYÜK
MAHFELİNİN AYRI BİR
BÜYÜK LOCA EDASINI
TAŞIMAK İSTEMESİ :**

Büyük Haz. Em. Cemal Gücü K., 1959-1960 yıllarına ait Bü. L. aidat hissesini İstanbul Lokaline sarf ettiği için Bü. L.ya intikal ettirmeyen, ve ayrıca dört yıl müddetince, her yıl için 3000 Lira lokal masrafına iştirak payı isteyen İstanbul Bölge Mahfel hakkında karar alınmasını istedi. Konu üzerinde açılan müzakareler esnasında:

Sungur Babaoğlu K., "Binalardaki tamir ve tadil masraflarını Bölgeler resmen yapamamalıdır. Bu paraların şimdiye kadar tahsil edilememiş olması, İstanbul Bölgesinin ayrı bir Büyük Loca edasını taşımak istemesindedir" dedi.

Bu hesapların Büyük Loca adına kati olarak halledilmesi hususunda, Büyük Dâimi Heyet'e yetki verilmesi ittifakla kabul edildi.

Haz. Em. Cemal Gücü K., 1959-1960 yıllarına ait Bü. L. aidat hissesini İstanbul Lokaline sarf ettiği için Bü. L.ya intikal ettirmeyen, ve ayrıca dört yıl müddetince, her yıl için 3000 Lira lokal masrafına iştirak payı isteyen İstanbul Bölge Mahfel hakkında karar alınmasını istedi.

**Büyük Dâimî Heyetin
6 Haziran 1965 tarihli
toplantısı:**

**NEBİL SARPEL K.İN İSTİFASI
VE ONU İZLEYEN, BÖLGE
BÜYÜK LOCALARININ
KAPATILMASI HAKKINDA
DAVRANIŞLARIYLA İLGİLİ
GÖRÜŞME :**

Bü. Kâ. B., İstanbul Bölge Mah. Üstadı Nebil Sarpel'in Bü. Lo. seçimlerinin akabinde, şahsına karşı çok sempatisi olmakla beraber durumu itibariyle Necdet Egeran B.:in Bü. Üs. bulunduğu süre zarfında Mas.lukla ilgisini kesmek istediğini bildiren bir levhayı mensup olduğu Fazilet Muh.Lo.sına gönderdiğini, oradaki bütün vazifelerinden istifa ettiğini açıkça bildirdiğini ve iki senelik mezuniyet istediğini ve bu mezuniyetin kendisine 25 Mayıs 1965 tarihli celsede verildiğini, aynı mucip sebebi yazmak suretiyle İstanbul vâdisindeki Muh.Lo.lar Üs.Muh.lerine veda ettiğini ve aynı istifasını Türk Yükseltme Cemiyeti bakımından İstanbul Valiliğine de tebliğ

etmiş olduğunu, Fazilet Muh.Lo.sının 8 Haziran 1965 tarihi için gönderdiği davetiyede yazılı gündemin 3.cü maddesinde : "*Nebil Sarpel B.den açılan Bölge Mah.ine delege seçimi*" konusunun yazılmış bulunduğunu, müstafi bulunduğu ve üzerinde delegelik sıfatının dahi mevcut olmadığı bir tarihte bu K.imizin Bölge Mah.ine başkanlık ettiğini ve Bü. Üs.1 istifaya davet etmek üzere İstanbul vadisindeki Muh.Lo.ların Üs. Muh. lerinden karar istihsaline çalıştığını ve bu toplantıda Bü. Üs. ve Türkiye Bü. Lo.sı hakkında çok tahrik edici konuşmalar yapıldığını ve bu konuşmaları Nebil Sarpel B.in düpe düz alevlendirdiğini, ekseriyet olmadığı için o toplantıda bir karara varılmadığını ve seçimin de yapılamadığını, ancak daha delegelik sıfatını dahi iktisap etmeden bu K. imizin İstanbul Valiliğine bir tezkere göndererek istifasını geri aldığını ve vazifesine devam etmekte olduğunu bildirdiğini, Muh. Heyetimizin konuyu iyice inceleyip gerekli neticeleri çıkarmasını ve gerekli kararı almasını düşündüğünü" söyledi.

Saffet Rona B.: İstanbul Bölge Mah.nin bu toplantısında hazır bulunduğunu ve toplantı hakkında Bü. Kâ. in verdiği bilgileri doğruladığını söyledi .

Hulûsi Selek B.: Muhtelif cep-heli olmakla beraber aynı konu-

nun içindeyiz , İzmirli BB. seçimin meşruiyetini kabul ediyorlar . Biz burada, her türlü kararı alabiliriz, fakat bunda da gecikmemeliyiz. Mesele Yüksek Şûra'ya mensup bazı KK. tarafından yaratılmaktadır, binaenaleyh konuyu bu açıdan hâl edersek bütün meselelerin ve tahriklerin kapanacağı inancındayım, iyice düşünelim, açık vermeyelim, gerekli kararı alalım ve onu da tatbik edelim dedi.

Cevat Memduh Altar B. : Türk Mason camiasında halen bir huzursuzluk vardır, bunun üç sebebi:

- 1.- Politik: politika ile ilgili içimizdeki gizli partizanlık.
- 2.- Hiyerarşik: Yüksek Şûracıların üstünlük iddiası.
- 3.- Kişisel: kişi menfaatleriyle ilgili gruplaşmalar ve kişi baskıları.....

Halit Arpaç B. : Zecri bir harekete yani Bölgenin lağvına geçerken kuvvetimizi bilmemiz lâzımdır.

Galip Kardam B. : Biz bugün haricî bir cemiyet gibi konuşuyoruz. Masonluk her şeyden evvel disiplin müessesesidir ve biz bunu kabule mecburuz. Bilhassa dış ilişkilerimizin devamını ve gelişmesini istiyorsak bu mücadeleyi yapacağız .

Fikret Celtikçi B. : Masonlukta tek otorite vardır: Büyük Locanın otoritesi. Karşımıza iki otorite daha çıkıyor, biri tamamen ayrı bir teşekkül olan Yüksek Şûra. Bu otorite ile 1909 dan beri mücadeledeyiz ve bu mücadele bugün yarın bitecek değildir . Bu otorite ile aramızda akit vardır ve bu akde göre kendileri bizim hiç bir kararımıza müdahale edemezler ve bu müdahaleden doğacak ihtilafların halli yolu başkadır. 3.cü otorite olarak da karşımıza kendi kurduğumuz yardımcı organ çıkmaktadır. Bu organa otoritemizi kabul ettirmeye mecburuz, kanunen Bölge Mah. ini kapatmak yetkisini haiz olduğumuza göre başka başka ihtilaflar doğmadan Bölgeyi lağvetmeliyiz dedi.

Konu Mason hukuku ve harici hukuk bâkımından incelendi . Mason hukuku bakımından Bölge Mah. ni kapatmak yetkisinin mutlak olduğu tesbit edildi . Harici hukuk bakımından Türk Yükseltme Cemiyeti İdare Heyeti dilediği yerde şubeler açabilir dendiğine göre bunları kapatmak yetkisini haiz olduğu manasının da istihraç⁽⁵⁾ edilmesinin mümkün olabileceği neticesine varıldı.

Cevat Memduh Altar B. : Bugünkü durum karşısında zaaf

gösteremeyiz. Cemiyet Statüsünün şöyle böyle olması mühim değildir. Derhal Bölgeyi kapatmalıyız dedi.

Celâl Olcay B. : Türkiye Büyük Locası Umumi Heyetinin toplantıya çağrılıp bütün konuların ortaya konmasında menfaat olduğunu düşünmek de bir sureti halidir.

Nuri Pere B. : Bölgeyi kapatmak lâzım geldiğine inanıyorum Merkezin bulunduğu yerde kendisine düşen çok mahdut işleri, lokalin idaresi ve tahsilâtın icrası gibi, tedvir⁽⁶⁾ için koskocaman bir Bölge Teşkilâtına, Umumi Heyetlere ve saireye cidden lüzum yoktur . Fakat bu yola girişmezden evvel reaction'ları düşünmeliyiz. Başka idarî tedbirler alalım, bu meyanda Bölgeyi de kapatalım. Fakat mücerret Bölgeyi kapatmak bu baptaki zemini hazırlamadan bu yola tevessül etmek, Lo. ların aks-ül amelini⁽⁷⁾ doğurur ki faydadan ziyade zarar verir. Binaenaleyh evvel emirde gayet ciddî iki tamim yazalım. Bunların birini Bü. Üs., diğerini ben imza edeyim. Bundan sonra vaki olacak duruma göre meseleye tekrar avdet ederiz , dedi.

Bü. Üs. : Nuri Pere B.'in bu teklifi akl-u hikmetin ifadesidir. Bu

(5) *İstihrac: çıkarma, çıkarılma, netice, anlam çıkarma, ileriye görme.*

(6) *Tedvir: döndürme, çevirme*

(7) *aks-ül amel: tepki*

iki tamimi yazalım. Bu yola gitmezden evvel BÜ. DÂ. HE.İN beraberliğini tescil etmemiz lâzımdır. Binaenaleyh şu kararın ittihazını reye koyacağım dedi:

"Seçimlerin muallel⁽⁸⁾ olduğu iddiasını kabul ediyor muyuz, yoksa seçimlerin meşru olduğuna inanıyor muyuz?"

Seçimlerin muallel olmadığına, BÜ. DÂ. HE. İN meşru olarak vazife gördüğüne ve uhdemize düşen tarihi vazifeyi yapmak için birlik olduğumuza oybirliğiyle karar verildi.

Bundan sonra, Türkiye Yüksek Şûrasının müdahalelerinin önlenmesi ve bu hususta kardeş ruhunun muhafazası çarelerinden uzaklaşmamasını ve yazılacak tamimlerden birinin BÜ. ÜS., diğerinin BÜ. ÜS. Kaym.ı BB. ler tarafından imzalanmasına, bunların birer suretinin de BÜ. MÜF. BB.e gönderilmesine ve kendilerinden ilgili buldukları Muh. Locaların çalışmalarına gidip tamimlerin icabının yerine getirilmesine nezaret etmeleri hususunun istenmesine oybirliğiyle karar verildi .

* * *

Büyük Dâimî Heyetin 9 Mart 1969 tarihli toplantısı:

- Büyük Hazine Emni Cemal Gücü B., İzmir ve İstanbul Bölge

(8) Muallel: sakat, eksik

(9) Münâkale: taşıma, aktarılma.

Mahfellerinin 1968 senesi Büyük Loca hisselerini ödemediklerini bildirdi. Borçların ödenmesi gerektiği hakkında her iki Bölge Mahfeline levha yazılmasına oybirliğiyle karar verildi.

Büyük Dâimî Heyetin 22 Haziran 1969 tarihli toplantısı:

Büyük Hazine Emni Cemal Gücü B., Konvanın müteaddit kararlarına rağmen gayri menkul kampanyasının yürümediğini, bu husustaki özel hesaba şimdilik ancak 25.000 Lira civarında mevduat yatırılmış olduğunu, Bölgeler aidat borçlarını ödemedikleri ve ellerinde mevcut, Büyük Locaya ait paraları da, binalar için kullandıkları cihetle, Büyük Hazinenin ancak 300.- Lira mevcudu kaldığını, ay başında aylıkları ödeyecek durumda bulunmadığını, Bölgeler tahsilatı binalar için sarf edilmiş olduğuna göre, Bina Fonundan bir miktar paranın Büyük Hazineye münâkale⁽⁹⁾ edilmesine müsaade olunmasını ve kampanyanın süratlendirilmesi için bütün kardeşlerin gayret sarf etmelerini rica etti.

Büyük Dâimî Heyetin 24 Ağustos 1969 tarihli toplantısı:

- Büyük Kâtip Nafiz Ekemen B. Bölge Mahfellerinin bazen yetki-

lerini aşan tasarruflarda bulduklarını, hatta dış obedienslarla yazışmalara giriştiklerini, bunlara derhal son verilmezse üzücü olaylarla karşılaşacağımızın muhakkak bulunduğunu, İstanbul'da Merkezin bulunduğu yerde ayrıca bir Bölge teşkilâtının mevcut olması yüzünden senelerden beri süregelen sürtüşme ve didişmelerin yeniden canlanmak istidadını gösterdiğini, mevzuat değişikliği sırasında bu konunun önemle ele alınmasının zaruri olduğunu söyledi, ve tatbikatta rastladığı bazı misaller verdi.

Konunun, ilerideki mevzuat değişikliği sırasında nazara alınması lüzumuna, fakat gereksiz işlemlerden çekinmeleri ve özellikle dış obedienslarla yazışmaları durdurmaları için Bölge Mahfellerine kesin talimat verilmesine oybirliğiyle karar verildi.

Büyük Dâimî Heyetin

11 Ocak 1970 tarihli

toplantısı:

Bölgelerin lağvı:

Ülkü Muhterem L.sından Enis Naci Kafalı, İdeal Muhterem Locasından Cevat Erbakan, Fuad Ramazanoğlu ve Nubar Hampar BB.in İstanbul Bölge Mahfel Üstadı Behiç Başak B.in Yüksek Di-

siplin Kuruluna sevkine müte-dair sırasıyla 26 Eylül 1969 ve 25 Aralık 1969 tarihli levhaları ile vazifesinden ötürü aynı K.imiz hakkında Humanitas Muh.Lo.sının Bölge Mahfel ile vaki yazışmalarını havi dosyalar incelendi.

Büyük Hazine Emni, İstanbul Bölge Mahfelinin Büyük Hazineye karşı tutumunu, binalar için sarf edilmiş olan paraların bölgenin öz varlığını teşkil ettiğini ve Büyük Loca tarafından İstanbul Bölgesine ödenmesi gerektiğini mütezamın⁽¹⁰⁾ olarak gönderdiği levhaları izah etti.

Şekûr Ökten ve Galip Kardam, Orhan Alsaç KK. Ankara'daki Bölge Mahfelleri seçimleri ile ilgili kulis çalışmaları hakkında açıklamalarda bulundular . Orhan Alsaç K., Büyük Loca merkezinin İstanbul'dan Ankara'ya taşınması sırasında, bir nevi "*rüşveti kelâm*" olarak İstanbul'da Bölge Büyük Mahfel adıyla bir Loca kurulduğunu, buna mümasil bir teşkilâtın İzmir'de de vücuda getirildiğini, Büyük Loca merkezinin bulunduğu yerde Bölge Mahfel teşkilâtına lüzum olmadığını, esasen görevleri itibariyle, bu Mahfellerin ritüelik çalışmalar yapmamaları lâzım geldiğini, bu çalışmaları yaptıkları için kendilerinde bir takım yetkiler tevehhüm⁽¹¹⁾ ettiklerini,

(10) *Mutazammın: tazammun eden, içine alan - Kefil olan, üstüne alan*

(11) *Tevehhüm: kurma, kuruntuya düşme, vehimleme*

ve bu teşkilâtın tüm olarak kaldırılması lâzım geldiğini ve bu suretle toplanacak paraların Büyük Hazineye toplanmasının lüzumunu belirtti.

Büyük Üstat, konuyu daha gerilere götürerek Yüksek Şûra hi-mayesinden, uzak bir Büyük Loca kurmamak için, Masonluk dünyasında misli görülmemiş olan "ünite" lerin kurulduğunu, bunlara bilahare müstakil Büyük Loca karşısında "*Bölge Büyük Mahfelleri*" adının verildiğini, ve bugünkü Bölge Mahfellerinin de bu zihniyetin son izleri olduğunu hatırlattı.

Raşit Temel, Sahir Akev, Sait Penbecioğlu ve Hulûsi Selek K.ler de aynı nitelikteki mütalâalarını bildirdiler, ancak Türk Yükseltme Cemiyeti⁽¹²⁾ açısından vâdilerde birer Şube teşkilâtının mevcut olması lüzumu üzerinde durdular.

Türkiye Büyük Locası Anayasasının, Bölge Mahfelleri ile ilgili 21. ve Büyük Dâimî Heyetin görevleri ile ilgili 10. maddesi, Türk Yükseltme Cemiyeti Nizamnamesi ve Bölge Mahfelleri Tüzüğü incelendi, ve yapılan görüşmeler sonunda :

- 1.- Bölge Mahfellerinin kaldırılmasına,
- 2.-Binaların bakımı ve idaresi ile mâbetlerin tahsisi işlerinin doğ-

rudan doğruya Büyük Dâimî Heyet - veya görevlendireceği şahıs - tarafından yürütülmesine,

3.- Aidat ve harçların, şimdilik, yine localar tarafından toplanarak, localara tahsis edilmiş olan miktarlar alakonduktan sonra bakiyesinin, tamamen ve doğrudan doğruya Büyük Dâimî Heyetin göstereceği mahallere yatırılmasına,

4.- Bölge hesapları ile paralarının derhal Büyük Hazine Emni Cemal Gücü Üstada tevdiine, ve kendisine bu hususta lâzım gelen işlemleri yapmak ve talimatı vermek yetkisinin itasına,

5.- Vâdilerde Loca Üstadı Muhteremleri ile her Locanın iki temsilcisinin derhal toplanarak yedi kişiden ibaret Türk Yükseltme Cemiyeti şube idare heyetini seçmelerine, İstanbul'daki Şubenin kaldırılmasına ve Şube idare heyetlerinin Masonik fonksiyonları olmadığının belirtilmesine,

6.- Şube idare heyetlerinin derhal toplanarak 1970 yılı için vâdilerine ait gelir/gider bütçe tekliflerini, tasdik olunmak üzere , Büyük Dâimî Heyete göndermeleri lüzumuna,

7.- Harcamaların, vâdilerin fiilen vaki tahsilatıyla orantılı olarak Büyük Dâimî Heyetçe yapılmasına,

(12) O tarihte Büyük Locanın Dernekler yasasına göre resmî adı

8.- Vâdilerdeki personel kadrosunun şimdilik görevine devam etmesine,

9.- Bu hususları bildiren bir mesajın Büyük Üstat tarafından Muhterem Localara tamim olunmasına,

10.- Büyük Hazine Emmini Cemal Gücü Üstadın Ankara ve İzmir'e gidiş geliş ve oralarda ikamet masraflarının Büyük Loca hazinesinden ödenmesine, oybirliğiyle karar verildi.

Büyük Dâimî Heyetin 14 - 15 Şubat 1970 tarihli toplantısı:

SON OLAYLAR, BÖLGE LOCALARININ HAZİNEYE OLAN BORÇLARI :

Büyük Hazine Emmini Cemal Gücü Üstat, Bölge Mahfellerinin kaldırılması ile ilgili "Son Olaylar" hakkında açıklamalar yaptı, ve Büyük Hazinesinin durumu hakkında izahat verdi.

Bu izahattan, vâdilerin gelir ve gider bildirimlerini bir an evvel ulaştırmaları hususunun gerekliliği anlaşıldı. Cemal Gücü Üstat, İstanbul Bölge Mahfelinden kendisine verilmek istenen hesapların çok muğlak olduğunu, bunları devralmak istemediğini, ve konunun tayin edilecek bir uzmanlar heyetince incelendikten ve rapora bağlandıktan sonra kendisine intikal ettirilmesinde ki faydalar üzerinde durdu.

Vâdilere, bütçelerine ait tekliflerini bir an evvel yapmaları için tebligatta bulunulmasına, ve İstanbul Bölge Mahfeli hesaplarını da incelemeleri için Orhan Güreli ve İhsan Çelebi KK.in görevlendirilmelerine oybirliğiyle karar verildi.

Türkiye Büyük Locasının 25 - 26 Nisan 970 Genel Kurulu (Konvan):

1 Nisan 1969'dan 31 Mart 1970'e kadar uzanan 14. faaliyet yılına ait rapordan ilgili bölüm:

Bölge Mahfelleri:

Sultası altında tutmak istediği Büyük Loca ve kurullarını, bir türlü normal olan Hürriyet ve İstiklâline kavuşturmak istemeyen eski "Zihniyet", Türkiye Büyük Locasının kurulması keyfiyetinin önlenemez bir zaruret halini alması üzerine, önceleri, dünya Masonluğunda ne yeri ne de benzeri olan "ÜNİTE" adlı, tamamen uydurma birer ara-otorite kurmuş, bunun yersizliğini kendisi de görmüş olacak ki, sonradan her vâdide birer "Bölge Büyük Locası" adı altında, hâkim ve nâzım otorite olması lâzım gelen hakikî Büyük Locanın tam otorite sahibi olmasına engel teşkil edecek birer başka kuvvet tesis etmiştir.

Sonraları, Bölge Mahfelleri adını alan bu teşkilât, bu zihniyetin

son yaşantısı idi ve haddi zatında masonik hiç bir hüviyeti olmadığı ve görevleri sadece binalarımızın bakım ve idaresinden ve mâbetlerin tahsisinden ibaret bulunduğu halde, seçilme tarzları ve bütün Üstadı Muhteremlerin hazır bulunduğu umumî heyetlerle karşılaşmak durumunda olmaları yüzünden, bu kurullar, vakit vakit, kendilerinde mevcut olmayan yetki ve kudretler tevehhüs⁽¹³⁾ etmişlerdi.

Bundan evvelki Konvanların temenni ve direktiflerine uyararak, Büyük Dâimî Heyetiniz, bu Kurulları kaldırmış ve bunların yapmakta oldukları işleri, zaruretlerin göstereceği lüzuma gerekli olacak organizasyonu yapmak üzere, kendi üstüne almıştır.

(13) Tevehhüs: bir işe dikkatle koyulma

SONUÇ:

1948 yılında Türk Masonluğu, İstanbul, Ankara ve İzmir'de değişik uygulamalarla uyandı ve bu üç kentte önce Üniteler sonra da Gran Lojlar kuruldu. 1956 yılında bu üç kentin Masonik yönetimleri birleşerek Büyük Locayı kurduklarında, eski kent yönetimlerine "Bölge Büyük Mahfeli" payesi verildi, ancak bu iş yapılırken de, görev ve sorumluluklar iyi tarif edilmedi. Böylece, Büyük Loca ile Bölge Büyük Localarının (Mahfellerinin) sürtüşmeleri kaçınılmaz oldu. İlk önce "Bölge Büyük Locası" ibaresindeki "Büyük" sıfatı kaldırıldı, Bölge Büyük Üstadı unvanı da "Başkan" olarak değişti. Bu da yetmedi, 1970 yılında. Bölge Locaları tamamen kapatıldı ve yerine "Vadi" teşkilâtları oluşturuldu.

TAMPLİYELER, ŞÖVALYE RAMSAY VE RİTLER

A. Oktay GÜNDOĞDU

*"Dünya tarihi, gizli örgütler arasında
yapılan savaşların tarihidir."*

Ishmael Reed

TEMPLIERS, CHEVALIER RAMSAY AND RITES:

Throughout two centuries succeeding the year 1717, Freemasons have formed masonic rites under the influence of beliefs, traditions, philosophy, social formation, knowledge and cultural aspects of the environment they have lived in. Masonic rites can be defined as : *a method which gives masonic education within an administrative context and with certain practice and applications.*

Two basic titles are put forward in studies concerning the sources and origins of these rites and their historical realities : **Templiers** or the **Knights Templar** and **Chevalier Ramsay** (and his oration).

Their mysterious rise from nowhere, their subsequent massive wealth and influence; their sudden and total fall from grace on Friday 13 October 1307 has made the **Order of the Poor Soldiers of Christ and the Temple of Solomon** or

Knights Templar as they are usually called, the subject of debate and imaginative speculation from that day to this. For almost two hundred years **Templars** were powerful beyond the scope of most kings, with legendary fighting abilities and fabulous treasures. After their fall in 1307, they have ceased into various Orders and organisations that existed in many countries of Europe.

From the 14th century to 18th century, they have played important roles inside known and unknown Orders, organisations, societies and associations which directed the historical events, especially within the triangle of England, Scotland and France. The strongest evidence that proves this thesis is the **Stuart** dynasty and the events which led **Hannover** dynasty to power.

In 1736 and in 1737, **Chevalier Ramsay** twice emphasized the fact that Freemasonry was originating from an Order or an organisation which was totally apart from stone masons and although he did not mention it clearly, he once more brought forward the **Templars** on to the stage of history.

This study, within the complex of contradictory thesis, tries to surpass the legendary fictions and assumptions and emphasizes on inspecting the origin of Freemasonry and its historical past and realities.

1717 yılını takip eden iki yüzyıl boyunca, Masonlar yaşadıkları ortamların inanç, gelenek, düşünce düzeyi, sosyal yapısı, bilgi ve kültür birikimleri ile dönemlerinin siyasal koşullarından etkilenerek masonik ritleri oluşturmuşlardır. Masonik ritler, "masonik öğretimin bir yönetim biçimi kapsamında, belirli uygulamalarla verilmesini sağlayan yöntem " şeklinde tanımlanabilir. Ritlerin kaynaklarını ve tarihsel gerçeklerini araştıran çalışmalarda özellikle iki ana başlık göze çarpmaktadır: Tampliyeler ile Şövalye Ramsay (ve söylevi).

1118 yılında "Mesih'in Yoksul Askerleri" unvanı ile tarih sahnesine çıkan, çok kısa bir sürede kralları bile kısındıracak düzeyde doğudan maddî değerler elde eden Tampliyeler, 1307 yılında topluca tutuklandıktan sonra Avrupa'nın değişik bölge ve ülkelerine sığınarak çeşitli tarikat ve örgütlerin bünyesine karışmışlardır.

XIV. Yüzyıldan XVIII. Yüzyıla kadar, İngiltere, İskoçya ve Fransa üçgeninde açık veya gizli birçok tarikat, örgüt ve derneğin tarihî olayların gelişiminde yadsınamaz etkileri olmuştur. Stuart hanedanı, bu hanedandan iktidarın Hannover hanedanına geçişi sürecinde yaşananlar yukarıdaki savı doğrulayan en sağlam kanıtlardır.

1736 ve 1737 yıllarında iki kez sunduğu "Masonluğun kaynağını kökenini yapı us-talarının dışında bir kuruma bir örgüte bağlayan" söylevi ile Şövalye Ramsay, adını doğrudan belirtmese de Tampliyeleri bir kez daha etkin bir biçimde tarih sahnesine çıkarmıştır.

Bu yazıda,değişik savların çelişkili ortamında özellikle destansı, kurgusal, varsayımlara dayanan anlatı boyuları aşılarak, Masonluğun kökeni ve tarihsel geçmişi ile ilgili (kısa da olsa) bir inceleme yapılmaya çalışılmıştır.

Önsöz

Ülkemizin masonik tarihi ile ilgili bir çalışma yapıldığında belge niteliğindeki kaynakların yok denecek sayıdaki azlığından duyulan sıkıntıyı dile getirmek abartılı olmaz. Masonluğun genel tarihi ile ilgili bir çalışma yapıldığında ise, kaynakların çokluğuna karşın, bu kez aynı sıkıntı, kaynakların birçoğunun nesnel (objektif) olmayan, öznel (sübjektif) yargı ve yorumlar içermelerinden, "yanlı" olmalarından ortaya çıkar.

Okuduklarımızın, öğrenmeye çalışıklarımızın hangileri doğru? Hangileri gerçekleri yansıtıyor? Pozitif bilim dallarında olduğu gibi tarihsel olayları incelerken, olayları deneyebilme şansımız olmadığından hangi bilgilerin ve belgelerin doğru olduklarına hangi ölçütlere göre inanacağız? Sanırım bu soruları kesin bir biçimde yanıtlamak pek olası değil. Çünkü çok iyi bilinmektedir ki, "tarih" boyunca, ulusal, dinsel, ırksal, toplumsal nitelikteki çeşitli nedenler, sapmalar, abartmalar, uydurmalar, hatta yalanlar, tarihsel anlatımlarda zıtlıklar ve çelişkilerle dolu farklılıklara yol açmıştır. Çok doğal olarak, bu "tarihsel gerçekten" Masonluk da payını almıştır. Öyle ki, söz konusu farklılık daha en başta Masonluğun kaynağı (kökeni, menşei) ile ilgili anlatımlarda başlar.

Pek Muhterem Abdurrahman Erginsoy Kardeşimiz "**Masonlukta Yüksek Dereceler**" adlı yazısında bu konu ile ilgili gözlemini şöyle dile getiriyor: "*Bazı Masonluk tarihçileri, Masonluğun menşeiini eski ve soylu bir başlangıca bağlamak eğilimindedirler. Bazılarına göre ise Masonluk , eski fikir ve felsefe ekollerinin oluşturduğu örgüttür. Bazılarına göre Masonluk Haçlı seferlerinden dönen Şövalyelerin kurdukları bir kuruluştur. Bazıları da menşei, ruhani temele, eski misterlere tarikatlara dayandırırılar*". (*Mimar Sinan, S.74, s.12*)

"**Dictionnaire de la Franc- Maçonnerie et des Francs-Maçons**"da (s.13) Charles Bernardin adlı yazarın incelemiş olduğu 206 eserde Masonluğun kökeni ile ilgili 39 değişik görüşün varlığından söz ettiği belirtiliyor. 39 değişik görüşün listesinde ise Masonluğun

kaynağını Gotik dönemin yapı ustalarına, İngiltere'ye, Fransa'ya, İskoçya'ya, Tampliye Şövalyeleri'ne, Stuartçılara, Haçlılara, Mısır'a bağlayanların yanında Çin'e, Japonya'ya, eski Hindistan'a, ilk Hıristiyanlarla birlikte Hz. İsa'nın kendisine, Musevilere bağlayanlar olduğu gibi listenin sonunda bir yazarın Masonluğun dünyanın yaradılışından önce var olduğunu belirttiğine değiniliyor (!).

Masonluğun kaynaklarına ilişkin kesin belge ve bilgilerin eksikliği, yokluğu , bu konudaki yorum ve yaklaşımların çeşitliliğini arttırmıştır. Bu iki kısa alıntıdaki örneklerde de görüldüğü gibi bütün tarihsel anlatımlarda var olan farklılıkların, Masonluk tarihi için de geçerli olduğu yadsınamayacak temel bir gerçek. Aslında başka türlü olması da düşünülemez. Çünkü çok iyi bilindiği gibi Masonluk tarihi siyasal, toplumsal, kültürel hatta ekonomik tarihin bir parçası. Doğal olarak tarihi ne kadar "doğru" ele alabilirsek, Masonluk tarihi ile ilgili gerçeklere de o denli yaklaşmış, ulaşmış oluruz. Yeri gelmişken burada ilginç bir noktaya da değinmekte yarar var. Masonluk karşıtı olanların tamamında, tarafsız olanların da çoğunda Masonluğun, çevresindeki tarihsel gelişmeleri etkilediği hatta belirlediği şeklinde -haydi önyargı demeyelim - bir genel kanı vardır. Oysa ki, tarihe tarafsız bir gözle bakıldığında bu görüşü haklı kılabilecek olaylara rastlanamayacağı gibi, aslında çoğu zaman bu önyargı veya kanının tam karşıtı bir durumun geçerli olduğu görülür.

Sözlük ve Masonik Anlamlarıyla "Rit"

"Masonlukta Ritler" kavramının, en yaygın şekilde Spekülatif Masonluğun başlangıcı olarak kabul edilen 1717 yılını takip eden iki yüzyıl boyunca olduğu ve geliştiği görülür. İki yüzyıl boyunca Masonlar, yaşadıkları ortamların inanç, gelenek, düşünce düzeyi, sosyal yapısı, bilgi ve kültür birikimlerinden ve de yadsınamayacak bir biçimde, dönemlerinin siyasal koşullarından etkilenerek sayıları yüzlerle ifade olunan (bazı kaynaklara göre bini aşan) "ritler" oluşturmuşlardır. Bu ritlerden bir kısmının çok kısa süren ömürleri olmuş, yaygınlaşmak bir yana nerdeyse doğar doğmaz ölmüşler, bazıları bir süre yaşayabildikten sonra silinip gitmiş, bazıları bir diğeri ile birleşmiş, bazıları da evrim geçirerek veya aynen varlığını sürdürerek günümüze ulaşmışlardır. Sayısal alanda görülen bu azalma ve gerileme, günümüzde uygulanan ritlerin önem ve değerleriyle tamamen ters orantıdadır.

Varlıkları süregelen E.K.S.R. , York Riti, Emulation Riti, gibi ritler günümüz Masonluğunu belirleyen bir bütünün çok önemli parçaları konumundadırlar.

Rit sözcüğünün etimolojik yapısı incelendiğinde; düzenleme, devamlılık karşılığında olan (Latince: **ritus**), sayı, sayısal kavramlar karşılığında olan (Yunanca: **arimos**) ile dinsel kurala, usule uygunluk, dinsel düzen karşılığında olan (Sanskritçe: **rtam**) sözcüklerine varılır.

Rit bir dinde uygulanmakta olan törenlerde zorunlu kılınan, istenen düzen ve birliktelik (Littré), dinsel bir topluluktaki ibadet, ayin ve törenlerin bütünü (Robert) şeklinde de tanımlanmaktadır. Bu iki tanımdan hareket edecek olursak, rit için, "*Dinde törenlerin belirli bir düzen ve birliktelik içinde uygulanması, dinsel topluluğun (cemaatin) ibadet için uyguladığı törenlerin bütünü*" denilebilir.

Alber Pike'ın tarifinde: "*Rit, tek bir yüksek idareye tâbi olan bir veya birden fazla teşekkül tarafından kurulan bir dereceler, mertebe ve silsilesidir,*" Bernard Jones'un tarifine göre: "*Rit, sağlam bir hedefi kelimenin tam anlamıyla sadeleştirmek veya remzetmek için düşünülmüş ve Hürmasonlar için kelimenin mânâsından aydınlanan bir düşüncedir. Masonlukta rit kelimesi bir ritüel sistemi olarak kullanılır. Meselâ İskoç Riti, York Riti gibi. Bu hallerde bu terim özel bir tören düzeni ile uyum haline getirilmiş sözler ritüelini kapsar. Rit, orijinali olan Latince'de bir âdeti ifade eder, bugün ise ciddi bir seremoni demektir.*"

Terimlerin, yani bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı olan sözlerin zaman içinde anlam değişikliğine uğradığı veya ilave başka anlamlar kazanabildiği çok iyi bilinen bir gerçektir. Masonik terminolojide ilk kez "*Masonik öğretimin bir yönetim biçimi kapsamında, belirli uygulamalarla verilmesini sağlayan yöntem*" anlamında kullanılan rit sözcüğü, günümüzde daha çok, ilk üç dereceden sonra belirlenmiş bir dereceler silsilesinin oluşturduğu sistemler dizilerini tanımlamak anlamında kullanılmaktadır.

Derecelerinin sayısında olduğu gibi derecelerle ilgili öğretilerin kapsamında da büyük farklılıklar olan bu sistemlerin tanımında, Felsefi (Filozofik) Dereceler, Yüksek Dereceler, İleri Dereceler, Yan Dereceler, Kırmızı Localar gibi ifade biçimleri kullanılmıştır, kullanılmaktadır.

Ritlerle ilgili kaynaklarda özellikle altı çizilerek vurgulanan bir ortak nokta da *"ilk üç derecenin tüm Mason ritlerinin temeli"* olduğudur. Ritin üyeleri Büyük Locaya bağlı Localardaki Üstat derecesindeki üyeler arasından kabul edilir. Büyük Locadaki üyeliğini kaybeden bir masonun Felsefi Derecelerdeki üyeliği de otomatikman düşer, silinir (Söz konusu işlem aynen tersine olarak geçerli değildir).

Ritten (ritus'tan) türemiş olan "ritüel" sözcüğü için, masonik ve sözlük anlamlarında ritte olduğu gibi bir farklılık ve zaman içinde bir değişim söz konusu olmamıştır. Sıfat olarak kullanıldığında *"rite, ritlere ilişkin; ritle, ritlerle ilgili"* demek olan ritüel (ritualis), isim olarak da ayın, tören usulü el kitabı, rehberi anlamına gelmektedir. Masonlukta da ritüel merasimlerin uygulama ve yönetim biçimlerini kapsayan kitap (rehber) anlamına kullanılmaktadır.

Ritlerle ilgili ortaya konan çok önemli bir görüş de: *"ritlerin aynı paralelde oldukları ileri sürülemez de, aynı noktada kesiştikleri veya aynı noktaya ulaşmayı amaçladıkları; ritler arasında bir üstünlük gözetilmediği, hiçbirinin bir diğerine göre önceliği olmadığı"* şeklindedir.

Ritlerin tarihsel gerçeğini ortaya çıkarma çabasını taşıyan çalışmaların nerdeyse tamamında değişmeyen birkaç ana başlık göze çarpar. Söz konusu ana başlıklardan en başta gelenleri: "Tampliyeler (veya Tampliye Şövalyeleri), ile Şövalye Ramsay (ve nutku)" dur.

Tampliyelerin Öyküsü

"Tapınakçılar, Mabetçiler" anlamına gelen "Templiers" sözcüğü masonik yazınıımızda daha çok Tampliyeler veya Tampliye Şövalyeleri şeklinde geçmektedir. Birçok kaynak tarafından "Kudüs'e gelen Hıristiyan hacıların geçtikleri yollarda güvenliğini sağlamak" amacıyla 1118 yılında kurulduğu belirtilen bu örgüt için bu yazıda da Tampliyeler ismi kullanılacak.

Fransa'da Champagne kontunun vasalı olan Hugues de Payen'in başkanlığında dokuz şövalyenin kurduğu ve başlangıçta kendilerine "Mesih'in yoksul askerleri" ismini veren bu dokuz şövalyenin dokuz yıl boyunca aralarına kimseyi sokmadıkları ileri sürülüyor. 1095 yılında düzenlenen I. Haçlı Seferi'nde İznik, Antakya, Urfa gibi kentler Latin Prenslıklarına dönüştürüldükten sonra, 1099 yılında Kudüs ele geçi-

rilir. Godfroi de Bouillon Kudüs Kralı ünvanıyla tacını takar. 1110 yılında Godfroi de Bouillon'un ölümü ile kral olan I.Baudouin'den sonra II.Baudouin ismi ile tahta geçen, daha önce Urfa Prensi olan Baudouin de Bourg, 1118 de tahtın sahibi olur. II. Baudouin "Mesih'in Yoksul Askerleri" örgütüne Süleyman Mabedi'nin bulunduğu tepede karargâhlarını kurmaları için bir yer verir. Kendilerini artık "Militia Templi" (Tapınak Askerleri) olarak tanımlayan örgüt (Templiyeler) Tampliyeler ismini alır.

Kuruluşlarını takip eden 10-15 yıl sonra "yoksul şövalyeler", Tampliyeler Avrupa'nın en zengin, en itibarlı örgütünün sahibi olurlar. 1139 yılında Papa II. Innocentus yayımladığı bildirgeyle Tampliyelerin doğrudan ve yalnızca Papalık makamına bağlı olacaklarını belirtir. Böylece Papalık dışında artık hiçbir gücün Tampliyelerden daha büyük olmadığını belgelenmiştir. Siyasal ve ekonomik itibarları Tampliyelerin kısa sürede nitelikli bir şekilde çoğalmalarını sağlar. Ancak örgütün üyelerini nasıl seçtiği, nasıl kabul ettiği ve örgütte ne gibi evrimlerin yaşandığı birçok konuda olduğu gibi kalın bir sis perdesi altındadır ve bilinmemektedir.

Ancak bütün güçlerine karşın Tampliyeler, bir kral ve bir Papanın işbirliği sonucunda darmadağın olmaktan kurtulamazlar. "Yok edilmekten kurtulamazlar" deyimini özellikle kullanılmamıştır, çünkü Tampliyelerin kurum olarak ortadan kaldırılmalarına karşın; küçük örgütlenmeler düzeyinde yüzyıllar boyunca varlıklarını sürdürdükleri çok iyi bilinmektedir.

Tampliyelerle Haçlı Seferlerinin başlangıç ve bitiş tarihleri arasında ilginç yakınlıklar vardır. Haçlı Seferleri 1096-1270 yılları arasında süregelmiş, Tampliyeler 1118-1307 yılları arasında güçlü bir örgüt olarak varolmuşlardır. 1291 yılında Haçlıların Doğudaki son kalesi Akkâ'nın Müslümanlar tarafından fethi ile Kutsal Topraklar Krallığı da sona ermiştir. Bu durumda Tampliyeler örgüt merkezlerini önce Kıbrıs'a, oradan da Fransa'nın güneyindeki Languedoc bölgesine taşırlar. 1285'te tahta geçen Fransa Kralı IV. Philippe, borç aldığı Tampliyelerin kendi ülkesinde kendinden daha güçlü konumda olmalarından ve merkezlerinin çok yakınına gelmesinden hiç hoşnut olmaz. Kralın örgüte katılma isteminin kabul görmediği, bu nedenle de Tampliyelere karşı daha da hınçlandığı, düşman olduğu da ileri sürülen savlar arasındadır.

Ancak doğrudan ve yalnızca Papaya bağlı bir örgütün Papanın onayı, hatta yardımı olmadan yok edilmesi pek olası değildir. O dönemde Papa olan VIII.Bonificus'un kaçırıldıktan sonra ölü olarak bulunmasının, yerine geçen XI.Benedictus'un ise zehirlenerek öldürülmesinin, "Tampliyeler Operasyonu" ile bağlantılı olduğu, ve IV. Philippe'nin kendisiyle beraber "Tampliyeleri ortadan kaldırma ikilisi" oluşturacağı Bordeaux Başpiskoposu Bertrand de Goth'u V. Clementhus adıyla kendi desteğiyle Papa olarak seçtirmesi bu operasyonun devamı olarak yorumlanmaktadır.

Tampliyelerin yadsınamaz gücünü önemsemeyip, onları yok etmeye karar vermek şüphesiz çok cüret isteyen bir iş. Ancak IV. Philippe'in günümüzün deyimiyle ne denli "gözü kara" bir kişi olduğunu anlatmak için gene aynı yıllarda Kralın Papalığın kutsal merkezini Roma'dan Fransa'da Avignon kentine taşıması örnek olarak gösterilebilir. 1307den 1377 yılına kadar süregelen bu dönem, bazı Katolikler tarafından "Papalığın sürgün yılları" olarak tanımlanmıştır.

Papa ve Kral 13 Ekim 1307 tarihinde bütün Fransa'da "aynı günde" Tampliyeleri tutuklamaya ve ellerindeki tüm maddi değerleri almaya yönelik operasyonu başlatırlar. Böyle bir eylemin yapılacağı konusunda, şüphesiz Tampliyelerin önceden haberleri olmuştur. Tutuklanan "savaşçı şövalyelerin" hiçbiri direniş göstermez. Tüm örgütün aynı davranış biçimi ile teslim olması, belgelerin tamamına yakın kısmının yok edilmesi ve en önemlisi baskın yapılan örgüt hazinelerinde bir tek altının dahi bulunamaması, Tampliyelerin önceden uyarıldıklarının kesin kanıtları olarak nitelendirilmektedir. Bazı kaynaklara göre 18 gemi yükü olduğu söylenen Tampliyeler hazinelerinin ne olduğu ise, günümüzde bile esrarını koruyan bir bilmececiir.

Fransa'da sayıları binlerle ifade olunan Tampliyelerin ne kadarının yakalandığı, tutuklandığı konusunda birbiriyle çelişen değişik sayılar var. Ancak ileri sürülen sayılardan Tampliyelerin küçük bir bölümünün tutuklandığı ortaya çıkıyor. Tutuklananlar işkence edilerek sorgulanır, bir kısmı Engizisyonla alay edercesine yapılan bütün suçlamaları kabul eder ve idam edilir. Adil olmadığı ileri sürülen bir yargılama sonucunda 18 Mart 1314 tarihinde tarikatın başkanı Büyük Üstat Jacques de Molay ile Normandiya Karargâhının Üstadı Geoffroi de Charnay de ağır, ağır yakılarak idam edilirler.

Papa ve Kralın Tampliyeleri yok etme konusundaki beraberlikleri bir başka beraberlikte de kendini gösterir. Jacques de Molay yakılırken,

alevler arasında Papayı ve Kralı en geç bir yıl içinde İlahi Adalette yargılanmaları için öbür dünyaya davet eder. Aynı yılın Nisan ayında Papa, Kasım ayında da Kral daveti gecikmeden kabul edercesine öbür dünyaya göç ederler...

Haklarında yüzlerce kitabın yazıldığı Tampliyelerle ilgili burada aktarılanlar ancak ana hatlarıyla kısa bir özet. Örgütün başlangıcı gibi sonu da bilinmeyenlerle dolu. Dokuz "yoksul" şövalyenin on yıl içinde kazandıkları krallar üstü itibar "varsillaşmaları" ile ne kadar ilintilidir? Bu varsillaşmanın, bu göz kamaştırıcı zenginliğin ünlü Kral Süleyman'ın gizli hazineleri ile ilgisi var mıdır? Aslında varlığı kadar, Tampliyelerin eline geçmiş olabilmesi de söylenti boyutlarını aşmayan bu hazine efsanesinin gerçekliği ne kadar şüpheliyse, Tampliyelerin maddi varlıklarının Haçlı Seferleri sırasında zengin doğu kentlerine yapılan yağmalardan kaynaklanmış olması pek yadsınamayacak bir gerçektir. Tampliyelerin borç verme, ipotek yapmanın yanında, çek, senet düzenlemeleriyle çağa öncülük ettikleri ve zenginliklerinin olağanüstü büyümesine neden gösterilen parasal işlemlerinin ön birikimini sağlayan kaynağın, Haçlı Seferlerinde oluştuğunu belirtmek varsayım boyutlarını aşabilecek bir savdır.

Hz. İsa'nın mezarını kurtarmak gibi kutsal bir amacın şemsiyesi altında, Batıdaki her kesimden kişi ve toplulukların daha çok siyasal ve ekonomik nedenlerle giriştikleri, 1096 dan 1270 yılına kadar süren Haçlı Seferleri, Avrupa tarihinin en karanlık, en ayıplarla dolu sayfalarını oluşturduğu Batılı yazarlar ve tarihçiler tarafından da ileri sürülmektedir. " *Temeli sevgi ve iyilik imanı olan İsa dininin derinliklerinde bulunan bir fikre hizmet etme mazereti altında, Batılılar Doğu'ya kötülük tohumunu ekmişlerdir. Ve o tohumu kanla sulayıp, zavallı Doğunun acı meyvelerini bugün bile tatmakta olduğu korkunç ve kökleri derinlere inen bir nefret ağacı haline getirmişlerdir...Batılı Hıristiyanların karşısındaki herhangi bir inanca nefret duyması ve Avrupa'da şu veya bu Hıristiyan mezhebine karşı en mükemmel vasıta olarak kılıcın kullanılması o dönemden sonra olmuştur...O zamandan beri insanlığın iki büyük topluluğunu birbirinden bağdaşamaz bir uçurumla ayıran Müslümanlar ve Hıristiyanlar arasındaki nefretin tüm nedeni Haçlı Seferleri olmuştur...*" Bu satırlar Yunanlı yazar H. A. Nomiku'nun **Haçlı Seferleri** adlı kitabından alınmıştır. İlk kez 1925'te yayımlanmış olan eser, yazarın **Doğu ve İslâm** adlı tarih araştırmalarının yer aldığı bir antolojinin kapsamı içindedir.

Haçlı Seferleri tarihinin ayrıntılarına fazla girmeden, gerçekleştirelen talanlara örnek olarak 1204 yılında, Papa III. Innocent'in başkanlığında düzenlenen Dördüncü Haçlı Seferi'nde "Hz. İsa'nın mezarını kurtarmak için" fazla uzaklara gitmeye gerek görmeyen Haçlı Ordularının, ele geçirdikleri Bizans'ın başkenti Kraliçe Şehir Konstantinapolis-İstanbul'da, tarihte eşine az rastlanır bir biçimde gerçekleştirdikleri yağma ve tahribe değinmekle yetinelim. İlgalleri sırasında talan ettikleri değerli eşya ve madenlerin dışında, Haçlılar kilise kubbelerindeki kurşun kaplamalar dahil, şehirdeki tüm bronz heykelleri bile sökerek ülkelerine taşımışlardır. 100.000 metrekarelik bir alanı kaplayan Büyük Saray'dan, maddi değerlerin yanında, Hz. İsa'nın çakıldığı tahta çarminın parçaları, el ve ayaklarına çakılan üç çivi, bir kâseye konmuş kanı, Vaftizci Yahya Peygamber'in başı v.b., gibi sayısız kutsal eşya; Roma-Bizans İmparatorluğu hazinelerinin büyük bir bölümünün korunduğu Blahernai Sarayı'ndan İmparatorluk taçlarıyla beraber tüm takı ve değerli eşyalar; Ayasofya Kilisesinden som altından kürsü, masa, kuddas dolabı, gümüş sütun ve avizeler ve sayısız altın işlemeli ikonalar; Augusteion Meydanı'nda, Hipodromda bulunan heykeller ve diğer eserler Bizans'ın başkentinden yağmalananlar listesinin sadece küçük bir bölümüdür.

Kendilerine mal ettikleri doğunun maddi değerleri yanında Haçlılar, Tampliyeler, doğunun manevi değerlerinden de yararlanmışlardır mıdır? İki yüzyıl boyunca süregelen seferler boyunca, her sınıftan yüz binlerce batılının katettiği doğu topraklarında, karşılaştıkları tarikatlardan, örgütlerden, meslek loncalarından, onların töre ve davranış biçimlerinden çok, derin düşünce ve karmaşık inanç akımlarından fazlasıyla etkilendikleri bugün artık yakından bilinen ve kabul edilen bir gerçektir.

Tampliyelerle ilgili bir kaynak, 1318 yılında örgütleri dağıtılan 3000 Şövalyenin Kuzey İtalya'da Spoleto'da toplandığını, toplantıda iki eğilimin söz konusu olduğunu belirttikten sonra, Tampliyelerin bir bölümünün örgütün intikamını almak isterken, bir bölümünün de şövalyelik sırlarını sürdürmek istediklerini, geleceği ise ikinci görüşün belirlediğine değinir.

Tutuklanmaktan kurtulan Tampliyeler, Avrupa'nın değişik bölge ve ülkelerine sığınır ve varlıklarını daha çok katıldıkları değişik örgüt ve tarikatlarda sürdürürler. Bu konudaki ilginç bir iddia da; Tampliyelerin bir kolunun Portekiz üzerinden Amerika'ya göç ettikleri şeklindedir. Anlatıya göre Tampliyelerin bir bölümü Kumran yazıt-

larında sözü edilen Batı Yıldızı'nın işaret ettiği "**Merica**" adı verilen topraklara ulaşmak için batıya yönelmişler, ve Colomb'dan çok önce bu kıtaya ulaşmışlar. Özellikle İskoçya'ya sığınan Tampliyelerle ilişkilerini kesmedikleri ileri sürülen Amerika kıtasına göç etmiş Tampliyelerin varlığını kanıtlamak için, on beşinci yüzyılda Tampliyeler tarafından İskoçya'da inşa edilen ve kiliseden çok bir Mason Mabedi'ni andırdığı söylenen Rosslyn Şapeli'nin kemerlerinde bulunan mısır ve aloe (öd ağacı, sarısabır) bitkilerini tasvir eden süslemeler gösterilmektedir. Zira bu bitkilerin Avrupa'ya on altıncı yüzyılda geldiği ve bu tarihten sonra tanındığı ifade edilmektedir. Keza Tampliyelerin Amerika'da karaya çıktıkları varsayılan bölgedeki bazı heykel ve yapılarıdaki bu örgüte ait olduğu ileri sürülen özellikler, gene Tampliyelerin bu kıyıya adı geçen dönemde ulaşmış olduklarının kanıtı olarak kabul edilmektedir.

Tampliyelerin yukarıda belirtildiği şekilde, bilinen tarihten çok önce Amerika kıtasına ulaştıkları bir varsayım. Ancak, Avrupa'nın her yanına dağılan Tampliyelerden Portekiz'e yerleşenlerin bu ülkede İsa'nın Şövalyeleri adını aldıkları ve örgütün denizcilikte yoğunlaştığı bilinen ve kabul edilen bir gerçek. Denizci Prens Don Enrique' in tarikatın Büyük Üstadı olduğu, Vasco de Gama'nın bir İsa Şövalyesi olduğu, Colomb' un bir başka Büyük Üstadın damadı olduğu ve gemi yelkenlerinde hep Tampliyeye haçı desenleri bulunduğu bu konuda bilinen gerçeklerden bazılarıdır. Söz denizcilikten açılmışken bir başka gerçek de hepimizin bildiği ve korsanlar adına nerdeyse tescil edilmiş bir sembol olan "siyah zemin üzerinde beyaz kurukafa ve altında çapraz iki kemik" desenli bayrağın en başından itibaren Tampliyelerin donanma bayrağı olduğudur. Akdeniz'den Atlantik Okyanusu'nun kıyılarına kadar denizcilerin korkulu rüyası olan bu bayrağın sahiplerinin eylemleri, geçirdikleri evrim, gene varsayımlarla yorumların ötesinde incelemeye değer bir konu olsa gerek.

Konumuzla ilgili kaynakların hemen hemen tamamında tutuklanmaktan kurtulan Tampliyelerin önemli bir bölümünün ise İskoçya'ya gittiği belirtiliyor. Argyll bölgesindeki bazı eski mezarlarda görülen, kabzası yukarıda yere saplanmış kılıç kabartmalarıyla süslü mezar taşlarının çokluğu, bu taşların ait olduğu dönemlerde yöre halklarının savaşlarda kılıçtan çok, gürz ve balta kullandığı düşünülerek mezar sahiplerinin dışardan gelmiş şövalyeler olduğu fikrini doğruluyor. Çeliğin gene o dönemlerde pahalı bir madde olduğundan ötürü, ancak seçkin kişilerin eşyalarında kullanılabilmesi, mezar taşlarında ise, sahi-

binin yaşamıyla ilgili simgeler bulunması geleneği, söz konusu mezar taşlarının Tampliyelere mal edilmesinin güçlü nedenlerini oluşturuyor.

Daha sonraki dönemlerde ise mezar taşlarında kılıç figürleriyle birlikte gönye, çekiç gibi avadanlıkların kabartmalarda işlenmiş olması, aynı mantıkla Tampliyelerin duvarcılık mesleğiyle olan ilişkilerinin somut kanıtları olarak kabul görmektedir. Bu olgu, yani Tampliyelerin yapı işlerine olan ilgileri ve yapı ustaları ile ilişkileri yeni bir şey değildir. Daha önce belirtildiği gibi, Papa II. Innocent'in Tampliyelere tanıdığı "benzeri görülmemiş ayrıcalıkların" arasında olan kendi kiliselerini inşa etme hakkı en başından itibaren tarikat üyelerinin mimarîdeki ustalıklarını belirleyen ve mimarîde yeni bir tarz oluşturan eserler ortaya koymalarını sağlamıştır.

Tampliyelerin İskoçya'ya topluca göç ettikleri yıllar, bu ülkenin siyasi açıdan karışıklıklar yaşadığı bir döneme rastlamaktadır. 1286 yılında bir kaza sonucu ölen İskoçya kralı III. Alexander'ın arkasından tahta geçecek bir varisi olmadığından, İskoçya'da yirmi yıl süren bir kralsız dönem yaşanır. Bu durumdan yararlanarak İskoçya'yı egemenlikleri altına almak isteyen İngilizlere karşı İskoç derebeyleri güç birliği yaparak birleşirler. İki kral adayı belirlenir: Kilisenin desteklediği iyi bir Hıristiyan olan John Comyn ile inancının olup olmadığı pek belli olmayan Robert Bruce. 10 Şubat 1306'da iki aday karşılaştıkları bir kilisede, aralarında çıkan tartışma çatışmaya dönüşür ve sonuçta Robert Bruce, rakibini hançerleyerek öldürür. Antik pagan geleneklerinde olduğu gibi bir kral adayının rakibini katletmesi ve de bu işi kutsal bir çatı altında gerçekleştirmesi aforoz edilmesi için fazlasıyla yeterli bir nedendir. Robert Bruce Papa V. Clementhus tarafından aforoz edilir. Ancak bu onun krallığını engellemez ve Robert Bruce 25 Mart 1306'da İskoçya tahtının sahibi olur.

I. Robert olarak tarihe geçen Robert Bruce, vefat ettiği 1338 yılına kadar tahtta kalır. Bu arada Papa XXII. John kral için alınmış aforoz kararını da 1329 yılında kaldırmıştır. Belki de bu nedenle iktidarının ilk yıllarında gözettiği ve karşılığında destek gördüğü Tampliyelerin tüm mal varlıklarının Hospitaliye Tarikatına devri için bir buyruk çıkarır. Ancak bu buyruk kral ölene kadar pek yerine getirilmez. Hospitaliyeler özellikle kralın ölümünden sonra kendilerine devri buyrulan malların peşine düşerlerse de, hiçbir şey elde edemezler. Çünkü zaman içinde tüm mal, mülk İskoçyalı soylulara aktarılmıştır.

Hospitaliyeler de, Tampliyeler gibi aynı dönemlerde kurulmuş bir örgüt-tarikattır. Başlangıçta "**Kudüs Aziz Yahya Tarikatı**" adı ile anılan, üyelerine de "**Aziz Yahya Şövalyeleri**" denilen bu örgüt 1070'de kurulmuştur. Sözcük olarak "Hastahaneçiler" anlamına gelen Hospitaliyeler, hastahaneler kurarak hastalara bakmak amacıyla kurulmuştur. Kudüs'teki merkezlerini 1291 yılında Akkâ'nın Müslümanlar tarafından geri alınması üzerine, Tampliyeler gibi önce Kıbrıs'a, sonra Rodos'a, daha sonra da Malta'ya taşımışlardır. Burada Malta Şövalyeleri ile de birleşen Hospitaliyeler, Avrupa'da varlıklarını 18. Yüzyılın sonlarına kadar sürdürmüşlerdir.

Avrupa'nın güney kesimlerinde, Tampliyelerin tutuklamalardan kaçarak sığındıkları örgütlerin başında Hospitaliyeler gelir. Avrupa'nın kuzey bölgelerinde aynı işlevi gören örgüt de Tötonik Şövalyeleri (Teutonische Ritter) olmuştur. (Sadece Germen kökenli şövalyelerin alındığı bu askeri tarikat da Haçlı Seferlerine katılmak amacıyla kurulmuştur.) Tampliyelerin katıldıkları-sığındıkları örgütler tabii ki sadece adı geçen iki tarikatla sınırlı değildir. Örgütlerinin Avrupa'nın dört bir yanına dağılmasından sonra Tampliyeler, birçok örgüt-tarikatın asıl kurucularını oluşturdukları gibi, varlıklarını günümüzde de sürdüren bazı örgütlerin üyeleri arasına karışmışlardır.

Tampliyelerin örgütsel düzeydeki "resmî tarihi" bu şekilde sona eriyor. XIV. Yüzyılın hemen başında meydana gelen sona erişten sonra, XVIII.Yüzyılda, Spekülatif Masonluğun kurumsallaşmasıyla Tampliyeler tekrar gündeme geliyor. Aradan geçen beş yüzyıl Orta Çağ'ın sona erip, yaşadığımız günleri belirleyen değişim ve gelişimleri içeren yılların oluşturduğu "Yeni" bir çağa sahne olur. Rönesans ve reform, büyük coğrafya keşifleri, ulus devletlerin ortaya çıkması, sömürge imparatorlukları, Amerika ve Fransız ihtilâlleri, yeni ekonomik sistemlerin oluşması ve ekonominin canlanması, bilim, edebiyat, felsefe, sanat, teknik alanlardaki gelişim ve yenilikler, matbaanın icadı, Yeni Çağ'a adını veren ve aydınlanmayı oluşturan olguların başında yer alır. Ve gene bu dönemde, XIII. Yüzyılın son yıllarında kurulan bir imparatorluk "Osmanlı İmparatorluğu" da, altı yüzyıl boyunca, başta Avrupa olmak üzere, üç kıtanın tarihini ve coğrafyasını belirleyen temel etkenlerden birini oluşturmuştur.

Stuart Hanedanı

Tampliyelerin öyküsünün 14. Yüzyılın başında -örgütsel olarak- sona erdiğini, ancak 18.yüzyılda Tampliyelerin "Spekülatif Masonluğun

oluşumunu sağlayan önemli etken, hatta bu oluşumu sağlayan ana neden konumunda" tekrar tarih sahnesine çıktıklarına daha önce de değinilmişti. Söz konusu dönemde Spekülatif Masonluğun oluşumuyla ilgili en etkili unsurlardan biri de şüphesiz Stuart hanedanıdır. İngiltere, İskoçya ve Fransa'nın siyasal tarihinde büyük önem taşıyan bu hanedanın, Masonluk tarihinde de tartışılmayacak boyutta belirleyici nitelikte etkisi olmuştur.

Batı Avrupa'nın feodal düzeninde beylere ve krallara hizmet veren iki önemli kurum vardı: Vasallık ve Kâhyalık kurumları. İşlevleri açısından birbirlerinden tamamen farklı olan bu kurumlar başlarındaki kişilerle, yani vasal ve kâhyalarla temsil edilirdi. Kâhyalar sarayın tüm işlerini yürütmekle yükümlüken, vasallar da kendilerine bırakılmış **fief** adı verilen topraktan sağladıkları üretim ve vergi geliri karşılığında, bağlı buldukları efendilerine askeri yükümlülükleri yerine getirmek konumunda ve zorundaydılar.

Feodalitenin temel kurumu olan vasallığın yanında, kâhyahğın tarihinde ilk kez 7. Yüzyılda Franklar tarafından uygulamaya konulduğu belirtilmektedir. İskoçya'da ilk kez 12. Yüzyılda görülen bu sistemde kâhyalara "Stewart" adı verilmekteydi. "Tampliyelerin Öyküsü" başlığı altındaki bölümde anlatıldığı şekilde tahta geçen I. Robert'ın, yani Robert Bruce'un, ölümüyle II. David tahta geçer. Kralın erkek çocuğu olmadığından gelenekler nedeniyle, ölümü üzerine kızkardeşi Marjorie'nin oğlu tahtın sahibi olur. Marjorie'nin eşi ise, yani yeni kralın babası, sarayın başkahyası Walter the Stewart'tır. Böylece, bir kâhyanın oğlu olan II. Robert üç yüzyıldan fazla iktidarda kalacak ve adını kâhyalıktan alan bir hanedanın ilk kralı olur. 1541'de kabul edilen imlâ ile sözcüğün yazılış biçimi "Stuart'a" dönüşmüştür. 1371-1688 yılları arasında hüküm süren Stuart hanedanının adı, saray kâhyahğından gelmektedir.

Çağlar boyu olduğu gibi, günümüzde de geçerliliğini koruyan "Düşmanın düşmanı en yakın dostumdur" ilkesi, İngiltere'ye karşı, İskoçya ve Fransa'nın sürekli bir ortak cephe oluşturmalarının ana nedenidir. Öyle ki IV. Charles ve I. Robert döneminde bu iki ülke arasında yapılan İngiltere'ye karşı işbirliği anlaşmaları yüzyıllar boyunca sürmüştür. 1424 yılında Fransa ve İngiltere arasında çıkan Verneuil savaşında, Fransa ordusunda savaşan İskoç askerlerinin gösterdiği üstün başarı ve kahramanlıklar üzerine, bu tarihten sonra bir İskoç askerî birliği Fransa kralının sürekli koruyucusu olur. Daha sonraki yıllarda Fransız ordusunda, İskoç askerlerinden oluşan özel birlikler de kuru-

lur. "Compagnie des Gendarmes Ecossais" adı verilen bu birliklerin askerleri ve komutanları özel yetki ve haklarla donatılırlar. Topluca "Garde Ecossais" adındaki bu askerî topluluğun Fransa'da oluşan "İskoç Masonluğu'nun" çekirdeğini oluşturduğu değişik kaynaklar tarafından belirtilmektedir.

Burada çok önemli bir noktayı kısaca belirtmek yararlı olacaktır. İskoç Masonluğu terimi doğrudan İskoçya'daki Operatif ve Spekülatif Masonlukla ilintili olmayıp, yukarıda anlatıldığı şekilde Fransa'daki İskoç askerlerinin öncülük ettiği, ilk üç dereceye ilave felsefi dereceler adı altındaki dereceler sisteminin tanımında kullanılmaktadır. Öte yandan, İngiltere'de olduğu gibi, İskoçya'da da, Operatif Masonluk-tan Spekülatif Masonluğa geçişte önemli oluşum ve gelişmeler yaşanmıştır. Ancak siyasal çatışmalara ilaveten, aynı dinden olmalarına rağmen reform sonrası oluşan inanç farklılıkları nedeniyle de çatışan, değişik dönemlerde birbirlerinin bağımsızlığına bile hükmeden bu iki ülkede, bir diğerinde olup biteni, gelişmeleri önemsemeyen hatta yadsıyan, yok sayan savların üretilmesine neden olmuştur.

1603'ten 1649 yılına kadar, İskoç Stuart hanedanının İngiltere tahtı üzerinde süregelen birinci dönem egemenliğinin ilk kralı I. James (İskoçya kralı olarak VI. James olarak anılır) 1601 yılında, Scoon and Perth adlı bir Locada tekris edilmiştir. 1625'te ölümü üzerine oğlu I. Charles tahta geçer, 1643'te başlayan iç savaş sonunda Cromwell yönetimi ele geçirir. Kralın iki oğlu ile Kraliçe Henrietta Maria (Kraliçe aynı zamanda Fransa kralı IV. Henri'nin kızı, XIII. Louis'nin kızkardeşidir) 1644'te Fransa'ya kaçarlar. Kraliçenin bir daha hiç göremediği Kral I. Charles ise, 1649'da başı kesilerek idam edilir. Bu olaydan sonra, "Dul kadın" ve "Dul kadının oğulları" terimlerinin krallarının idamıyla dul kalan kraliçe ve yetim kalan oğulları için, Stuartçı Masonlar tarafından Kutsal Kitaptaki Hiram ve annesi efsanesine gönderme yapılarak türetilmiş olduğu ve masonik terminolojiye katıldığı ileri sürülür.

1658'de I. Charles'ın büyük oğlu II. Charles tekrar İngiltere tahtının sahibi olur. II. Charles'ın saltanat yılları ise Operatif Masonluk-tan Spekülatif Masonluğa geçişin yoğun bir şekilde gerçekleştiği yıllardır. 1666'da neredeyse Londra'nın tamamını yokeden yangından sonra girilen imar faaliyetleri sırasında Operatif Masonlara tanınan özel haklar -ki bu hakların başında Operatif Mason Localarının şehrin içinde kurulabilmesi ve toplanma özgürlüğünün sağlanması geliyordu- İngiltere'de Spekülatif Masonluğun gelişmesine yol açan temel et-

kenlerin başında belirtilir. Bu sava göre Operatif Masonların Localarında özgürce toplanma olanakları zaman içinde özellikle meslekten olmayan soylu ve burjuva kesimden aydınların bu Localara katılımlarını ve yoğunlaşmalarını sağlamıştır.

Spekülatif Masonluğun gelişimine neden gösterilen bir diğer olgu da, bu dönemde kurulan Royal Society adlı bir dernektir. Bu derneğin aydın kadrosu sayesinde "Spekülatif Masonluğun kurulmasında çok önemli rol oynamış bir kurum olduğu" belirtilmektedir. 1645 yılında Rozikrusyenler tarafından kurulmuş Invisible Colledge adındaki bir dernek, II. Charles'ın görevlendirdiği ünlü bilim adamı Robert Boyle'un yeniden düzenlemesiyle "Royal Society" adını almıştır. Alşimiye, yani simyaya pek meraklı bir kral olarak bilinen II. Charles'ın, 1675 ve 1677 yıllarında alşimi konusunda iki ayrı kitabı yayımlanan Robert Boyle'u bu kurumu yeniden örgütlemek ve düzenlemekle görevlendirmesi mutlaka bir rastlantı değildi. 1672 yılında kuruma giren, 1703 yılında da Royal Society'nin başına geçen çok önemli bir isim de Sir Isaac Newton'dur. Ünlü bilim adamının pek öne çıkmayan bir yönü de simyaya olan ilgisidir. Newton'un Süleyman Mabedi'nin mimarî yapısının ölçülerini inceleyerek, bulgularından bu Mabet'te bir zamanlar yoğun simya deneyleri yapılmış olduğu sonucuna vardığı ileri sürülmektedir. Ne yazık ki Newton ölmeden önce notlarının çoğunu yakarak yok ettiğinden, bu tür konularda daha ne gibi bulguları olduğunu bilememekteyiz.

Özel yaşamı hakkında pek az şey bilinen Newton'un, Masonluğa girmiş olup olmadığı hakkında da somut bir bilgi yoktur. Ancak, döneminin çok önemli iki kurumuna üye olduğu bilinmektedir. Bu kurumlardan biri Londra'da tanınmış birçok kişinin buluşup bir araya geldikleri "Gentleman's Club of Spalding" olup, diğeri Rozikrusyen tarikatı ile Spekülatif Masonluğun bir karışımı olarak nitelendirilen "The Philadelphians" derneğidir. Sir Isaac Newton'un üyesi olduğu ve Büyük Üstatlığını yaptığı bir kurum daha var: **Prieuré de Sion** tarikatı... Kuruluşundan itibaren 70 yıl boyunca Tampliyeleri perde arkasından idare ettiği öne sürülen bu tarikat günümüzde de varlığını bütün gizliliğiyle sürdürmekte. 1188 yılında Tampliyelerle arası açıldığı belirtilen tarikatın Büyük Üstadı olmuş önemli ilginç isimler var. (Bu aynı zamanda tarikatta başka üstatların varlığını da gösteriyor) Tarihte ilk kez Büyük Üstat ünvanı almış bir kadın: İskoçyalı Marie de Saint-Clair, Sandro Philipepi (Daha çok Botiçelli adıyla tanınan ünlü ressam), Leonardo da Vinci, yukarıda belirtildiği gibi Royal Society'yi

örgütleyen Robert Boyle, Isaac Newton, Victor Hugo, Claude Debussy, Jean Cocteau hemen ilk kalemde göze çarpan isimler. On yüzyıllık bir geçmişi olan Prieuré de Sion tarikatının çevresindeki gelişmeler hiç şüphesiz ele alınmaya değer, başlıbaşına bir araştırma ve inceleme konusu. Yakın bir gelecekte bu konuda bir çalışma yapabilmeyi umarak ve dileyerek yazımızda kalmış olduğumuz yere, Stuart hanedanının öyküsünün sonuna dönelim.

Spekülatif Masonluğun gelişiminde çok önemli katkıları olan II. Charles'ın 1685'te ölümü üzerine, Katolik inançta yetiştirilmiş kardeşi II. James tahta geçer. Ancak mezhebenden ötürü kendisine duyulan tepki üzerine, II. James 1688'de tahttan indirilir ve "İngiltere'nin yasalarını ve dinini kurtarması için" Orange Prensi William tahta çıkarılır. Canını kurtarmak için kaçmak zorunda kalan devrik kral, Fransa'ya döner ve Paris-Saint-Germain Şatosuna yerleşir. Fransa'dan sağladığı yardımla toparlayabildiği ordusuyla 1689'da Killiekrankie, 1690'da Boyne Savaşlarında William'ın ordularına karşı savaşır ve yenilir. II. James 1701'de St. Germain Şatosunda, İngiltere'de yürürlüğe konan Veraset Yasası uyarınca, soyundan gelenlerle birlikte taht üzerindeki haklarından yoksun bırakılarak ümitlerini yitirmiş bir şekilde ölür. Bu yasaya rağmen Hannover hanedanından I. George 1714'te kral olana kadar, İngiltere ve İskoçya tahtı yakın kan bağları nedeniyle Stuart hanedanının elinde kalır. Jakobuscu adı verilen Stuart hanedanı taraftarlarının tahtı tekrar ele geçirme çabaları doğrultusunda yapılan darbe girişimleri ve ayaklanmalar ise başarısızlıkla ve yenilgilerle sona erer. Bu yıllarda hanedanlar arası yaşanan yoğun siyasal çekişmeler, doğal olarak aynı dönemde gelişmekte olan Spekülatif Masonluğa da yansımış ve etkileri olmuştur.

Spekülatif Masonluk tarihinde iki çok önemli kişi II. Charles'ın iktidar yıllarında doğmuştur. Bunlar, 1662'de doğan James Anderson ile 1680'de doğan Andrew Michael Ramsay'dir. Değişik kaynaklarda Chevalier de Ramsay'in doğum ve ölüm tarihleri birkaç yıllık farklarla verilmektedir. Anderson'un ismi 1723'te onun tarafından hazırlanan Yasa ile özdeşleşmiştir; Ramsay ise, ünlü söylevi ile İskoç Masonluğunun en önemli kilometre taşını oluşturmuştur. Bu çalışma konusunun içeriği nedeniyle Andrew Michael Ramsay ele alınmıştır.

Şövalye Ramsay'in Öyküsü

Andrew Michael Ramsay'in 1680/81, 1684 veya 1686 tarihlerinden birinde İskoçya'da Ayr liman şehrinde doğduğu belirtiliyor. Mezhep

farklılıklarından kaynaklanan çekişmelerin ve çatışmaların yoğunlaştığı bir dönemde dünyaya gelen Ramsay, Presbiteryen bir baba ile Anglikan bir annenin oğlu. Protestanlığın türevlerinden olan Presbiteryenlik İskoçya'nın, Anglikanlık ise İngiltere'nin resmî dinî mezhepleri niteliğini taşıyor. Glasgow ve Edinburg Üniversitelerinde teoloji eğitimi gören Ramsay'in ilginç bir özelliği de, bütün hayatı boyunca inanç sistemleri arasında sürekli arayış içinde bulunması. Şüphesiz farklılığın da ötesinde karşıt mezheplere sahip bir anne ile baba ve aynı nitelikteki bir eğitim ortamında yetişmiş olması, çocuklarının eğitimciliğini yaptığı soylu ve varlıklı ailelerin dinsel eğilimleri onun mezhepler arasında (quaker, anabaptist, presbiteryen, katolik, quetist) gezinmesinin temel nedenlerini oluşturmuştur.

Ramsay ile ilgili değişik kaynakların belirttikleri ortak bir nokta da 1710'lu yıllarda Cambrai Başpiskoposu François Fénelon'un yanında bir süre bulunduğu ve bu ünlü dinadamı ve düşünürün görüşlerinden büyük ölçüde etkilenmiş olduğudur. (Katolik mezhebine Fénelon'la olan beraberliğinden sonra geçmiştir.) Ramsay'in şövalye oluşu ise 1715'te Fransa Kralı XIV.Louis'nin yeğeni, döneminin en güçlü soylularından olan II. Philippe d'Orleans'in önerisiyle "Saint Lazarus" tarikatı üyeliğine alınmasıyla gerçekleşmiştir. Bu tarikatın üyeleri şövalye olarak anılmaktaydılar.

Saint Lazarus tarikatı 13. Yüzyılda Fransa'nın Orléans kentinde kurulmuş, Katolik kilisesi tarafından tanınmayan "gizli" niteliği olan bir örgüt. 14. Yüzyılda Tampliyelerin bir kısmının da sığınmasıyla bir tür şövalyelik tarikatına dönüşmüş, "Kutsal Çanak- Kutsal Kan" efsanesinin, anlatısının, Antik misterlere dayanan diğer ezoterik öğretilerle birlikte yer aldığı bu tarikatın ünlü üyelerinin, başkanlarının aynı zamanda (Rose Croix, Prieuré de Sion, Masonluk gibi) diğer önemli örgütlerin de üyeleri oldukları bilinen bir gerçek.

Şövalye Ramsay'in doğum tarihindeki belirsizlik, Masonluğa giriş tarihinde de görülüyor. Güvenilir bir kaynak olan "Dictionnaire de la Franc-Maçonnerie et des Franc-Maçons" London Evening Post'daki bir habere gönderme yaparak, Şövalye Ramsay'in 17 Mart 1730'da Duc Richmond'un Üstadı Muhteremlik yaptığı Horn Locası'nda Masonluğa kabul edildiğini belirtmektedir. (Hatırlanacağı gibi London Evening Post gazetesi ülkemizde kurulan ilk Mason Locası ile ilgili bir haber nedeniyle adı geçen bir yayım.)

Aynı yıllarda Londra Büyük Locası'nın ikinci Büyük Üstadı olduktan sonra, yıllarca Büyük Üstat Yardımcılığı yapan, yakın dostu Jean Théophile Desaguliers'in aracılığıyla Şövalye Ramsay, Sir Isaac Newton ile tanışmış, dostluk kurmuş ve "Royal Society" ile "Gentleman's Club of Spalding" derneklerinin üyeliğine kabul edilmiştir.

Şövalye Ramsay ile bir ilişkisi olmamasına rağmen, adı geçen "saygıdeğer" derneklerden başka aynı dönemde varlığıyla çevresindeki olayları büyük ölçüde etkilemiş bir başka örgüte kısa da olsa değinmek, dönemi biraz daha yakından tanımak için çok yararlı olacaktır. "Cehennem Kulübü", daha sonra "Cehennem Ateşi Kulübü" adıyla anılan bu dernek, o dönemde temel eylemleri seks, sapkın dinsel ayinler, entrika ve politik komplolar üretmek olan benzeri örgütlerden biridir. Adı geçen Cehennem Kulübü'nün işlevi kadar, kurucusunun kimliği de bizim için önem taşımaktadır: Wharton Dükü Philip (1698-1731). Kurduğu kulüpte satanist şenliklere alenen önderlik eden Wharton Dükü, Whig Partisinden ileri gelen bir politikacı, aynı zamanda da ünlü bir Masondur ve daha ötesi, 1722 yılında Büyük Üstat Motagu Dükü daha görev süresini tamamlayamadan tartışmalı ve şaibeli bir seçim sonucunda, Londra Büyük Locası'nın Büyük Üstadı olmuştur. Militan bir Stuart yanlısı olan Wharton Dükü, Masonluğun temel yasalarına göre yasaklanmış olmasına karşın, o güne dek görülmemiş bir düzeyde politik eylemlerde bulunur. Büyük Üstadlık görevini günün teamüllerine göre devretmesi gerekirken, görevde kalmak için direnir, ancak görevini terketmek zorunda bırakılır. Tepkisi bir hayli ağır olur; görevinden ayrılırken Büyük Locanın kendinden önceki tüm belgelerini de alıp beraberinde götürür ve yok eder. Londra Büyük Locası'na ait söz konusu dönemle (1717-1723) ilgili özgün belgelerin bulunmaması bu nedenden kaynaklanmaktadır.

Wharton Dükü 1724 yılında, bu kez başka ilginç bir konumda karşımıza çıkar: Kahramanımız bu kez "Gorgomonların Eski ve Soylu Tarikatı" adında antimasonik nitelikli bir örgütün başkanıdır. Günümüze kadar taşınan, bilinen "haksız" yanlış suçlamaların oluşumunda, akıl almaz eylemleriyle Wharton Dükünün katkıları olmuş mudur? Büyük bir olasılıkla: Evet. Çünkü özellikle politik karşıtlarının suçlamalarında ve çatışmalarında Dükün sapkın eylemlerini, niteliklerini kullandıkları bilinen bir gerçektir. Wharton Dükü 1731'de James Stuart'ın ona taktığı "Yıldız ve Dizbağı" nişanına sahip yoksul bir soylu olarak otuz iki yaşında hayata veda etmiştir.

18. Yüzyılda da olduğu gibi, tarihin hiçbir döneminde yıldızları barışmayan, sadece sözde "Birleşik Krallığın" iki ülkesinde: İngiltere ve İskoçya'da mezhep çekişmeleri, hanedan çatışmaları, ulusal çıkar kavgaralarının yarattığı tüm olumsuz koşullara karşın, Spekülatif Masonluk büyümesini ve gelişmesini sürdürebilmiştir. İngiltere ve İskoçya'daki gelişmelere paralel, aynı dönemde Masonluğun varlığını ve etkinliğini hissettirdiği bir diğer ülke de Fransa olmuştur. 1730'lu yılların başında, Stuart yandaşlarının gayretleriyle Fransa'daki İskoç Localarının sayısı bir hayli artmıştı. İngiltere Büyük Locası ise benimsemiş olduğu türdeki Masonluğu geliştirip yaygınlaştırmak ve kendi denetimi hatta doğrudan kendi egemenliği altında tutmak eğilimindedi. Bu anlayış çerçevesinde 1726 yılında Paris'te Saint Thomas Locası adıyla Lord Charles Radclyffe, Comte de Derwentwater gibi soylu ve seçkin İngilizler tarafından bir Loca kurulmuştur. On yıllık gelişmelerin sonunda da 27 Aralık 1735 tarihinde İskoçyalı Baronet (Barondan bir derece küçük bir soyluluk ünvanı) James Hector Mac Leane'in Büyük Üstat seçildiği Paris Büyük Locası resmen kurulur. Bu tarihten bir yıl sonra 26 Aralık 1736'da ise Büyük Üstatlığa Charles Radclyffe getirilir.

Şövalye Ramsay ünlü konuşmasını Büyük Hatip ünvanıyla ilk kez o gün düzenlenen İs'ad töreni nedeniyle yapmıştır. İkinci kez ise aynı konuşmayı bazı ilave ve değişikliklerle 21 Mart 1736'da haricilerin de davetli olarak bulunduğu daha kalabalık bir dinleyici kitlesine yapmıştır. Dünya Masonluk tarihinde çok önemli bir yeri olan, İskoç Masonluğu açısından ise bir kilometre taşı niteliğindeki bu ünlü söylev için, değişik masonik görüş ve eğilimler paralelinde ileri sürülen savlar vardır. Bu savların oluşturduğu iki önemli görüş yelpazesinden birincisi, konuşmanın yöneltildiği asıl hedef kitlenin niteliği, yani masonik-politik kaygılar dengesinde hangi unsurun daha ağır bastığı; ikincisi ise konuşma metninin gerçek sahibinin Şövalye Ramsay mi, yoksa Charles Radclyffe mi olduğu şeklindedir. Tarihsel gelişmelere, olaylara ve olayları belirleyen kişilere baktığımızda, bu savların her ikisinde de doğrular bulunabileceğini ileri sürmek herhalde gerçeklere daha yakın bir yorum olacaktır.

Fransa, Almanya ve Kuzey Amerika'da gelişen İskoç Masonluğu ile İngiltere'deki Sembolik Masonluğun, başta Stuart ve Hannover yandaşlarının çekişmeleri ile inanç ve ulusal çıkar farklılıkları ve karşılıklar nedenleriyle zaman zaman aşırı tırmanmalara da yol açan bir rekabet ortamının oluştuğuna daha önce de değinilmişti.

Günümüzde Sembolik Masonluğun ilk üç derecesi ile değişik ritlerdeki dereceler sistemlerinin birbirini tamamlayan bir bütünün parçaları olarak kabul görmesine karşın, İngiltere kendi ülkesi dışında gelişen sistemi uzun süre yadsımış, yok saymıştır. İngiltere Birleşik Büyük Locası 1813'te yayımladığı anayasasında "Saf ve kadim Hürmasonluk, Çırak, Kalfa, Üstat olarak üç derecedir; buna Royal Arch dahildir; daha üstü yoktur" ifadesi ile konu ile ilgili tavrını belirlemiş olmasına karşın, bu direniş İngiltere'de de bir Yüksek Şûra'nın kurulduğu 1845 yılına kadar sürebilmiştir.

Şövalye Ramsay'in söylevinin içeriğinin en önemli özelliği şüphesiz metinde görülen "Masonluğun kaynağını, kökenini yapı ustalarının dışında bir kuruma, bir örgüte bağlama ve bu savı kanıtlama" çabalarıdır. 1736 ve 1737 yıllarında iki kez yapılan konuşmada değişiklikler ve ilaveler yapılmış olmasına karşın, iki metin arasında anlam farklılıklarına yol açacak temel bir değişiklik söz konusu değildir.

Kaynaklarımızda tam metinlerine kolayca ulaşılabilmesi mümkün olan her iki söylevden yapılmış aşağıdaki alıntılar, Şövalye Ramsay'in görüşünü belirtmeye yeterli olabilecektir.

"Atalarımız olan Haçlılar, Hıristiyan dünyasının her köşesinden Kutsal Ülkemde bir araya gelerek, bütün ulusların bireylerini tek bir kardeşlik altında yeniden birleştirmek istemişlerdir."

"Sırlarımız var; bunlar en büyük uzaklıkta bile birbirimizle iletişim kurabilmemize, dili ne olursa olsun kardeşlerimizi tanıyabilmemize yarayan, bazen sessiz, bazen de mecazi işaretler ve kutsal sözcüklerdir. Bunlar sık sık Haçlılar'ın arasına onları öldürmek için sızan Müslüman Araplar'dan (Sarrazins) korunmak için geliştirdikleri ve birbirlerine verdikleri savaş parolalarıdır."

"Bilimimiz insan ırkı kadar eskidir. Ancak cemiyetimizin özel tarihi ile insanlığın genel tarihini karıştırmak yanlışlığına düşülmemelidir. Bütün ülkelerde ve bütün çağlarda mimarlar vardır; fakat bunların hepsi de sırlarımıza erişebilmiş Hürmasonlar değildir."

"Hürmason sözcüğü sadece sözlük anlamıyla genel maddî yönleriyle ele alınmamalı, kurucularımız basit taş işçileri veya sanatları mükemmelleştirmek isteyen meraklı dehalar sanılmamalıdır. Kurucularımız, sadece maddî mabetlerin inşası için emek veren ve varlıklarını

adayan yetenekli mimarlar değil; fakat aynı zamanda En Yüce'nin yaşayan mabetlerini kuran, nurlandıran ve koruyan dindar ve savaştı prenslerdir."

"Filistin'den kendi ülkelerine dönen krallar, prensler ve derebeyleri çeşitli Localar kurmuşlardır. Son Haçlılar zamanında Almanya, İtalya, İspanya, Fransa ve daha sonra da Fransızlar ve İskoçlar arasındaki yakın dostluk nedeniyle İskoçya'da bir çok Loca kurulmuştur. İskoçya'nın Stuart Lordu James, İskoçya Kralı III. Alexander'ın ölümünden sonra ve John Bahliol'un tahta çıkmasından bir yıl önce 1286'da İskoçya'nın batısında Kilwinning'de kurulmuş olan Locanın Büyük Üstadı idi."

Şövalye Ramsay, iki söylevinde de "Royal Art" Şahane Sanatın (yani Masonluğun) Britanya Adaları'ndan "Kralların en müşfiki ve faziletlisinin hükümdarlığında, hayal ettiği en muhteşem şeyleri gerçekleştirmiş bir Başkanın hükümeti tarafından yönetilen, Avrupa'nın en maneviyatçı ulusu Fransa'ya" geçtiğini belirterek Fransa'ya ve yöneticilerine oldukça abartılı övgülerde bulunarak sözlerini bitirmiştir.

Şövalye Ramsay, söylevinde Masonluğun kaynağını Haçlılara bağlar-ken, "Tampliyeler" sözcüğünü hiç kullanmamış, hatta muhtemelen bu sözcüğü kullanmaktan özellikle kaçınmıştır. Böyle bir davranışın nedeni şüphesiz bu örgütün yüzyıllar önce de olsa, söylevin verildiği topraklarda kovuşturmaya uğratıldıktan sonra yasaklanıp yok edilmesidir.

1737 yılında Fransa'da XV.Louis hükümdardır, ancak ülkenin yönetimi Kardinal André Hercule de Fleury'nin elindedir. Kardinal de Fleury'nin ise, Stuart hanedanına ve yandaşlarına pek o kadar sıcak bakmadığı ve bu kesimin Fransa topraklarından İngiltere'ye karşı yürütmekte oldukları siyasal etkinliklerden rahatsız olduğu, iki ülke arasında yapılan anlaşmalara sadık kalarak karşıtlıklara ve düşmanlıklara son vermeyi yeğlediği tarihsel gerçekler olarak bilinmektedir. Dolayısıyla söylevin Stuartçı siyasal yaklaşımı etkili olamadığı gibi, aksine bir ölçüde tepki ile karşılaşılır. Masonik yönden yapılan anlatılar ve verilmeye çalışılan mesajlara alınan tepki ise, hiç umulmadık bir düzeyde olur: 24 Nisan 1738 tarihinde Papa XII.Clementhus "**In eminenti aposlatius specula**" başlığı altında yayımladığı bildirgeyle Masonluğu aforoz eder. (Bu aforoz kararı günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.)

Papalığın kendi işlevi olarak gördüğü, tüm insanların birlik ve beraberliğini sağlama eylemine adeta ortak çıkan bir örgüt olan Masonluğun etki alanının artık Anglikan Kilisesi'nin hakimiyetindeki topraklardan, Katolik Kilisesi'nin topraklarına belirgin bir biçimde taşma eğiliminde bulunması, Tampliyeler efsanesinin yüzyıllar sonra yüceltilerek tekrar gündeme getirilmiş olması, herhalde Papalığın aforoz kararının başta gelen nedenlerini oluşturmuştur.

Tüm olumsuz gelişmelere karşın Şövalye Ramsay 1738 yılında "**Ramsay Riti**", ya da bu riti oluşturduğu yerin adıyla anılan ilk İskoç Riti "Bouillon Riti"ni" kurar. Bu Rit, 1758 yılında "**Olgunlaşma Riti'ni**", 1786 yılında da "**Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'ni**" doğurmuştur. 1740 tarihinden itibaren Fransa'da birbirinden bağımsız olarak Bordeaux, Toulouse, Arras gibi merkezlerde yüksek dereceler verilmeye başlanır. Şövalye Ramsay ise 1739 yılından sonra geçirdiği hastalıklar sonucu 1743'te elli altı yaşında vefat etmiştir.

İskoç Masonluğunun ve Ritlerin gelişimi ise XVIII. Yüzyılın ikinci yarısı ile XIX. Yüzyıl boyunca devam etmiş, önemli bir bölümü sağlam bir yapıda kurumsallaşarak günümüze ulaşmıştır.

Tampliyeler, Şövalye Ramsay ve Ritleri sınırlı boyutlarda da olsa ele alarak, yapı ustalarının çekiçlerinden çıkan seslerle, şövalyelerin kılıçlarından çıkan şakırtıların, yapı harçlarının oluşturduğu tozlarla, dört nala giden şövalyelerin oluşturduğu tozların birbirine karıştığı dönemlerde, Masonluğun kökenine, kaynaklarına yönelik kısa bir gezinti yapmaya gayret ettik. Masonluğun kökenine ve kaynaklarına ilişkin kesin, somut bilgi ve belgelerin bulunmaması, bu konuda varsayımlara dayanan yaklaşımların çeşitliliğini olabildiğince arttırmaktadır. Öyle ki, nerdeyse değişik nitelikli her Mason topluluğu köken ve kaynak konusunda kendine ait bir tarihsel yorum ve yaklaşım geliştirmiştir.

Bir yüzyıllık bir zaman dilimi içinde, o döneme kadar benzeri pek görülmemiş bir biçimde hızla yaygınlaşan Masonluğun, Batının saygın ve etkin kurumu olan Papalığın bütün karşı koymalarına, engellemelerine karşın büyüyebilmesi, benimsenmesi hiç şüphesiz önemi yadsınamayacak tarihsel bir olaydır. Güçlü gövdesi üzerinde uzayan sık dallarında, her kesimden kişi ve toplulukların imrendiği meyvaların yetiştiği bu ağacın köklerinin nerelere uzandığı, hangi kaynaklardan beslenerek gücünü sağladığı, yoğun bir ilgi ve araştırma konusunu oluşturmaktadır.

Bildiğimiz gibi, bilimsel yaklaşımların göz ardı edildiği araştırmalarda, dogmatik inanç ve düşünceler, varsayımlar, yakıştırmalar, bilimsel verilerin yerini alır. Bu tür araştırmalar büyük bir iyi niyetle yapılmış olsalar dahi, yanıltıcı nitelikleriyle neden oldukları yanlış yönlendirmelerle yanılırlara yol açarlar. Masonluğun köklü tarihsel geçmişinin özellikle destansı, kurgusal, varsayımlara dayanan anlatı boyutları aşarak incelenmesi, gerçekçi, bilimsel bir özen ve titizlikle ele alınması, yaşadığımız çağda, mensubu bulunduğumuz kuruluştan ve bu kuruluşun üyelerinden beklenmesi gereken bir davranış biçimidir.

Öte yandan, çok iyi bilindiği gibi, ritüellerimizin amacı, doğrulanabilir bilgi ve belgelere dayanan bilimsel yaklaşımlarla tarihsel gerçekleri ortaya koymak değil, Masonluğun ilke ve öğretilerinin dile getirildiği ve bu ilke ve öğretilerin etkilerini pekiştirmeye yönelik dramatik bir öyküyü etkili bir biçimde sunmaktır.

Ayrıca insanlığın ilkel evrelerine ait olumsuzlukların günümüze kültür ve meşruiyet olarak aktarılmasını, çoğu zaman kan ve gözyaşı akıtılmış acılarla dolu eylemlerin ve yaratıcılarının yüceltilerek sunulmasını övünç nedeni yapmayı doğrulayan davranışlardan sakınmamız gerekmektedir.

Burada vurgulanmaya çalışılan şüphesiz, kendi gerçeklerinden kaçan bir toplum olmaya veya tarihsel gerçekleri yadsımaya, çarpıtmaya, bu tür davranışları haklı kılmaya yönelik bir olgu değildir. *Kemal Tahir'in belirttiği gibi "...tarih bilimi kendi gerçeklerinden kaçan toplumlar için hiçbir önemi olmayan saçma bir çalışmadır."* (**Notlar/Osmanlılık/Bizans**. Bağlam Yayınları.1992, s. 14)

Olabildiğince değişik savların çelişkili ortamında Masonların ve Masonluğun tarihsel gerçeklerinin incelenmesi ve araştırılması konularında; her din, ırk ve ulustan insanların kardeşçe yaşayabileceği bir dünya kültürü oluşturmak amacıyla bireysel ve toplumsal bir bilinç yaratmaya çaba harcayan bir kurumun üyelerinin, tarihe çok daha titiz, dikkatli, bilimsel ve gerçekçi yaklaşımları gereğini bir kez daha değil, defalarca vurgulamakta sonsuz yarar bulunmaktadır...

KAYNAKLAR

- Alec, Mellor **Dictionnaire de la Franc-Maçonnerie et des Francs-Maçons**, Editions Pierre Belfond 1971-1979
- Ayan, Tamer **Çift Başlı Kartal - Anadolu'dan Skoç Riti'ne**, İtidal Olgunlaşma Locası Yayımı, 1998
- Aydın, Erdoğan **Fatih ve Fetih - Mitler ve Gerçekler**, Doruk Yayımcılık,1997
- Ayfer, Murat Özgen **İskoç Riti'nin Bazı Gerçekleri**, *Mason Dergisi*, sayılar: 95 - 101
- Bayard, Jean-Pierre **Le Symbolisme Maçonnique Traditionnel, Tome II, Hauts-Grades et Rites Anglo-Saxons**, Editions Edimaf,1981
- Chevalier, Pierre **Histoire de la Franc-Maçonnerie Française, Tome I, 1725-1799**, Librairie Artheme Fayard, 1974
- Çeltikçi, Fikret **Hür Masonluk Tarihinden Notlar**, Yenilik Basımevi, 1982
- Erksan, Metin **Roma - Bizans Devleti Dönemi İstanbul'una İlişkin Özet Bilgiler ve Düşünceler**, YKB Sanat Dünyamız 69-70, Bizans Özel Sayısı, 1998
- Naudon, Paul **Histoire Générale de la Franc-Maçonnerie Office du Livre**, 1987
- Nomiku, H. A. **Haçlı Seferleri**, İletişim Yayınları,1997
- Runciman, Steven **Haçlı Seferleri**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1986
- Ünal, Tahsin **Ante Anno Caedo - Kat'l Yılından Önce**, Gün Muhterem Locası Yayınları, 1999

La Maitrise de la Vie

Documentation éditée sous l'égide de l'A.M.O.R.C.
(L'Ancien et Mystique Ordre de la Rose-Croix)

Mimar Sinan Dergileri

<http://www.templiers.org/templiers.html>

<http://www.templiers.org/chrono.html>

<http://www.guigue.org/priv/guitex04.html>

<http://www.fortunecity.com/meltingpot/sanjacinto/708>

HÜRMAŞONLUĞUN DOĞUŞU VE KETUMİYETİ

Hüseyin D. AKARLI

ORIGINS OF FREEMASONRY AND DISCRETION:

There are many theories and speculations on when, where and how Freemasonry was born. Some trace the origins of Freemasonry to the old Roman Collegia, some to Operative Mason Lodges of the Medieval stone cutters and others to the Templar Knights of the Crusaders. Some even claim that Freemasonry originally had a lot to do with Rose Croix, Gnosticism, Kabbala, Hinduism, Sorcery, the Druissie axmen who have chopped down the Cedar Trees of Lebanon to build the Temple of Solomon. One of the later and most popular theories is that the Order dates back to the Peasant Revolt in England in 1381 during the reign of King Richard II. The leaders of the revolt, Wat Tyler, Wyclif and Strawe who were all killed at the end of the revolt were unbelieved to be Masons.

Most of the fellow rebels disappeared after the revolt which ended in a very bloody manner, went underground and started secretly travelling and hiding. During this period, they have devised some obligations, tokens, passwords and methods of recognising each other. This secret organisation continued to fight the Catholics with the help of Scotts. This is the reason why discretion became one of the most important virtues of Freemasonry and that the Freemasons are strongly recommended to "Keep the secrets of the trade in the safest and most valuable voucher, the heart". This is why Fidelity and Discretion are highly valued virtues among all Freemasons. Discretion requires from a person first to become a trustworthy man. Then this trustworthy person will make it his most important duty to keep secrets entrusted to him with Patience, with Honesty, with Respect, with Courage and with Fraternal Love.

Hürmasonluğun nasıl, nerede, ve ne zaman doğduğu pek çok Mason araştırmacının merak ettiği ve hakkında değişik teoriler ürettiği bir konu olmuştur. Bu çalışmada önce Masonluğun kaynakları, daha sonra Masonluğun neden ezoterizmin, semboller ve alegoriler perdesinin arkasına sığınma gereğini duyduğu, bu gereğin tabii sonucu olan sırların, gizliliğin ve ketumiyetin neden ve nasıl Masonluğun önemli öğeleri haline geldiği konusu incelenmiştir.

Masonluk gizli bir cemiyet değil, bazı sırları olan bir **Kardeşlik Birliği**dir. Bu nedenle, bu araştırmada, doğrudan semboller ve sırlar üzerinde değil de, bu sırların hâricilerden saklanması, yâni ketumiyetin önemi üzerinde durulmuş ve buna neden gerek duyulmuş olabileceği irdelenmiştir.

Masonluk, kapısını çalan iyi ahlâklı ve doğru; beden ve ruh sağlığı yerinde, yirmibir yaşını doldurmuş erkeklere kapısını açar. Onlara asırların içinden süzülüp gelen bilgi ve göreneklerini sunar. Almak istediklerini onlara verir; vermek istedikleri kadarını da onlardan alır. Masonluğun belki de en güzel tariflerinden birisinin 1723 Anayasası'nda belirtilen şu cümlede hayat bulduğuna inanıyorum:

*"...Masonluk dürüst ve şerefli insanlar için bir **Birlik Merkezi**'dir ve birbirlerini tanımasalardı, hayatları boyunca aralarında mesâfe bulunacak insanlar arasında, hakiki arkadaşlığın teessüs etmesini sağlayan bir bağ vazifesini görür."*

Birbirlerini tanımayan insanların Kardeşler haline gelebilmesini sağlayan böylesine bir düzenin mutlaka sağlam temeller üzerine kurulmuş olması gerekir. Daha da önemlisi, bu düzenin yıllarca ahenk içinde işleyebilmesi için bazı katı sayılabilecek kurullarla korunarak yaşatılması şarttır. Zahirî anayasalar, tüzükler ve iç tüzükler ile korunan Masonluk, batınî olarak da kendine özgü ritüeller, örf ve âdetler, gelenek ve göreneklerle sarılı bir ezoterizm ve ketumiyet zırhına bürünmüştür. Bazıları yazılı, bazıları sözlü olan bu koruganlar Masonluğun iç dünyasını hâricilerin meraklı göz ve kulaklarından korur.

Hürmasonluğun doğuşunun ve gelişmesinin nasıl bir süreç içinde gerçekleşmiş olduğunu incelemek uzun araştırmalara dayanır. Bu konuda, özellikle 18. ve 19.Yüzyıllarda, masonik yazarlar, yüzlerce ve hattâ binlerce yıla yayılmış bu tarihi gelişimin derinlemesine incelendiği bir çok kitap yazmışlardır.

Masonik tarihin MÖ 4004 Işık Yılı'nda (Anno Lucis) başladığı ve bu nedenle Hz. Âdem'e kadar gittiği inancına 1723 Anderson Yasası'nda rastlamak mümkündür. Bazı yazarlar Masonluğun Druidler'e dayandığını dahi ileri sürmektedir. Druidler, Hristiyanlık öncesi İngiltere, İrlanda ve Fransa'daki Keltler arasındaki özellikle hâkim ve lider olma vasıflarını haiz rahip, din adamı ve şairlerden oluşan bir tarikatın mensuplarıdır. Bazı yazarlar ise Kardeşlik Birliği'nin ilk olarak Hristiyanlık öncesinde, aralarında Hz. İsa'nın da bulunduğu hekimlik mesleğinin uygulayıcısı Yahudi rahipler, yâni Esseneler arasında yeşerdiğini ileri sürmüşlerdir.

Başka araştırmacılara göre, Hürmasonluğun kökeni, eski Mısır dinlerinden kaynaklanmaktadır ve ilk tek Tanrılı din İkhnaton (MÖ.1375) ile İsis-Oziris kültlerinin sentezidir. Hz. Musa'nın da, bu dinin tabii bir devamı ve uygulayıcısı olduğu ileri sürülmüş ve Hz. Musa'nın bu kültün tekris edilmiş bir rahibi olduğuna inanılmıştır.

Bazıları, Masonluğun temellerini, Roma Collegiaları'na, Orta Çağ'ın Yapı Loncalarına ve Operatif Masonlara, Roz Kruvalar'a, Gnostikler'e, Kabala'ya, Hinduizm'e, sihirbazlığa, Lübnan'da sedir ağaçlarının kesicileri olan

ve Süleyman Mâbedi inşaatında çalışan Dürziler'e, Haçlı Seferleri sırasında Hristiyanlar ile Müslümanlar arasındaki değişik ilişkilere ve nihâyet bu ilişkilerin en gizemlilerinden olan Tampliye Şövalyeleri'nin acıklı ve ibret verici öyküsüne dayandırmaktadır.

Modern masonik tarihçiler bu konuda biraz daha ihtiyatlı davranmaktadır. Bu tarihçiler, şimdiki Masonluğun en fazla üç yüz yıllık bir tarihe sahip olduğunu, pek de öyle eskilere dayanmadığını ileri sürmektedir. Bu sava göre, 1717 yılında birden açığa ve ortaya çıkan Spekülatif Masonluğun; 14. Yüzyılda Tampliye Şövalyeleri'nin parçalanmasından, başkanları De Molay'la birlikte pek çok mensubunun Avrupa'nın her yerinde yakalanıp yakılmasından ve hazinelerinin yağmalanmasından sonra, özellikle İngiltere'de Katolikler ile Protestanların kıyasıya birbirlerine girdikleri ve yüz yıla yakın süren din savaşlarında yer altına çekilen Tampliye Şövalyeleri'nin kurduğu gizli bir Kardeşlik ve Dayanışma Cemiyeti olduğu rivayeti ağırlık kazanmaktadır. Masonlukta ketumiyet ve sır saklama ile yakından ilgisi olduğuna inandığım bu olguya daha sonra değinmek kaydı ile, gizli cemiyetlerde sır saklamanın neden gerekli olduğuna bakmamız gerekiyor.

Haricilere kapalı tüm cemiyetlerde temel ilke:

"En yüksek hakikatlere ulaşmak, kazanılması gereken bir zafer ve bu zaferin mükâfatıdır. Her hakikat herkese söylenemez ve açıklanamaz. Hakikat, kudret ve güçtür. Hak etmeyen ve bu gücü kullanmasını bilmeyen ellerde hakikatin gücü zarar verir. Bu yüzden hakikat belli sayıda, yâni seçkin bir gruba semboller ve şifreli mesajlarla ve örtülü olarak verilir. Bu hakikate ulaşmak için tekris edilmiş olmak gereklidir."

olarak belirlenmiştir.

Tarih boyunca ve hemen her ülkede, kitlelerin kabul ettikleri inanışlar, hep bu inanışların icaplarını kavramış ve bunu büyük kitlelere hakkıyla ve usulünce anlatabilecek bir iç ve derin doktrin sâyesinde mümkün olmuştur. Bu doktrin sahipleri hep seçilmişlerden oluşmuştur. Bu konuda Masonluk tecrübesinin bir eşi daha yoktur. Masonluk, bulunmaya değer en kıymetli hakikatin aranmasında insanları birliğe ve inançları paylaşmaya, Kardeşliğe çağırır; çünkü, hakikati tek başına bulmaya veya hakikati başkası için arayıp bulmaya imkân yoktur. Hürmasonluğun temel misyonu; sevgi, bitmez tükenmez çaba ve çalışma ile **Hakikat**'i aramaktır.

Bir başka deyişle, Hürmasonlukta da, diğer misterlerde olduğu gibi, şu ana unsurların mevcudiyeti yadsınamaz:

1. Masonluk gizli bir cemiyet değildir, ama hâricilerden korunmak istediği bazı **sırları** vardır. Bu sırlar fazla değildir:
 - a. Tanışma işaretleri;
 - b. Üçüncü derecenin efsânesi;
2. Sırları olduğundan dolayı ve bu sırların sâdece belirli insanlara verilebilmesi için **tekris** gereklidir;
3. Tekris olmuş kişilerin birbirlerini tanıyabilmeleri için bazı özel **işaret ve sözlere** ihtiyaç vardır;
4. Hem tekris için, hem de çalışmaların düzenli yürütülebilmesi için **ritüellere** ihtiyaç vardır;
5. Ritüelleri uygulamak için **görevlilere** ihtiyaç vardır;
6. Çalışmaların emniyet içinde yapılabilmesi için bir mekâna (**Mâbede**) ve bu mekânı koruyacak **koruyuculara** ihtiyaç vardır.
7. Yalnız çalışma mekânının değil, aynı zamanda da tekris olanlara tevdi edilecek sırların muhafaza edilmesi için de **and veya yemine** gerek vardır.

8. Son olarak da, yeminini çiğneyenlere uygulanacak **manevî veya maddî cezalara** gerek vardır.

Son zamanlarda Masonluğun doğuşu ile ilgili çok taraftar toplanan bir teze göre, Masonluk, II. Richard döneminde, 1381 yılındaki İngiltere'deki Köylü İsyanı'na dayanmaktadır. Bu isyanın elebaşları Wat Tyler (Tyler, Anglo Sakson Localarında hâricî muhafız anlamına da gelir) adlı bir kiremit döşeme ustası, Wycliffe adlı bir rahip ve Jack Strawe adlı bir silahşördür. İsyânın her ne kadar, Londra'yı kasıp kavuran 2.5 milyonluk nüfusun 1.5 milyonunu öldüren 1347 yılındaki Veba Salgını (Kara Ölüm) sonrasında bozulan ekonomik durum ve ahlâk bozulmasına tepki olarak geliştiği ifade edilirse de, bir yandan da, büyük gizli bir cemiyet tarafından organize edildiği ileri sürülmektedir. İsyân, Köylü İsyanı olarak nitelenmekle beraber, isyancıların büyük çoğunluğunun şehir kökenli oldukları, aralarında Tampliye ilişkileri bulunduğu ve bu ilişkiler sâyesinde de isyanın son derece iyi ve disiplinli bir şekilde organize edildiği de belirtilmektedir. Nitekim, isyancıların, mallarını yağmaladıkları Katolik din adamları ve zengin toprak sahiplerinin yanında; Papalık ve Fransa Krallığı tarafından yakalanarak diri diri yakılan Tampli-

ye Şövalyeleri'nin zengin mal varlıklarının devredilmiş olduğu rakipleri Hospitaliye Şövalyeleri'nin mallarını da yağmaladıkları görülmektedir.

İsyânın bastırılarak, Tyler, Wycliffe ve Strawe'un öldürülmesinden sonra, isyanın yandaşlarının büyük çoğunluğu aniden ortadan kaybolmuştur. Bu yandaşlar tekrar yer altına çekilmişler; fakat, kendilerine yıllarca hizmet eden Tampliye Şövalyeleri'ni mal varlıklarını ele geçirmek için ortadan kaldıran, Papalığa ve Katolik dinine karşı savaşlarını sürdürmüşlerdir. Nitekim, bu gizli organizasyonun devam ettiğini, İskoçları da kendi taraflarına çekerek, uzun yıllar Katolik İngiliz hanedanı ile kanlı savaşlarını sürdürdükleri ve nihayet VIII. Henri zamanında bütün bu savaşlar ve çekişmelerin sonucunda müstakil Katolik-Anglikan Mezhebi'nin İngiltere'nin resmi devlet kilisesi olarak ilân edildiği bilinmektedir. Kral Henri'nin oğlu VI. Edward'ın zamanında ise, Anglikan Kilisesi, Papa'dan ve Katoliklik'ten tamamen koparak bir Protestan mezhebi haline gelmiştir. Bugün, İngiltere Kral veya Kraliçesi Anglikan Kilisesi'nin de başıdır.

Bu harplerin, kral ve kraliçelerin uğrunda baş verdikleri din ve mezhep çatışmalarının detaylarına girmek gereksizdir. Ama, bu

dönemde ortaya çıkan bazı masonik olgulardan kısaca bahsetmek yararlı olacaktır. Gerek Tampliye'lerin ortadan kaldırılmaları, gerekse Köylü İsyanı'ndan sonra yer altına çekilen ve saklanmak ihtiyacını duyan kuruluşlar, kendilerini gizleme, koruma ve emniyette tutma açısından, Masonlukta da görülen bazı usulleri geliştirmişlerdir.

Gizli olarak yaşamını sürdürmekte olan kaçakların, genelde, yüksek stres ve büyük korku içinde olmaları doğaldır. Bu paniğin en etkili panzehiri, iyi planlama ve güvenilir dostların yardımudur. Tampliyeler'in de saklandıkları süre zarfında tüm İngiltere'ye yayılmış güvenilir dostları olmuştur. Çeşitli itikata ve mesleklere mensup bu dostlarını tanımak, ama daha da önemlisi, onlara kendilerini tanıtmak için özel şekilde ve çok dikkatli davranmaları gerekiyordu. Kendileri için, ana yollardan uzak durmak, küçük kasaba ve köylerde daha kolay göze batma olasılığına karşı dikkatli olmak, yatacak ve yiyecek ihtiyacını emin yerlerden temin etmek hayati hususlardı. Bir dostun kendisine sağlayacağı barınak, biraz para ve yiyecek, kaçağı bir sonraki emin ellere kadar idâre edecekti.

İşte! Bunun için bazı tanışma işaretleri geliştirildi. Bunlardan

bazıları: İçki içerken, "*Hepimiz aynı kadehten içelim*" demek; önüne konan ekmek somununu ters tarafa döndürüp karşısına ikram etmek; nizam durumunda durmak; büyük tehlike işareti verip, "*Tanrım, dul kadın evlatlarına yardım eden yok mu*" demek; veya "*Seyahat mi ediyorsun?*", "*Evet*", "*Nereden gelip nereye gidiyorsun?*" "*Batıdan gelip Doğu'ya gidiyorum?*" gibi şifreli karşılıklı konuşmalar yapmak şeklinde örneklenebilir...

Masonluk acaba Taş Yontucularının veya taş binaları inşa eden duvarcı ustalarının gizli cemiyeti mi idi? Masonların büyük çoğunluğu tarafından inanılan bu bağ, belki de, hakikaten Masonluğun esas orijini. Ama, acaba, bir insanın hayatının kurtarılması için saklanması gereken sırlar, bir mesleğin sırlarından daha kutsal değil midir? Bu bağlamda, Masonluk: doğuşu, amaçları, zamanında dini hürriyetlerin korunması için insanların hayatlarını ve hürriyetlerini riske soktukları ve ortak amaçları uğruna aralarındaki hakiki Kardeşlik bağlarını tesis ettikleri bir ülkü birliğidir. Bu uğurda insanlar hayatlarını başkalarının ellerine teslim etmişler; emniyet, gizlilik ve destek için birbirlerine yeminlerle bağlanmışlardır.

Ayrıca birbirlerini ele vermemek için etmiş oldukları yeminlere,

Anglo Sakson Masonluğunun eski dönemlerine ait ilk üç derece yemin metinlerindeki yansımalarını görmek, yaptırımların özel önemlerini açıklamak yönünden son derece yararlıdır. Bu yeminler bir mesleğin veya bir meslek teşekkülünün sadece sırlarını saklamak değil; ama aynı zamanda, insanların hayatlarını korumayı ve kurtarılmayı çağrıştırılmaktadır.

Aşağıda örneklenecek yeminlere bakıldığında, bu yeminlerin Orta Çağ'dan; yani, ihânete uğrayan bir Kardeşin bunu hayatıyla ve el konulan tüm mal ve mülküyle ödediği dönemlerden kaldığı görülmektedir. Masonik yeminlerin, dinsizliğin ihânet sayıldığı ve ihânetin ölümle cezalandırıldığı zamanların ürünü olduğu kesindir. Dini inançları ne olursa olsun, bütün kaçakların hayatının korunması amacıyla, bu yeminler ortaya konulmuştur. Tampliye Şövalyeleri de, kendilerini yok eden kiliseyi reddederek, aynı sebepler yüzünden dine ihânet etmiş sayılan tüm kaçaklara bu yüzden Kardeşlik ellerini uzatmışlardır. Durmadan ve büyük bir aç gözlülükle dünya nimetlerinden alacağı payı ve gücü arttırmaya çalışan Kilise'nin karşısına dikilen birlik işte budur. Bu birlik kendisini düşmanına karşı ancak gizli beraberlikle ve edilen yeminlerin gücüyle korumaktadır.

Eski Anglo Sakson Masonluğunun aşağıda mealen verilen yeminleri, bu tarihsel kökeni, ilişkisi, zorunlulukları yansıtmaktadır:

Birinci Derece Yemini:

"Kendi serbest iradem ve isteğimle, Yüce Tanrı'nın ve O'nun adına izâfe edilen ve Aziz Yahyalar'ın (St.John's) anısına adanan bu Muhterem Loca'nın huzurunda; burada ve bundan böyle en samimi şekilde söz verir ve yemin ederim ki; bana şimdi tevdi edilen veya bundan sonra edilecek olan eski Hürmasonluğun gizli manâlarının, usullerinin ve sırlarının tamamını veya bir kısmını daima yücelteceğim; düzenli bir Locada usulünce tekris edilmiş Kardeşlerden başkasına vermeyeceğim. Usulünce Mason olup olmadığını denemeden, sınavdan geçirmeden veya düzenli Mason olduğuna kendim emin olmadan hiç bir bilgi aktarmayacağım. Yine yemin eder ve söz veririm ki, bana tevdi edilen sırlardan, işâretlerden, hecelerden, kelimelerden veya sembollerden hiç birini; baskı, resim, taş basması, renkli cam, kesme, kakma, oyma, markalama yoluyla taşınır veya taşınmaz hiçbir şeyin üzerine ve gök yüzü çatısı altında hiç kimsenin okuyabileceği ya da okuyamayacağı şekilde çoğaltmayacak ve uygulamayacağım ki, bu tedbirsizliğim yüzünden

Masonluk sırları kanunsuz yollardan başkalarının eline geçmesin.

Burada ve bundan böyle, samimi olarak ve bütün kalbimle yemin eder ve söz veririm ki; eğer bunun aksine hareket eder ve Çırac Mason yeminimi çiğnersem, aklım başımda olarak ve hiç bir önyargı ile hareket etmeksizin boğazımın boydan boya kesilmesi; dilimin kökünden koparılması; cesedimin alçak med çizgisinin de altına, 24 saat içinde iki kere med cezir akıntılarına maruz kalacak şekilde denizin kaba kumlarına gömülmesi suretiyle cezalandırılmam konusunu peşinen kabul ederim. Bu yeminimin icaplarını yerine getirebilmemde Yüce Tanrı bana yardım etsin ve güç versin."

İkinci Derecenin Yemini:

"Kendi serbest iradem ve isteğimle, Yüce Tanrı'nın ve burada bulunan Tanrı adına ve Aziz Yahyalar'ın (St. John's) anısına adanmış Kalfa Masonlar Locası'nın huzurunda burada ve bundan böyle söz verir ve yemin ederim ki, verdiğim bir önceki sözüme ilaveten, Kalfa Masonluk sırlarını derecesi düşük olanlara ve dünyada bilinen başkalarına değil; sâdece, usulünce kurulmuş bir Locada usulünce geçişi yapılmış bir Kalfa Masona, onu deneyerek ve sınavarak verece-

ğim. Kalfa olduğundan kendim emin olduğum Kardeşlerle bilgilerimi teati edeceğim. Elimden geldiğince, bilerek bu Locanın veya derecemdeki bir Kardeşin zarar görmesini veya başkaları tarafından zarara uğratılmasını engelleyeceğim.

Ayrıca, söz verir ve yemin ederim ki, boynumdaki ilmiğin uzunluğunun elverdiği veya çalıştığım gönye ve aç avadanlıklarının yettiği mesâfede, bir Kalfa Kardeşin veya usulünce tesis edilmiş bir Locanın bana tevdi ettiği, verdiği, atadığı, emanet ettiği düzenli sırlara, dokunuşlara ve kararlara uyacağım. Ayrıca söz verir ve yemin ederim ki; fakir ve parasız Kalfa Kardeşlerime, onların dul ve yetimlerine, dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar, gücüm yettiğince, aileme ve kendime zarar vermeden yardım edeceğim. Tüm samimiyetimle söz verir ve yemin ederim ki, hiç tereddüt etmeden ve aklım başımda olarak ve çekinmeden beyan ederim ki, eğer bu ettiğim yemini bilerek ve isteyerek çiğner isem ve yeminin icaplarına uymaz isem, sol göğsüm parçalanıp açılsın, kalbim ve iç organlarım yerinden sökülüp çıkartılsın, sol omuzum üzerinden atılsın ve Jehosaphat vadisine götürülsün. Burada düzlüklerin vahşi hayvanlarına ve havaların yırtıcı kuşlarına yem edilsin. Yüce Tanrı ettiğim bu büyük yeminimi ye-

rine getirmede bana yardım et-
sin ve güç versin."

Üçüncü Derece Yemini:

"Kendi istek ve serbest irademle
Yüce Tanrı'nın ve burada Tanrı
adına tesis edilmiş ve iki Aziz
John'a adanmış Üstat Masonlar
Locasının huzurunda söz verir ve
yemin ederim ki, daha önceki ye-
minlerime ilâveten doğru ve usu-
lünce yükseltilmiş Üstat Mason-
lardan ve usulünce tesis edilmiş
Üstat Masonlar Locasından baş-
ka, dünya yüzünde hiç kimseye
veya derecesi düşük olanlara ba-
na tevdi edilmiş bulunan Üstat
Masonluk sırlarını vermeyece-
ğim. Bu sırları sâdece Mason ol-
duğumu zannettiğim veya duy-
duğum kişilere değil, kendim biz-
zat usulünce sınıdığım, denedi-
ğim ve emin olduğum kimselerle
teati edeceğim.

Yine söz verir ve yemin ederim
ki; bana burada verilecek Üstat
Kelimesi'ni ne Locada, ne de Lo-
ca haricinde hiç kimseye verme-
yeceğim. Üstat Kelimesi'ni
sâdece Beş Dokunuş'la ve alçak
sesle vereceğim. Ayrıca yemin
ederim ki, hakikaten hayati teh-
like içinde bulunmadan veya ça-
lışan bir Locanın menfaatinin
hâricinde Büyük Tehlike İşare-
ti'ni ve bu işaretle söylenmesi ge-
reken kelimeyi kimseye verme-
yeceğim. Ve eğer gerçekten tehli-
ke içinde olduğunu anlayacağım

birisi bu işareti ve onunla birlik-
te söylenmesi gereken kelimeyi
söyler ise, kendi hayatımı tehli-
keye atmak pahasına bile olsa
yardıma koşacağım ve kendi ha-
yatımı kaybetsem bile, onunkini
kurtaracağım.

Ayrıca yine söz verir ve yemin
ederim ki, düzensiz bir Locada
hiç bir Çırağın tekrisinde, hiçbir
Kalfanın geçişinde ve hiç bir Üs-
tadın yükselişinde bilerek bu-
lunmayacağım. Yine yemin ede-
rim ki, bunak bir ihtiyarı, reşit
olmayan bir genci, bir ateisti,
dinsiz bir yenilikçiyi, bir aptalı,
bir deliyi, ya da bir kadını tekris
etmeyeceğim. Ayrıca, yemin ede-
rim ki, bir Kardeş Üstat Mason
hakkında ne arkasından, ne de
yüzüne karşı kötü söz söylemeye-
ceğim. Onu elimden geldiğince
yaklaşan tehlikelere karşı uya-
racacağım. Yine yemin ederim ki,
bir Üstat Masonun karısı,
annesi, kız kardeşi veya kızı ile
kanunsuz bedeni ilişkide bulun-
mayacağım. Eğer başkalarının
böyle bir şey yaptığını duyar
isem ve gücüm yetiyorsa engel
olacağım.

Yine söz verir ve yemin ederim
ki, cinayet ve vatana hıyanet ha-
riç olmak şartı ile, bana bir Kar-
deşin emanet ettiği tüm sırları,
onun kendi göğsünde sakladığı
gibi, aynen ben de onun gibi sak-
layacağım. Cinayet ve vatana
ihamet sırrı bana tevdi edilir ise,

bunu açıklamak veya açıklama-
mak benim ihtiyarımda olacak-
tır.

Yine yemin ederim ki, boynum-
daki ilmik müsaade ettiği nispet-
te, başım açık veya yalın ayak bi-
le olsam, benden talep edildiğin-
de bir Üstat Masona yaptığı göre-
vinde derhal yardıma koşaca-
ğım.

Yine söz verir ve yemin ederim
ki, diz çöküp Yüce Tanrı'ya dua
ettiğim zaman dualarımda Üstat
Mason Kardeşlerimi hatırlaya-
cağım.

Yine söz verir ve yemin ederim
ki, fakir ve ihtiyaç içinde olan
tüm Üstat Masonlara, onların
dullarına ve yetimlerine dünya-
nın neresinde olurlarsa olsunlar,
gücüm yettiğince, kendime veya
aileme zarar vermeksizin yardı-
ma koşacağım.

Yine söz verir ve yemin ederim
ki, şu anda ettiğim yeminin bir
kısmı eksik bile kalsa, o kısmın-
dan da sorumlu olacağım. Aklim
başımda olarak ve hiç bir ön yar-
gısız beyan ederim ki, eğer etti-
ğim bu büyük Üstat Mason yemi-
nimi bilerek çiğner isem, vücu-
dum ikiye kesilsin ve kuzey ile
güney yönlerine atılsın. Bağır-
saklarım ve iç organlarım mer-
kezde yakılsın ve külleri dört
rüzgâr yönüne savrulsun. Ben-
den hiç iz kalmamasın ki, ne Mason-

lar, ne de diğerleri beni hatırla-
sınlar. Bu yeminimi yerine *getir-
mede Yüce Tanrı bana yardım
etsin ve bana güç versin.*"

Yukarıda açıklanan eski döneme
ait Anglo Sakson Masonluğu ye-
min metinlerinde geçen iki kav-
ram hakkında bilgi vermek yar-
rarlı olur. İlki, "*Aziz Yahyalar*",
yani "*St. John's*" veya "*iki
St. John*"dur. Hıristiyan ülkele-
rin özellikle eski Hürmasonluk
modellerinde, biri Vaftizci Yahya
(St. John, The Baptist); diğeri
Müjdeci Yahya (St. John, The
Evangelist) olan iki Hıristiyan
din büyüğü, Hürmasonların ma-
nevi patronları ve meslek pirleri
sayıldığından, Hürmason Loca-
ları her ikisine adanır ve yemin-
lerde adları anılırdı. Diğeri, Jeo-
saphat (Yehoşafat)'tır. İbrani-
ce'de "*Tanrı'nın uygun gördüğü
yer*" anlamındaki bu kelime, Ku-
düs doğusunda olduğu varsayı-
lan, köpek uluması ve horoz öt-
mesinin duyulamayacağı kadar
uzakta, ıssız bucaksız bir fiktif
vadinin adıdır. 18.Yüzyıl Mason-
luk geleneğinde, bu vadi, dünya-
daki tüm Mason Localarının ça-
lıştıkları sembolik vadi sayılır-
mış. Günümüzdeki Vadi terimi
ile, masonik açıdan, eşanlamlı-
dır.

Günümüzde, yukarıda açıkla-
nan yemin metnindeki fizikî
cezalar, İngiliz Ritüellerinden ve
bizim ritüellerimizden çıkartıl-

mıştır. Artık cezalar tümüyle manevidir; verilen sözlerden baskı altında bile olsa dönmenin büyük vicdan azabına yol açacağı vurgulanmaktadır. Bütün bu cezaların bir meslek loncasının veya bir mesleğin sırlarını korumaktan çok, tehlike ve ölüm tehdidi altındaki bir Kardeşi korumaya yönelik olması akla daha yakındır.

Masonlukta sır saklamanın önemi ve tarihi kökenlerinin incelenmesinden sonra, sır saklama ile ketumiyet arasındaki ince çizgiye bakılması yararlı olur.

İnsan, tabiatı itibarıyla acılarını, dertlerini, şüphelerini, kuruntularını, üzüntü ve hattâ sevinçlerini dostları ve yakın buldukları ile paylaşmak ister. Bazen de, bunların başka kimse tarafından duyulmamasını ve bu sırrın sadece paylaşıldığı, emanet edildiği kişide kalmasını ister. Burada ağır basan öğe, sırrın tevdi edildiğine ne derece güvenileceğidir. Kendisine sır tevdi edilenin vicdanı emaneti saklamaya gayret ederken; aynı zamanda, karakterindeki zaafın etkisi ile bu sırrı başkaları ile paylaşım vermek ve birilerine söyleyivermek için yarı tutuşur. Sır saklamak olgunluk, sağlam karakter belirtisi ve iradenin zaferidir. Masonluğun temelinde mükemmelle, kâmil insana ulaşmak yatar. Ketumi-

yet, kemâle erme yolunda en büyük sınavlardan ve edinilmesi çok zor olan faziletlerden biridir. Bunun için, tekrisinden itibaren her Masona sırlarını "en emin ve sağlam yer olan kalbinde saklaması" öğütlenir. Ketumiyet, masonik karakterin esas ruhu ve bu müessesenin temel bekçisidir. Ketum olan Mason, aynı sırları ehil olmayanlara vermektense ölümü yeğleyen Hiram misali gibi, cesurdur.

İster Hiram Efsanesi'nde ve devamında yansıtılan masonik sırları koruyan Masonlar gibi olsun, isterse ölümden kaçan Tampliyelerin korunma iç güdüsünden kaynaklansın, Masonların uzun çağlar boyunca titizlikle sakladıkları sırları vardır. Bu nedenle Masonlar, birbirlerinin Mason olduklarını başkalarına söylemezler.

Derecelerinin sırlarını haricîlerden ve o derecede olmayanlardan saklarlar. Aralarına yabancıların sızması için de tanışma işaretlerini ve kelimelerini kendilerine saklarlar. Masonlar ketumiyetin fazilet olduğuna inanarak, haricî hayatlarında da kendilerine emanet edilen sırları saklamayı bilirler ve bu sırları saklamayı tedris ederler.

Ketumiyet, önce size güvenilmesini, bu güvenin vicdanınıza

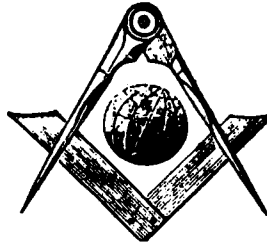
emanet edilmesini, sizin bu emaneti kıskançlık, irade gücü ve cesaretle saklamayı bir görev kabul etmenizi gerektirir.

Evrenin Ulu Mimarı, kemâle erme yolunda cesaretle ve ketumi-

yetle yürüyebilmemizde bizlere yardımcı olsun. Böylece, Kardeşlerimizi ve bize güvenenleri dışarıdan gelebilecek bir çok tehlikeden koruyabilme şansını yakalayabilelim.

KAYNAKLAR

1. *M. P. Hall, Masonic Orders of Fraternity, Philosophical Research Society, California 1976*
2. *Keith B. Jackson, Beyond the Craft, Lewis Masonic, Middlesex, 1982*
3. *Stephen Knight, The Brotherhood, Grafton Books, London, 1985*
4. *Joseph F. Newton, The Builders, Macoy Publishing, Chicago 1930, 1979.*
5. *John J. Robinson, Born in Blood, The Lost Secrets of Freemasonry, Arrow Books Ltd. London, 1989*
6. *Martin Short, Inside the Brotherhood, Grafton Books, London, 1990*
7. *George Steinmetz, Freemasonry, Its Hidden Meaning, Macoly Publishing, Virginia, 1948, 1976*
8. *Little Masonic Library-Vol I, Macoy Publishing, Virginia, 1924, 1977*

ARADIĞIMIZ HAKİKAT

Yusuf KÖKDAMAR

THE TRUTH WE ARE SEARCHING:

The subject of masonic life is to search for the Truth. The Mason, himself, is the one to search for the Truth. Masonic life teaches him the method of searching the Truth. There are four rules for this method:

- 1- To care for mind and knowledge.
- 2- To think
- 3- To search on any subject without prejudice and dogmatism.
- 4- To be objective and tolerant.

The Truth is, what is good, beautiful and true within all the fields of science, philosophy, religion and social life; both concrete and abstract. The relative truths found by the mortals are relative. The real reality or verity is the "**Absolute Truth**". The absolute truth is single, whereas the reality or relative truth is multiple. The relative truth or reality originates from the absolute truth. Each relative truth or reality is a drop from the absolute truth. The search should be from the relative truth or realities towards the absolute truth. The purpose is to reach the absolute truth. The Mason should search and find himself, since the "**The Grand Architect of Universe**" has been manifested on the soul and conscience of human beings in its most beautiful form. For this reason, the first truth to be searched and found should be the human being and his own truth, and then the "**Absolute Truth**". The search for Truth for a mason must be within the path of mind and soul, continuously in a progressing and rising trend, with enthusiasm, determinism, effort so that he can reach the "**Absolute Truth**".

İnsanlık tarihi boyunca, Hakikat'in aranması yolunda birçok düşünsel, felsefesal ve dinsel sistemler, doktrinler ve ekoller oluşmuş, milyarlarca insan onlara bağlanmış, inanmış ve peşlerinden gitmiş. Her biri kurallar ve prensipler vazederek, kendilerine özgü birer sistem, öğreti veya yönlendirici olmuşlar, Hakikat'e akıl yolu, gönül yolu, bilim yolu, sezgi, tefekkür ve inanç yollarıyla ulaşmaya çalışmışlar. Masonluk da Hakikat'i arama mesleğidir, ancak kendine özgü bir Hakikat arama sistemi ve yolu değildir. Zira Masonluğun kendine özgü bir felsefesi, kendine özgü bir inanç sistemi ve doktrini yoktur. O; sadece "*Hakikat'i Arayınız ve O'nun nurundan korkmayınız*" der. Ama "*Hakikat'i Arayınız*" derken, üyelerine hiçbir zaman "*Hakikat Şudur*" demez. Hakikat'in ve Hakikat anlayışının ne olduğunu, üyelerinin özgür arayışına, anlayışına, vicdanına, iradesine ve idrakine bırakır.

Peki! Masonluk kişiyi bu arayışa nasıl yöneltir ve Hakikat'in aranmasında Masonluğun katkısı ve rolü nedir ?

Masonluk bir yöntemdir, bir metottur. Üyelerine, Hakikat'in aranmasında uygulayacakları yöntemi sergiler ve ortaya koyar.

Masonluğun önerdiği Hakikat'i arama yöntemi dört ana kuraldan oluşur:

1.Birinci Kural: Akıl ile bilgiye yer ve değer vermektir. Masonluk "*Önce Akıl*" der, zira akıl yoksa hiçbir şey yoktur. Örneğin inanç var da, akıl yoksa veya akıl devreye sokulmuyorsa, o gözü kapalı bir inanç olur. Ancak sadece akıl yetmez, bilgi de gereklidir. Zira akıl var da, bilgi yoksa, o akıl lâıyk olan ve oturması gereken mecrasına oturamaz. **Ama bu meyanda, akıl ve bilgi ikilisinin yanına, bir de sevgi gelirse, işte o zaman "Hikmet" çıkar ortaya** ki, hikmet sahibi kişi; bilge kişidir, kamil kişidir, Hakikat'i bulmuş kişidir.

2.İkinci Kural: Düşünmek ve tefekkür etmektir. Düşünmek, düşünceye dalmak, hatta derin düşünce olarak tanımlayabileceğimiz tefekkür etmek ve bu eylemi meslek edinerek insanın huyu ve tabiatı haline getirmek. Bunu temin etmek için Mason adayı daha başlangıçta iken, tekrisin ilk adımı olan Düşünce Odasına (Tefekkür Hüccesine) alınır, yarı karanlık hücrede, sembollere ve yazılara bakarak düşünmeye sevk edilir.

Tekriste ilk iş olarak Mason adayı nasıl ki düşünmeye sevk ediliyorsa, Locanın her açılışında da, çalışmalara başlamadan önce Üstadı Muhterem, düşünceye dalmanın gereğini ve zarureti; "*Günlük yaşamın kaygılarından uzaklaşarak düşünceye dalmalı, vicdanın sesini dinle-*

meli" diyerek dile getirir. Ve düşüncenin gücünü ortaya koymak için de; "*Ancak böyle zamanlarda, düşüncelerimiz Ev. Ul. Mi. dediğimiz Yüce Varlığa doğru yükselmeye başlar*" diyerek hatırlatır.

İşte, Hakikat'in aranmasında kaçınılmaz ilk adım olan düşünce, düşünme eylemi ve hatta derin düşünme denilen tefekkür; Masonluğun başında ve her anında uygulanması gereken önemli ve zaruri bir manevi eylemdir.

Üstadı Muhteremin "*düşünceye dalarak vicdanın sesini dinlemeli*" şeklinde açıkladığı düşünce eylemi, tam bir "*Tefekkür*"ün ifadesidir. **Vicdan, Tanrı'nın içimizdeki sesidir.** Derin düşünceye dalıp, O sesi dinlemek ve Yüce Varlığa doğru yükselmek. Bu tam anlamıyla; insanın, iç dünyasında tecelli eden Evrenin Ulu Yaradanı'na yönelişi ve O'na doğru yüceliştir.

Düşünmek ya da tefekkür etmek; insanın müspet veya menfi, her konu üzerinde düşünmesi, konuyu sofraya gibi kurarak, içine ve özüne ulaşmaya çalışması, kendi aklıyla, gönlüyle, ruhuyla velhasıl benliğiyle bütünleşerek, manevi bir aktivite kazanması, bilinçaltına ulaşması, kendini ortaya çıkarması ve hatta kendini yaratmaya girişmesidir. Descartes'in, "*Düşünebiliyorum, öyleyse varım*", Marcus Aurelius'un, "*Düşünceleriniz ne ise, hayatınız da odur.*", Eski Romalı düşünür Epiharmus'un, "*İnsan düşünce ile görür ve duyar, herşeyi düzene sokan, başa geçip yöneten düşüncelerdir.*" dediği gibi, insanın kendini bulması, benliğini yönetmesi ve yüceltmesinde baş etken, düşünmektir. Gerçekten, okuduğunuz veya dinlediğiniz bir konu üzerinde şöyle bir düşünün, düşünceye dalın, bakın neler bulur, nerelere gider ve neler yaratırsınız.

Derin bir düşünceyle içe bakıştır diyebileceğimiz tefekkür; kendimizle başbaşa kalıp, düşünce, sezgi ve inanç boyutlarımızda dolaşmak ve kendi **Öz Ben**'imizle temasa geçmektir. Gönlümüzün ve ruhumuzun bütün güçlerini, en yoğun bir şekilde; **İnsan-Evren-Tanrı** üzerine ve bunları birleyen ve bütünleyen sevgi üzerine teksif ederek, içimizdeki **Öz Ben** ile bütünleşmek ve Yüce Varlığa yaklaşmaktır. Beden ve beyin gözü dediğimiz akıl ve basiret dediğimiz gönül gözü ile görebilen insan; tefekkür alanına girmiş demektir. O insan tefekkür alanına, yani o ucu bucağı olmayan, ulaştıkça sınırları bir ufuk çizgisi gibi derinliklere ve enginlere kayan o alana girdi mi; Hakikat'in aslı, özü ve kaynağı olan O Hakikatler Hakikati'ne, yani Mutlak Hakikat'e, yani Evrenin Ulu Mimarı dediğimiz O Yüce Varlık'a doğru yükselir.

3.Üçüncü Kural: Bilimsel, felsefesal, inançsal ve ahlaksal alanlarda; araştırmak, incelemek, bilgilenmek ve öğrenmektir. Zaten ritüeller, semboller, alegoriler ve tüm masonik tören ve seremoniler, öyle kamçılar ve yönlendirir ki, insan kendiliğinden araştırmaların içinde bulur kendisini. Hem de öyle ki; önyargılardan, kalıplaşmalardan ve dogmatik saplantılardan sıyrılarak, daha önce bildiklerinin ve bağlı olduklarının etkisinde kalmadan, sanki yeniden dünyaya gelmiş gibi araştırmaya girişmek. Ancak bu; varolan önceki inançlarını ve geleneklerini terketmesi anlamında değil; Hakikat'e ulaştıracak en iyinin, en güzelin ve en doğrunun ancak böyle bir tarafsızlık içinde, daha rahat ve daha kolay bulunabileceği anlamındadır. **Yani, yöntemin bu üçüncü kuralı, hoşgörülü, önyargısız, art niyetsiz ve hür düşünce ve davranış içerisinde araştırma, inceleme, özgürce yorumlama ve bilgilenme yoluyla, iyiyi, doğruyu, güzeli, velhasıl Hakikat'i, devamlı ve kesintisiz aramayı dile getirir.**

İşte çağın insanı olma yoluna giren Mason, bunları düşünerek her şeyi aklın, bilimin ve hikmetin süzgecinden geçirerek arayışına başlar, yorumlar ve sentezler yaparak gelişen çağa ve zamana uygun olanı bulmanın çabası içine girer. **Hangi konuda olursa olsun, arayarak bulacağı ve kabulleneceği husus, onun Hakikat'i olacaktır.** Hatta bu Hakikat, onun daha önce araştırmadan ve incelemeden kabullendiği, bağlandığı ve inandığı Hakikat olsa bile! Çünkü dogmatik değil, özgür iradesiyle aramış, Hakikat'i orada bulmuş ve hiçbir etki altında kalmadan hür vicdanına dayanarak serbestçe kararını vermiştir.

4. Dördüncü Kural: Kişinin objektif düşünmesi ve davranması, sadece kendi bilgi, inanç, düşünce ve davranışlarının, arayıp bulduklarının ve kabullendiklerinin doğru ve hakikat olduğu saplantısına kapılmaması, başkalarınınkine de saygılı, hoşgörülü ve empatik davranması, samimi, iyi niyetli ve optimist olması gereğidir. Zira, bir hakikat payı içermeyen hiçbir şey yoktur. Zıt veya menfi görünenlerde dahi, Hakikat'in bulunmasında gizli mesajlar vardır.

HAKİKAT NEDİR ?

Masonluk bize "*Hakikat'i Arayınız*" derken; genel olarak; somut veya soyut var olan her şeyin; iyisini, güzelini, doğrusunu, gerçeğini arayın, bulun demek ister. Örneğin bir olgunun, unsurun, düşünce-nin, kavramın, ilkenin, bilginin, inancın veya dinin gerçeğini ya da gerçek yanını aramak ve bulmak gibi... **İşte! Hakikat odur.**

Masonluğun da beyan ettiği gibi Hakikat ve onun mahiyeti için ve aslı şudur veya budur diyemiyoruz. Çünkü Hakikat anlayışı, insanın sınırlı olan idraki açısından o kadar izafi, yani görelidir ki. Bu izafilik ve sınırlılık; insanlık tarihinde zamana, çağlara, bilgi ve sezgi düzeylerine, toplumların ve bireylerin gelişmişliğine göre farklılıklar arz eden Hakikat anlayışlarının ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Nitekim her zaman diliminde veya her çağda, toplumlar ve bireyler, bilimsel, düşünsel, sezgisel ve inançsal düzeylerine uygun hakikat anlayışlarına sahip olmuşlar ve her biri kendi anlayışlarının gerçek olduğunu savunmuşlardır.

Şimdi sorumuzu tekrarlayalım! Hakikat nedir ?

İyi, güzel ve doğru olan Hakikat'tir diyoruz, doğrudur. Ancak bu terimlerle anlatabileceğimiz de izafidir. örneğin, Hakikat dediğimiz bir şeyin iyisi, daha iyisi ve en iyisi vardır. Doğru bilgi, daha doğru bilgi, en doğru bilgi gibi... Ama, en doğru bilgi dahi son bilgi değildir, devamlı değişir, daha üstünü gelir, onun yerini alır. Bu Hakikat zinciri sonsuza dek devam eder gider. Keza, her insanın bir gelişmişlik düzeyinin ve bu düzeyine uygun bir takdir ve idrak ölçüsünün de var olması; Hakikat anlayışında insan sayısı kadar farklılığın var olabileceğini gösterir. İşte, bu değişkenlikler ve farklılıklardan dolayı, ulaşılan şu veya bu hakikat, tam, noksansız ya da son Hakikat'tir diyemiyoruz.

Her düşünce, anlayış ve inanış, mertebesinde Hak'tır, yani gerçektir.

Şöyle ki; bilimsel, düşünsel, felsefesal ve inançsal her sistem, her öğretti, kavram, söylem ve yorum; ortaya çıktığı ve içinde bulunduğu çağın ve zamanın gerçeğidir. Evrensel ve evrimsel öyle güzel bir nizam vardır ki; oluşum-gelişim ve değişim sürecine girmeyen hiçbir şey yoktur. Hakikat anlayışı; Hakikat'e ulaşma çizgisini tespit eder. Her insanın çizgisi farklıdır. Her insanın bilgisi, kültürü, inancı ve idraki; onun Hakikat anlayışının düzeyini oluşturur. Hakikat'ten alınan pay, her insanın bu anlayışına ve idrakine göre olur. Bu sebeple ulaştığımız ve ulaşacağımız her Hakikat ve Hakikat anlayışı izafi (Görelî, Rölâtif)dir diyoruz.

Bütün bu açıklamalar dikkate alındığında, her çağda, çağın realitesine ve gelişmişliğine göre; her toplumun ve her bireyin Hakikat'i ve Hakikat anlayışı; kendilerine ait olanıdır, diyoruz. Bundan dolayı Masonluk "Hakikat Şudur" demez. Şöyle ki, örne-

ğin; Tanrı, bilgi, şu ilke, şu ülkü, şu inanç, şu kutsal veya kutsallık bir Hakikat'tir der ama, hiçbirini sınırlamaz, içerdikleri Hakikat'in hududunu çizmez, bunu çağın, toplumun ve bireyin gelişmişliğine, takdirine ve idrakine bırakır. Diğer bir açıklamayla, Hakikat'in ne türüne, ne de içeriğine ve mahiyetine sınır koymaz.

Konuyu biraz daha derinleştirelim:

İyi, güzel ve doğru olan, "Hakikat"tir dedik, ama asıl Hakikat; en iyi, en güzel ve en doğru olandır, yani tam ve mükemmel olan, kıyas kabul etmeyen bir Tam'lığı ve Mükemmel'liği içeren "Mutlak Hakikat" tir.

Peki! Mutlak Hakikat Nedir?

O'nun da ne olduğunu bilemiyoruz, zira buna gücümüz yetmez. İzafe olan bir varlık, Mutlak olanın ne olduğunu bilebilir mi? Söyleyebileceğimiz şudur: Mutlak Hakikat; Tek'tir, kat'idir, üstüne üstün olmayan, yani onunla mukayese olunacak daha üstünü olmayandır. Mutlak Hakikat; gelişmeye, değişmeye ve tekâmül etmeye ihtiyaç duymayacak kadar tam ve mükemmel olandır.

Ama yine de soralım; Nedir O Tam ve Mükemmel olan Mutlak Hakikat ?

Evren ve evrende var olan canlı cansız her şey, doğada mündemiç (içkin) doğa yasaları, pozitif ilimler, atomun ve hücrenin içinde yatan muhteşem nizam ve bilgi, bütün bunlar rasgele ve tesadüfen meydana gelmeyip, onların oluşumunda baş etken olan mutlak, yani sonsuz bir aklın ve sınırsız bir bilincin ve bilginin sahibi bir kudretin var olduğu bir gerçek. O mutlak kudrete; ister tümel akıl deyin, tümel bilgi deyin, enerji deyin, Yüce Varlık deyin, kendi düşünce ve inancınıza göre ne isim verirsiniz verin, hangi adla çağırırsanız çağırın fark etmez, size cevap verecek; her yönüyle sınırsız ve sonsuz kudret sahibi olan aynı Yüce Varlık' tır.

Biz O'na; var olan her şeyin başlangıcı, özü ve kaynağı olan; Evrenin Ulu Yaradanı, yani Allah diyoruz. O kâinatı ve kâinattaki varlıkları, ama bilhassa yaratılanlar içerisinde en üstün varlık olan insanı yaratandır. O, zaman ve mekân üstü olarak kâinatın her noktasında sonsuz ve sınırsız bilgi, hikmet ve kudretiyle her an tedbir ve tasarruf sahibi olan ve evrende sayısız varlıklar olarak tecelli ve tezahür edendir. İşte! Mutlak Hakikat O'dur. Nihai amaç da O'dur.

Hakikat en kapsamlı, en yüce anlamıyla Evrenin Ulu Mimarı dediğimiz Yüce Varlık'tır, yani Tanrı'dır. Bütün ezoterik sistem, doktrin ve öğretilerde de Tanrı'dır. Bu alanlarda Hakikat'in aranmasında en üstün ve nihai amaç O'dur. Ezoterik sistemler ve öğretiler olan; Mısır'ın Hermetizm'inde, Museviliğin Kabalası'nda, İslâm'ın Tasavvufunda ve Masonlukta olduğu gibi! **Her şeyin mutlak'ı Tanrı'dadır; örneğin mutlak bilgi, mutlak sevgi, mutlak kudret, mutlak enerji gibi. Bilimsel açıdan mutlak, felsefi açıdan mutlak ve dini açıdan mutlak! Hepsi gider gider Tanrı'ya dayanır.**

İnsanlığı aydınlatan Bilim, Felsefe ve Din dediğimiz üç büyük sistem, kendilerine has yöntemleriyle, binlerce yıldan bu yana en üstün ve nihai amaç olan O Mutlak Hakikat'i arama ve O'na ulaşma ne O'nu açıklama çabası içinde olmuşlar.

Amaç, Mutlak Hakikat'e ulaşmak olmasına rağmen, dünyada ve evrende, İnsanın arayarak ve inceleyerek bulabileceği her hakikat izafidir. Evrendeki tüm izafi hakikatler, Mutlak Hakikat'ten kaynaklanarak, zuhur ederek, yani belirerek ortaya çıkmışlar ve var olmuşlardır. Bundan dolayı Mutlak Hakikat'in tek olmasına karşın, izafi hakikatler, yani gerçekler; tür, nitelik ve içerik bakımından sonsuz denecek kadar çoktur. Bu çokluk başlangıcı ve sonu belli olmayan bir zincir gibidir. Zincirin neresinde olduğumuzu bilemiyoruz, ama devamlı bir halkasından diğer halkasına geçiyoruz. **İşte insan; kendinde, dünyada ve evrende sonsuzca var olan bu bilimsel ve düşünsel, somutsal ve soyutsal hakikatleri bula bula, amaç olan O Mutlak Hakikat'e aşama aşama yaklaşır.** Ama hiçbir zaman O'na tam ulaşamaz. Zira insan sonsuza kadar tekâmül etse bile, O Mutlak Hakikat'e tam ulaşacak güç ve olanağa sahip değildir. **Mutlak Hakikat'i buldum, O'na ulaştım demekle; her aşamada, herşeyimizle O'na olan uygunluğumuzu anlatmak isteriz.**

Velhasıl, akıl ve hikmetle, beşeri ve ilâhi bilgilerle, bilimsel, düşünsel, sezgisel, felsefesal ve dinsel sistemlerle ve yöntemlerle ulaşılan, bulunan, elde edilen veya idrak edilen herşey, somut veya soyut, nesnel veya öznel herşey bir Hakikat'tir. Bundan dolayı, içinde bir Hakikat parçacığını içermeyen hiçbir şey yoktur. Herşey, her unsur, her olay ve olgu, her bilgi, düşünce ve davranış; bir Hakikat'i yansıtır ve her biri Mutlak Hakikat'in nurundan bir kıvılcımdır, bir damladır.

İnsanoğlu madde dünyasına yönelmiş; bir su damlasından okyanuslara, bir kum tanecikinden galaksilere kadar yayılan madde

âleminde ve o âlemin içerdığı doğa yasalarında ve pozitif ilimlerde, bir karıncadan insana kadar uzanan canlıların doğasında, velhasıl tüm maddi evrende var olan herşeyin, Mutlak Hakikat'ten tezahür eden birer parça olduğunu anlamış. Yani maddenin hakikatine yönelik bu arayışıyla Mutlak Hakikat'i veya diğer bir deyimle Evrenin Ulu Mimarını dediğimiz Yüce Varlığı, yani Tanrı'yı, madde âleminde adeta bilimsel olarak bulmuş...

Keza insan, dönmüş bu defa kendine yönelmiş; ruhunda ve benliğinde var olan; ilâhi ve beşeri sıfat ve niteliklerin, bilinç, akıl, hikmet, düşünme, zekâ, bilgelik, sezgi, inanç, idrak ve irade güçlerinin, bilgilerin, erdemlerin, ulvi ve insani değer ve meziyetlerin ve bütün bunları birbirine bağlayan, bütünleştiren ve anlam kazandıran sevginin; Allah'tan insana yansıyan, diğer bir ifadeyle Mutlak Hakikat'ten kaynaklanarak insanda tezahür eden Hakikat Nurları olduğunu anlamış...

Ritüelimiz, 'Hakikat'i arayınız, Hakikat'in nurundan korkmayınız, Hakikat'in nuru bizleri aydınlatıyor, ondan feyz alalım' der. Yani, bulduğumuz ve ulaştığımız her Hakikat, bizi ve yolumuzu aydınlatan birer nurdur, ışıktır. Bütün hakikatlerin başlangıcı ve kaynağı mutlak Hakikat'tir dediğimize göre, bütün nurların da kaynağı O'dur deriz; zira, O Mutlak Nur'dur. Kur'an, Allah için: "*O Nur üstüne Nur'dur*" der.

İnsan böylece, gerek dış dünyada ve gerekse kendi iç dünyasında, maddi ve manevi âlemde var olan her şeyde, her olay, olgu, bilgi, duygu ve unsurda, varlık ve oluş'un her safhasında ortaya çıkan bütün zahiri hakikatlerin; Mutlak Hakikat'ten, Evrenin Ulu Yaradanı dediğimiz Yaratıcı Kudret'ten gelen Nur'lu bir yolu oluşturduğunu, **ama keza, O'ndan gelen bu yolun aynı zamanda insanı tekrar O'na götüren yol olduğunu da anlamış...**

Bu idrake ulaşan insanın şaşkınlığı ve hayranlığı anlatılacak bir çizgiye gelmiş. Zira düşüncelerinden, sezgilerinden ve inancından aldığı ilhamla; kendi ruhunun Allah'ın ruhundan bir parça ve dolayısı ile de kendi manevi varlığının Allah'la özdeş olduğunu müşahede etmiş. Ruhunu tahlil etmiş, birde bakmış ki, kendi ruhunda Allah'ın sıfatlarından bazılarını bulmuş ve O Yüce Varlıkla, "*Birlik*", yani "*Vahdet*" içinde olduğunu anlamış. O sıfatlarla sıfatlanarak benliğini yüceltmiş. **İnsan böylece kendi benliğinde; ruhuyla gelen ilahi tabiatın ve nefsiyle oluşan beşeri tabiatın, bir arada ve içiçe bulunduğunu anlamış.** Bu yücelmeyle; yaratılanlar içeri-

sinde kendisinden daha üstün bir varlığın bulunmadığını, bedeniyle madde âlemini, iç dünyasıyla da mânâ alemini bir araya getiren küçük bir kâinat olduğunu anlamış. Hz.Ali bir şiirinde bu Hakikat'i ne güzel dile getirir:

*Kendini küçük bir nesne mi sanırsın
Oysa koca bir kâinat dürülmüştür senin içinde*

İç dünyasındaki yolculuğuna ve arayışına devam etmiş; vicdanıyla karşılaşmış, yukarıda belirttiğimiz gibi vicdanının sesini dinlemeye koyulmuş. Tanrı'nın içimizdeki sesi olan vicdanının sesi onu o kadar heyecanlandırmış ve yüceltmış ki; kendisinin Tanrısal bir varlık olduğunun coşkusu içerisinde, kendi vicdanında kendi Hakikat'ini bulmuş, kendini keşfetmiş.

Kendini keşfedince, kendinden hareketle kendi benliğinde Allah'ın tecelli ettiğini ve O'nunla birlikte olduğunu anlamış. Yani, evrenin her zerresinde zuhur eden Mutlak Hakikat'in, Evrenin Ulu Mimarı dediğimiz Allah'ın, en güzel halde kendi içinde **tezahür** ettiğini ve kendisine kendinden de yakın olduğunu anlamış. Ve O'nu, sağda solda, yerde gökte değil, öncelikle kendi içinde araması ve bulması gerektiğini anlamış. Ömer Hayyam bir dörtlüğünde bu hakikati ne güzel dile getirir:

Dün özledim de seni, coştum birdenbire
Çıktım Senin yerin dedikleri göklere
Bir ses yükseldi ta yukarılardan
Gafil! dedi, bizde sandığın Tanrı sende

Zümrüdüanka kuşu (Simürg) efsanesini bilenlerimiz vardır: Kuşlar biat edecekleri ulu kuşu bulmak isterler. Onun Kaf dağında yaşayan anka kuşu olduğuna inanmaktadırlar. Binlerce kuş yola çıkar. Ancak Kaf dağı çok uzaktadır. Dağların ve yedi diyarın aşılması gerekir. Yorgunluk, açlık ve susuzluktan çoğu yollarda ölür. Neticede 30 kuş oraya ulaşmayı başarır. Ama Kaf dağına vardıklarında kendilerinden başka kuş bulamazlar. Anlarlar ki, aradıkları anka kuşu, kendilerinden başkası değildir.

Nepalli bir derviş şöyle diyor: "Her cevap kendi içimizde, ama bazen onları okumak için, bizi adeta çağıran o çok uzaklara gitmek gerekiyor. Başka hayatları, başka yaşamları tanımak, belki de kendi içimizde var olup da bulamadığımız kendi parçamızı oralarda görmek ve onunla bütünleşmek"

"*Mystical Dimension of Islam*" adlı eserinin önsözünde Annemarie Schimmel ezcümle şöyle diyor: "...tasavvuf kuşu Simurg'un yaşadığı o en uzak dağ, pek az kişinin varabildiği yer. Öyle ki, oraya varıldımı bir kez, insan bir de bakar ki, ulaştığı yer kendi içindeymiş meğer!"

Anka kuşu efsanesinin verdiği telkin ve mesajın güzelliğine, derinliğine ve kutsallığına hayran kalmamak mümkün değil. Ulaşılabilecek Mutlak Hakikat ve O'nun Nur'u uzakta değil, insana şah damarından da yakın. Ama kolay değil ona ulaşmak. Bu manen büyük bir uğraş ve çabayı gerektirir. Daha ilk anda aşılması gereken sıra dağlar çıkar insanın önüne. Ama, o en uzak dağa, Anka kuşunun yaşadığı, ancak her insanın ulaşamadığı o dağa varıldı mı; insan bir de bakar ki, vardığı yer kendi içindeymiş, aradığı Hakikat kendindeymiş meğer...

Yunus bunu ne güzel dile getirir mısralarında:

Çok aradım, özledim, yeri göğü taradım
Çok aradım, bulmadım, buldum insan içinde
Bu tılsımı bağlayan, türlü dilde söyleyen
Yere göğe sığmayan, sığmış bu can içinde.

İnsan denilen varlık; madde âlemi ile manâ âlemini, dolayısıyla maddenin hakikati ile mânânın hakikatini ve ilâhi tabiat ile beşeri tabiatı bünyesinde cem eden bir ortamdır. Bu aynen bir madalyonun iki yüzü gibidir. Bir yüz varsa, diğer yüz de vardır, başka türlü madalyon, madalyon olmaz. İnsan da öyledir; İlâhi ile beşerinin, Mutlak ile izâfinin, Öz kaynak ile tezahürünün, Yaradan ile Yaratılanın bütünleştiği, kucaklaştığı ve özdeşleştiği bir ortam. Yaratılanlar içerisinde, Mutlak Hakikat'in, Ulu Yaradan'ın bu kadar ulvi bir yoğunlukla tezahür ettiği, belirttiği, ortaya çıktığı başka bir yaratılan yok. Onun için, yazılarımda hep söylerim: "*İnsanı sevmek Allah'ı sevmektir, İnsana hizmet Allah'a hizmettir*"

Hız. Muhammed bir Hadisinde; "**Nefsini bilen kendini bilir, kendini bilen Rabbini bilir**" der. Sokrat "**Kendini bil**" özdeyişini boşuna mı söylemiş. "**Kendini bil**" vecizesi; kendini, kendi Hakikat'ini ara ve bul, kendini keşfet, kendini tanı, kendi potansiyelini gör. İçinde tezahür eden Hakikat'le, düşünce, inanç ve davranışlarınla; nefsin, ruhun ve vicdanın arasında seni kemale ulaştıracak dengeyi kur, velhasıl ne olduğunu ne olmadığını ve ne olman gerektiğini bil, anlayışlıdır. **Bu, insanın kendi kendini arayışıdır.** Çünkü kendini arayan, kendini bulan ve kendini bilen; kendinde tezahür eden Hakikat'e ulaşan kimse değildir.

Allah'ın vahyini içeren kutsal kitapların yanında, **doğa da bir kitaptır**. Geothe Kardeşimiz "*Gökyüzü ve doğa, bütün ihtişam ve nakışlarıyla Allah'ın el yazısıdır*" der.

İnsan da **keza bir kitaptır**. Hem de, bütün kitapları içinde toplayan, hepsinin Hakikat'ini fitraten içinde cem eden bir kitap. Yeter ki, doğayı ve insanı okumasını ve anlamasını bilelim. Yine Hz.Ali, insan için, şiirsel bir yapıtında şöyle der:

*Öylesine apaçık bir kitapsın ki
Dışarıya ihtiyacın yok, gönlüne yazılmış yazılar*

Hz. Ali 13.Yüzyıl önce; sanki Masonluğun dediği gibi, "Hakikat herkesin içinde herkesin benliğindedir, O' nu kendi içinizden başka yerde bulamazsınız, O' nu dışarıda aramak boşunadır." demek istemiş.

Zen Budizmi kutsal metinlerinde şöyle deniliyor: "*İşte şimdi sen kendini buldun. Daha en baştan beri, senden hiçbir şey gizlenmemişti. Sendin gözlerini gerçeklere kapayan, sendin.*"

Öyleyse, ilk arayacağımız Hakikat insandır, insan hakikatidir:

Çünkü, yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı gibi; yaratılanlar içerisinde Allah'ın en yakın olduğu varlık insandır. O Yüce Yarıdan insana o kadar yakındır ki, insan kendisi bile kendine o kadar yakın olamaz. Bir düşünür; "*Allah'ın insana yakınlığı, denizin dalgalarına yakınlığı gibidir*" der.

Bu sebeple Hakikat'i önce kendimizde, kendi ruhumuzda, bilincimizde ve vicdanımızda aramamız gerekir. Zira bize en yakın kaynaklar onlar olduğu gibi, bize cevap verecek en güvenilir ses de onların sesidir. Çünkü o bizim öz sesimizdir, Öz'ümüzün sesidir. İnsanın özü ise Mutlak Hakikat'in bir parçasıdır, yani Tanrısaldır. Bundan dolayı önce kendi kapımızı çalıp, içimize girecek, özümüze ulaşacak, kendimizi çözecek, tanıyacak ve bulacağız. Çünkü bizi Hakikat'e götürecek en güzel tecelli ve tezahürler orada mevcuttur.

Masonluk; Hakikat'i arayışınızda öyle bir gayret ve çaba gösterin ki, sizi O Mutlak Hakikat'e götürecek en iyi ve en emin yolu bulalım, der. Hal böyle olduğuna göre: aradığımız ve ulaşmak istediğimiz Mutlak Hakikat'e, Evrenin Ulu Yaradanı'na en yakın yoldan, yani insan denilen Hakikat'ten hareketle ulaşmaya çalışmak, en uygun yol olmaz mı?

Sahir ERMAN Üstadımız bir açıklamasında şöyle diyordu:

"Masonları birleştiren tekemmül, onların vicdanlarının içinde Allah kavramını bulmuş olmaları sayesinde vücut bulmuştur. Bu adeta vicdanları aydınlatan Nur'dur, ışıktır. Bu ışığı kendi vicdanlarında bulan Masonlar, bütün insanların da aynı ışıkla aydınlanmasına, herkesin Allah kavramını kendi içinde bulmasına yardımcı olmalıdır. Bu kavramın manâsını her Mason kendi vicdanında bulmasıyla gerçek bilgiyi elde etmiş olacaktır."

Tanrı insanı yarattı, İnsan da kendini yarattı...

Tanrı insanı yarattı da, biz insanı yani kendimizi yaratabildik mi acaba ? diye düşünüyorum. Zaman zaman egolarımızla, beşeri hırs ve ihtiraslarımızla, gaflet ve dalaletlerimizle ve bilhassa dogmatik saplantılarımızla; Tanrının yarattığı insanı, o kutsal eseri yıkmak için elimizden geleni yaparız.

Evet, Tanrı insanı yarattı, insan da kendini yarattı ama hiçbir zaman kendimizi tam yarattık diyemiyoruz. Çünkü; Hakikat'in ve dolayısıyla tekâmülün sonu olmadığı için, kendimizi yaratmanın da sonu yok. Zira sonsuza kadar arayarak bulacağımız her Hakikat; yeni bir güzellik, yeni bir hikmet ve yeni bir gelişme olarak bizi tamamlar.

Farkında veya değiliz, ama "Neyi arıyoruz", "Aradığımız Hakikat nedir" soruları, açık veya gizli, içimizde, dilimizde, zihnimizde ve gönlümüzde, tüm hayatımız boyunca, fasılasız sorulmakta ve fasılasız cevaplanmaktadır. İnsan sayısı kadar sorular ve insan sayısı kadar cevaplar, hem de birbirinden farklı düzeylerde cevaplar. Gelip geçen yıllar içerisinde, bizler bu soruyu tam cevaplayabildik mi acaba, diye düşünüyorum. İtiraf etmek gerekir ki, samimi ve azimli tüm çabalarımıza rağmen "Evet tam olarak yanıtladık" diyemiyoruz. Sonsuz tekâmülümüzün her safhasında, oradaki yüceliklere ve ulviyetlere ulaştıkça ancak; sorularımızın yanıtını, kademe kademe, aşama aşama verebiliyoruz. İşte işin hayranlık duyulan yanı da burada yatmaktadır:

Her tekâmülün ardında daha yüce bir tekâmül, her kapının ardından yeni bir kapı ve yeni bir cevap, taa sonsuza kadar, çünkü Hakikat sonsuz, arayış sonsuz...

BİLMEK VE TANIMAK FARKLI KAVRAMLARDIR

A. Ümit İRİŞ

TO KNOW AND TO RECOGNIZE ARE DIFFERENT CONCEPTS :

These two concepts are most of the time confusing the mind of many human beings. Commonly, **"to know"** is used also instead of **"to recognize"**. The sentence on the antique Apollo's Temple at Delphoi (Delf) needs to be translated into English as: **"Human recognize yourself"** as a direct traduction from the French **"Connais toi toi-même"**. Someone who looks at a French-English dictionary would clearly see that both **"savoir"** which is **"bilmek"** in Turkish and **"connaître"** which is **"tanımak"** are defined by the same word **"to know"**. What is their difference? To know is to record into the memory. Whereas to recognize is to go down to the depth, to the essence of the object in question and get unified with it. This can be defined in English as **"wisdom"**. To know is general. Whereas to recognize can only be individual. Like in diagnose which hides the words dia and gnose; we can trace the **"gnose"** in **"recognize"** as well. And the **"co"** in recognize shows us the unification aimed. Recognition would therefore mean to encounter the inner light at the depth of our inner darkness; as it is said in the ritual; **"at our midnight"**; or encountering the **"noor"** or in **VITRIOL**. To know does not have such an effect, it is static, whereas to recognize is dynamic. Whether a neophyte (a newly initiated person) would have a good mentor, he should take all the initiation road steps by himself. The mentor can not take these steps instead of him. If he will not be mature enough to recognize, then he will not know also anything. One not be a creator scientist without the wisdom.

- **The Temple is the House of God**
- **The Human body is also the House of God.**
- Thats why it is written in the frontal of the Delphoi Temple **"Ô human recognize yourself"**

The real masonic education is not an accumulation of knowledge. It is a step by step awakening of the mind. Each degree or each step consists to guide the neophyte to find the key of the door of the next step. We have said that the wisdom consists on recognition whereas most of the time the prejudgments are entering in between the person and the object to be recognized and change the shape of it. As a result of this, a mind which tends to a critical logic close its doors to the naive instincts. Whereas, to develop the naive instincts is one the main objects of the initiatic formation. All the virtues which are then castrated by this critical logic; although present in the neophyte; continue their lives being frozen in their mortal stabilities. They can not contribute to the construction of the **Universal Temple Of The Humanity**.

May the **The Great Architect Of The Universe** give us the wisdom, the force and the beauty to recognize our own stone.

Bu incelemede; derece ve görevi ne olursa olsun pek çok Kardeşi zaman içinde doğal ve haklı nedenlerden dolayı mesleğimizle ilgili kullanımda yanılgıya ya da hataya düşüren iki kavramı sizlere açmak istiyorum.

Ritüellerimizde farkettiğiniz gibi bazen «**Kendini bilmek**», bazen de «**Kendini tanımak**» sözcükleri geçmektedir.

Bu sözcüklerin kaynağının Ege'deki, kâhini ile meşhur Delf (Delfoi) Adası Apollon Mabedi'nin alınlık yazısı olduğu bilinmektedir. Buradaki yazının tam ve doğru tercümesi:

«**Ey İnsan Kendini Kendin Tanı**» ya da

«**Ey İnsan Kendi Kendini Tanı**» şeklindedir.

Ne var ki bu sözcükler çevrilirken gerek «**Bilmek**» ve «**Tanımak**» kavramları için İngilizce'de sadece «**Know**» sözcüğünü yaygın olarak kullanmanın getirdiği kısıtlama, gerekse Fransızca'dan çevrilirken tam karşıtı

«**Tanım**» olan «**Connaître**» sözcüğünün öyle sanıyorum gereken özen gösterilmeden çevrilmesi sonucu, «**Bilmek**» sözcüğünün kullanılması yaygın hale gelmiş, ama kavram olarak sıkışıldığında Ritüellerimizde bazı yerlerde «**Tanımak**» sözcüğü mecburen kendini kabul ettirmiştir.

Öte yandan, haklı bir mesleki coşkuyla bu yanılgı etkinliğini o denli sürdürmüştür ki, bir mabedin alınlığında bulunan bu yazı «**Kendini bil**» şeklindeki kullanımının eksikliğini, az sonra göreceğimiz bir ifade ile; üstüne üstlük masonik Mabetler sadece ezoterik ve inisiyatik semboller içerirler, onlarda yazı bulunmaz evrensel prensibine de karşı bir tutumla; bazı mabetlerimizin içlerine kadar taşınmıştır.

Bu incelemenin amacı, gerek ritüelleri bugüne kadar yazmış ya da tercüme etmiş ya da az önce sözünü ettiğimiz mabet içi yazıyı yazmayı düşünen Kardeşlerimizi eleştirmek ya da hatalarını ifşa etmek değil, yukarıda da deği-

nilen son derece doğal nedenlerle her an hepimizin düşebileceği bu yanılma olgusuna ortak dikkatimizi çekmektedir.

Nedir «**bilmek**» ve «**tanımak**» arasındaki fark?

Bilmek hafızaya kaydetmek demektir. Tanımak ise o «**şeyle**» özdeşleşmek, kendinde o «**şeyle**» beraber yediğimiz ekmek vücudumuzla nasıl bütünleşiyorsa öyle bütünleşmek demektir.

Bilimin eski Türkçesi «İlim» sözcüğüdür. Söz konusu tanımaya ise eski Türkçe'de «**İrfan**» deniyordu. İrfan sahibi kişilere ise «**Ârif**». Bugün maalesef bu sözcüklerin karşılığı yok. «**Maarif**»i «**eğitim**» yaptık, ama irfan ve ârif kadük kaldılar ve maalesef «**bilmek**» kavramı ile özdeşleşerek, bana göre, kırsılaştılar.

Bunun neticesinin sosyopsikolojik olarak tüm toplum düzeyimizde de yansıdığını düşünmeden edemiyorum.

«**Bilmek**» ve «**Tanımak**» arasındaki farka bir açıklama daha getirmek istiyorum.

«**Bilgi**» geneldir; «**tanıma**» ise müşahhas, yani kişiye özel. Bir doktor, tüm insan vücudunu ve ilmi neticesinde bütün hastalıkları kitaben ne kadar bilirse bilirsin; bir tek hasta için özel bir teşhis, yani günümüz Türkçesi ile bir «**tanı**», koymak zorundadır. O tanı, o hastaya ve bünyesine has bir gelişme gösterecektir ve doktorun genel bilgisi o tanıyı koymaya yarayacaktır. Doktor, o aşamada sahip olduğu bilgiye dayanarak, irfanını ortaya koyan

arif kişi olmaktadır. Bu alanda Türkçe'de teşhis ve tanı sözcüklerini zaten kullandığımız için «**Doktor hastalığı bildi**» ifadesinin doğru gibi gözükse de içeriğinin ne kadar zayıf olduğunu sanırım kolayca söyleyebiliriz. Bu tanı işine tıp lisanında «**Diagnoz**» işlemine de «**diyagnostik**» deniyor. Dikkat ederseniz bu kelimenin içinde iki kelime var:

-Birincisi ışık demek olan Arapçası «**ziya**», Grekçesi «**dia**» sözcüğü,

-İkincisi ise çeşitli lügatlere bakarak öğrenebileceğimiz «**gnoz**», yani gizli, özdeşleşilecek irfan.

Demek ki, tanımak, yani diagnoz gizli olanı ışığa çıkarmak anlamına geliyor. Nura kavuşturmak, ya da taşı yontarak içindeki cevheri meydana çıkarmak gibi. Oysa bilmenin böyle bir işlevi yok. Bilmek statik, tanımaksa dinamik.

Fransızca'da tanıma diye çevirdiğimiz sözcük «**Connaître**». Bu da mürekkep bir kelime. Açılımı «**Beraber Doğma**» anlamına geliyor. Bu «**beraber doğma**» gerek Tefekkür Hücresi'nde, toprağın derinliklerine inişimizin ertesinde, gerekse diğer çeşitli derecelerde mezara, mağaraya, taş ocağına ya da mahzenlere inişlerimizden sonra hep yaptığımız gibi kendi karanlıklarımız içinde «**gece yarımızda**» gördüğümüz kendi ışığımızla tekrar beraber doğumumuzla çok güzel açıklamıyor mu ?

Masonluk da dahil ezoterik ekollerin tümü, tekris ya da inisiyasyon denilen tekniklerle kişiyi

kendi karanlığından kendi aydınlığına çıkarmayı hedeflerler. Ne var ki kişi bunu kendi başına başarmak zorundadır.

Rehber ne kadar büyük ve güçlü olursa olsun, müridi - çırağı yerine inisiyatik yolda adım atamaz. Zira çırak, irfanın inisiyatik yolu demek olan irfan yolunun her etabını kendinde yaşamalı, denemeli ve hissetmelidir. Bu nedenle bir bilgiyi «**taniyabilecek**» düzeyde olgunlaşmadıkça çırak hiçbir zaman hiçbir şey de «**bilmeyecektir**». İşte bu nedenle Geçiş ve Kutsal Kelimeler ile dokunuşlar dışında diğer üst derecelerin her türlü bilgisinin çıraklardan gizlenmesinin bir anlamı olmadığı eski ustalarca söylenmekte ve yazılmaktadır.

Mabet kısa ve öz tanımıyla «**Tanrı'nın Evi'dir**»

İnsan vücudu da «**Tanrı'nın Evi'dir**»

İşte bu nedenle, Delf Mabedi'nin girişinde «**Ey insan kendi kendini tanı**» denmiştir. Kendini tanıyanın böylece inancın ötesinde Tanrı'yı tanıma yoluna adım atmayı becerebileceği; böylece de gerçek inisiye olma yoluna gireceği düşünülmektedir.

İrfan bilgelikle dolu küre biçiminde saf kristal bir vazodur. Tüm evren bu mercekte yansır ve bir huzmede toplanmış olarak resimler hâlinde çeşitli duvarlara yansır. İşte Mabet'te duvarların,

sütunların, bölümlerin ve diğer öğelerin dizilişi ve yönlendişi düşüncemizi bu resimlerin okunmasına yöneltmek için katkıda bulunurlar.

Gerçek masonik, yani inisiyatik eğitim bir bilgi depolanması değildir. Birbirini takip eden etaplar gerektiren bir şuur (bilinç) uyandırmasıdır. Her etap bir sonraki kapının anahtarını keşfetmeye dayanır.

İrfanın, tanımak, tanınmak istenen şeyle özdeşleşmek olduğunu söyledik. Oysa ön yargılar, kişi ile bu şey arasında bir perde gibi girerler ve «**arayanın**» algılamaya başladığı şey bu perde tarafından deforme edilir.

Böylece kendini ön plana çıkarmak isteyen hırslı hatta hınçlı bir zeka doğal deliller karşısında körleşir, salt kritiğe yönelik bir mantık naif içgüdüye kapıları kapatır. Oysa naif içgüdüyü geliştirmek inisiyatik biçimlendirmenin temel nesnelere biridir. Bu şekilde kısırlaşan bu faziletler ölümcül dengeleri içinde taş gibi donup kalmış olarak varlıklarını sürdürürler. Yani, her inisiyede var olmalarına rağmen Evrensel İnsanlık Mabedi'nin yapımına katkıda bulunamazlar.

Evrenin Ulu Mimarı, bizlerden taşımızı tanıma aklı hikmetini, kuvvetini ve güzelliğini esirgemesin....

KAYNAKLAR

Larousse Sözlük : Savoir: Bilmek; Connaitre: Tanımak

Çırak Derecesi Sembolizması: Raoul Berteaux

Dictionnaire de la Maçonnerie : Daniel Ligou

Her-Bak « Pois Chiche » (Nohut tanesi) Ischa Schwaller de Lubicz

MASONLUKTA AHLÂK

Ender ARKUN

MORALITY IN FREEMASONRY:

The article begins with a general discussion of the approach to morality within the modern urban society, the currently experienced degradation of moral values and deviation from the values traditionally accepted as moral in many societies and tries to provide answers to the cause of this distortion of values. The topic is then extended to a philosophical discussion of Morals and Ethics, giving definitions of both of these concepts and dwelling on their origins and differences from each other. Further, this philosophical evaluation is carried onto the standpoint of Freemasonry and morality is evaluated in this context, discussing what is considered moral and ethical in freemasonry and in conclusion it is asserted that Freemasonry, in fact defends an ethical system of moral values, subject to change, in the sense of perfection, just as all other systems of values that are under consideration by Freemasonry are, in its quest for the Ultimate Truth and Perfection.

Ahlâk konusu son yılların hatta son günlerin önemli tartışma konularından biri olarak öne çıkıyor.

Kamu oyunun gözü önünde yer alan şaşırtıcı insan davranışları, önemli görevleri üstlenmiş kişilerin tartışma yaratan eylemleri, yasaları korumakla hatta yasa yapmakla görevlendirilmiş kişilerin yasaları açıkça çiğnemeleri, kendilerine kaynak emanet edilmiş kişilerin kendilerine emanet edilmiş varlıkları bilerek ve isteyerek kötü kulanmaları ve daha bir çok, toplumsal normlarla uyuşmayan insan dav-

ranışları, ahlâk konusundaki tartışmaları sık sık gündeme getirmektedir.

İletişim teknolojilerindeki ilerleme bu olayların açığa çıkmasına ve bütün boyutlarıyla kamuoyunun önünde tartışılmasına olanak sağlamaktadır. Bu tartışmaların sonucunda daha da şaşırtıcı bazı önemli noktalar açığa çıkmaktadır. Bunların başında yasaları ve toplumsal ahlâk anlayışlarını çiğnedikleri düşünülen kişilerin yasaları çiğnediklerini kabul etmekle birlikte ahlâki açıdan kendilerini suçlu görmemeleri gelmektedir.

Konu incelendiğinde, kendi iç dünyalarında kendilerini bambaşka ahlâki normlarla bağlı gördükleri anlaşılır. Örneğin bir mafya üyesinin ahlâki açıdan kendisini bağlı gördüğü ilkelerin toplumsal değerlerin ve yasaların koydukları değil de bağlı olduğu mafya grubunun öngördükleri olduğu ortaya çıkar. Aynı şekilde, rüşvet aldığı için tutuklanmış bir görevli de, birinci derecede suçlu olarak kendisini ihbar eden kişiyi görebilmektedir. Rüşvet alabileceği göreve onu şansı veya kişisel çabası getirmiştir. Bu koşullarda görevinin gereği olarak rüşvet almak onun için bir kazanılmış haktır, ahlâksızlık bu hakkını onun elinden alana veya almak isteyene aittir.

Bu örnekleri yaşadığımız ve yaşamakta olduğumuz olaylara bakarak çoğaltmak ve başka alanlara yaygınlaştırmak olanaklıdır.

Bu durumda nasıl bir yargıya varmalıyız? "Ahlâk elden gitti, ahlâksızlık her tarafı sardı, hiç gecikmeden sert polisiye önlemler alarak herkesin, titizlikle ahlâkın gereklerini yapması sağlanmalı" yargısıyla diktatörce bir toplum yönetimini benimsemeyi mi gündeme getirmeliyiz?

Acaba böyle bir yönetim uygun mudur? Sınırları ne olacaktır? Örneğin genç kızların nişanlı veya evli olmadıkları erkeklerle gezmeleri, kısa etek veya üstü açık elbiseler giymeleri, üstsüz denize girmeleri, evlilik dışı ilişki, eşcinsellik ve çağdaş toplumun artık alışmaya başladığı daha birçok davranış biçimleri "**ahlâksızlık**" olarak nitelendirilip cezalandırılmalı mıdır?

Bu nasıl sonuçlar doğurur? Böyle davranmak ahlâklılık mıdır? Toplum daha iyiye ve daha ileriye götürür mü? Toplum bireylerinin yaşamını daha iyi, onları daha mutlu yapar mı?

Ahlâk nedir? Ahlâklı nasıl olunur?

Bu sorular insanlık tarihi kadar eskidir cevapları da tek değildir. Zaman içinde ve toplumlara göre değişiklikler geçirerek çeşitlilik göstermiş ve ileriye dönük olarak da göstereceği şüphesizdir.

Biz, Masonlar olarak, ahlâk kavramını Masonlukla özdeş tutmak, ahlâkı en geniş kapsamı ile Masonluğun ana ögesi olarak benimsemiş olduğumuza inanırız. Bu genellemenin yanıltıcı olduğunu söyledikten sonra, ahlâk kavramını, felsefi içeriğiyle inceleyerek masonik düşünce yapısının ahlâka bakışını değerlendirmenin yerinde olacağını düşünmekteyim.

Ahlâk sözcüğü "**etik**" ve "**moral**" olarak isimlendirilen birbirinden farklı iki içeriği birlikte tanımlamaktadır.

Ahlâk sonunda "**iyi**"nin gerçekleşmesini sağlayacak "**doğru**" davranış ve yaklaşımların bir bütünü olarak tanımlanırsa, ahlâkın geçerli ve uygulanabilir olabilmesi ancak "**iyi**" ve "**doğru**"nun tanıma kavuşturulmasıyla olanaklıdır.

"**Etik**" ve "**moral**" bu tanımlarda birbirlerinden ayrılır.

Etik gerçek ve değişmez "**iyi**"nin ve "**doğru**"nun arayışı içinde olan ahlâk anlayışıdır. Aynen evrensel ve değişmez güzeli arayan estetik gibidir.

Etik felsefeyle ilgilidir, felsefenin, (özellikle sistematik felsefenin) değerler sisteminin tartışıldığı bölümü olup, ideal bir ahlâkın bulunup bulunmadığının arayışıdır.

Etik aslında, felsefeden de eski bir çabadır ve düşünen insanın, varlığının başlangıcından itibaren karşı karşıya kaldığı en önemli yaşam-sal soruya yanıt arama çabasıdır.

"**Cari Ahlâk**", "**Mer'i Ahlâk**" ya da "**Pozitif Ahlâk**" olarak adlandırılan "**Moral**" ise, toplumsal koşulların belirli bir mekân veya zamanda oluşturduğu değerlere bağlılık şeklinde özetlenebilecek bir ahlâk anlayışıdır. Bu anlayışta, mutlak değerler değil, toplum veya topluluğun içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanan bir uzlaşmanın ortaya çıkardığı "**iyi**" ve "**doğru**" kavramları ahlâkı belirlemede etkilidir. Moral, felsefeden çok, din ve toplum bilimini ilgilendiren alanlarda tartışmalar içerir.

Masonluktaki ahlâk kavramı ise, dışarıdan bakıldığında, Orta Çağ'dan kalma bir dogmatik "**Moral**" ahlâk sistemine dayandırılmış gibi gözükmesine (veya o şekilde yorumlanmaya çalışılmasına) karşın, gerçekte, felsefi anlamda bir ahlâktır, yani bir "**Etik**" anlayışıdır. Masonlar ve Masonluk, yaklaşık üç yüz yıldan bu yana, bu formel ahlâka sıkı sıkıya sarılmış ve onun kurallarına uyulmasını zorlamıştır. Bu kurallar o kadar çoktur ki, bir bölümü operatif loncalardan geleneklerle taşınmış ve Anderson Anayasası'na girmiş Eski Yükümlülükler'den kaynaklanmış, diğerleri ise Düşünsel (Spekülatif) Mason-

luğun 1723'ten bu yana geçirdiği evrimlerle oluşmuş, landmarklardan felsefi derecelerin yaklaşımlarına kadar, çeşitli kademelerde yer almış kurallardır.

Kurallar bu kadar çok olunca, tartışmaya açık mutlak "iyi"yi arayan bir "etik" ahlâktan söz etmek güçleşmektedir. Diğer taraftan, **"Masonluk, alegoriler perdesi arkasına gizlenmiş, semboller ile tarif edilen kendine has bir ahlâk sistemidir"** tanımı benimsendiğinde, bütün bu kuralların ve ritüellerle getirilen her türlü sınırlandırma ve yönlendirmenin birer sembol olduğu ve bütün "alegoriler perdesi arkasına gizlenmiş semboller" gibi yoruma açık olduğu ve hatta yorumu özendirdiği gerçeği ortaya çıkar.

Bugünkü masonik ahlâkın sembollerle anlatılmaya çalışılan dili 18.Yüzyılın etik dilidir. Masonluk, bu yüzyılda Descartes'ın açtığı yolda yürüten akılcı (rasyonalist) düşünürlerin dilini konuşur. Ama, gene de, bugün geçerli olan anlamda katı bir akılcı felsefi sistem değildir. Günümüz Masonluğu, daha çok esnek (versatil) ve göreceli (relativist) bir ahlâk sistemini gündeme getirmiştir.

Relativist ahlâk; felsefi açıdan "Senin için iyi olan, benim için iyi de olabilir, kötü de olabilir; benim için iyi olan da senin için iyi ya da kötü olabilir" önermesini ileri süren bir yaklaşımdır. Bunun aşırıya götürülmesi ben-merkezci yaklaşıma varır ki, buna göre **"insanın kendi iyiliği her şeyin üstünde bir iyilik ölçüsüdür "** önermesi geçerli olur.

Diğer taraftan, insan, toplum içinde yaşayan sosyal bir varlık olduğundan, uygulayacağı ben-merkezci yaklaşım diğer insanların çıkarlarıyla çeliştikçe kendisine zarar geleceği bilincini de taşımak zorundadır. Bu durumda, bireyin çıkarıyla toplumun çıkarı çelişiyorsa, kendisine zarar gelmemesi için, toplum içindeki birey, davranışlarında "kendi çıkarları açısından en az zararlı ve toplum için optimal düzeyde yararlı" olan yolu tutmak eğilimindedir.

Başka bir deyişle; "Birimiz hepimiz için, hepimiz birimiz için" yaklaşımı, "Birimiz" yani "Kendimiz" için en elverişli yaklaşımdır. Günümüz Masonluğunun benimsediği relativist ahlâk yaklaşımı bu çağdaş mesajı vermektedir.

Relativist, yararçı ahlâk kuralları, günümüzde düşünürler, akademisyenler ve hukukçular arasında benimsenen ahlâk yaklaşımını oluşturmaktadır. Bu, etik bir ahlâk anlayışının uygulamasıdır, çünkü arayışa açıktır ve toplumsal değerlerin yükselişiyle saflaşmaya, mutlak doğru ve iyiye doğru yönelmeye açıktır.

Ancak, ahlâk konusuna dogmatik olarak yaklaşan, yalnızca tek ve ideal bir ahlâk çizgisinin bulunduğuna inananlar bugün hâlâ bütün toplumlarda çoğunluktadır. Onlarca kesin bir öz ahlâk, bir ideal ahlâk vardır, o da ya Tanrı buyruğu olarak gökten inmiştir ya da bir bilge kişi tarafından ortaya konulmuştur. Bütün toplum, bütün insan davranışları bu ahlâk tüzesine göre değerlendirilir, herkes ona uymaya zorlanır.

Bu nedenle bugün etik tartışmaları, akademik çevreler ve düşünür grupları dışında Mason Locaları içinde yapılmaktadır ve Masonlar bu sınırı bilinçli olarak çizmişlerdir. Çünkü toplum çıkarlarını ve kişisel çıkarları başkalarının davranışlarını düzenleme olarak değerlendiren ve öyle uygulayan insanlar bu türden tartışmaları kaldıramazlar.

Oysa ahlâk bir dengedir, bir kuvvet dengesidir. Eğer akıl beynin fonksiyonuysa ve Evrenin Ulu Mimarı en mükemmel beyni insanoğluna vermişse, onun kullanabileceği en güçlü araç Akıl'dır ve akıl mutlaka Kuvvet'le tamamlanmalıdır. Çünkü her türlü ahlâk ve normatif düzen kuvvet üzerine kurulmuştur. Ve kuvvetle varlığını sürdürebilir. Ahlâkın her hükmü değişebilir fakat ahlâkın akılcı bir uzlaşmaya dayandığı ve ancak kuvvetle ayakta tutulabileceği gerçeği değişmez.

İdeal olarak, ahlâkı ayakta tutacak kuvvet toplum bilinci olmalıdır. Toplum bilincinden doğan kuvvet, topluma mal olmuş değerlere olan saygı ve onları (yerlerine yenilerini ve daha ileride olanlarını koymaya hazır oluncaya kadar) yaşatma isteğidir. Bu, otokratik değil çoğulcu, demokratik bir disiplinden doğan bir kuvvettir ve yukarıda değinildiği gibi, bir akılcı uzlaşmaya dayanmalıdır.

Bir ahlâk düzenini baskıcı ve otokratik bir güçle yaşatmaya kalkmak bugün bile bir çok toplumda uygulanmaya çalışılan bir yöntemdir. Uygulanan ahlâk normları ise çoğunlukla dinsel normlardır. Dinlerin kitleler üzerindeki güçlerinin büyüklüğüne karşın, çağdaş dünyanın koşullarıyla uyumlu toplumsal bir uzlaşmaya dayanmadıkları sürece ve değişebilme niteliğine sahip olmadıkça, bu türden normatif düzenlerin yaşamlarının uzun olması düşünülemez. Bunların belirli bir süreyle yaşatılabilmeleri, ancak toplum bireylerini eğitimsiz ve toplumları dünyadan yahtılmış tutmakla olanaklıdır.

Masonluğun relativist bir etik ahlâk anlayışından yana olması onun Hakikat'i arayan özgür düşüncüyü desteklemesinin doğal bir sonucudur.

Ahlâk toplumla ilgilidir, kişinin toplum içindeki davranışlarını düzenleyen bir kurumdur. Erdemler ise kişiseldir, kişinin iç dünyasının

yansımasıdır. Ahlâkla erdemler arasında bireyle toplum arasındaki ilişki, iletişim vardır. Kişinin içinde bulunduğu büyük veya küçük topluluk veya toplumca benimsenen ahlâk normları, erdemlerin oluşmasını yönlendirmede bir ölçüde etkiliyse de, genelde toplumu/topluluğu oluşturan kişilerin erdemleri, toplumun ahlâk normlarını biçimlendirip yönlendirmede daha etkilidir.

Başka bir deyişle, belirli bir topluluğu (ve giderek toplumu) oluşturan kişilerin erdemleri ne kadar yüksekse, o topluluğun (veya toplumun) ahlâk değerleri de o ölçüde ileride olacaktır.

Masonluk, bireylerde erdemleri ve onların aracılığıyla giderek, toplumda yüksek ahlâk değerlerini oluşturmayı amaçlar. Bunun için, arasına aldığı erdemli kişilerin benliklerinde var olan erdemleri daha da geliştirmeyi ve o kişileri toplum içinde örnek birer birey durumuna getirmeyi hedefler. Bu örnek bireyler, toplumun ahlâk değerlerini yükseltmede etkili olacaklardır.

Ancak, Masonluğun başka bir hedefi de Akıl ve Hikmet' in ışığında Hakikat arayışıdır. Hiç bir zaman Mutlak Hakikat'e ulaşamayacak olsa bile bu arayışı sürdürmek, aydınlık ve özgür düşünceyi gerçeklerin izinden giderek canlı tutmak, Masonluğun üstlendiği en önemli görevlerden biridir. Bu görevini yerine getirebilmek için, Masonun kişiliğinin dogmalardan, toplumsal dar görüşlülüklerin getirdiği, hür düşünceyi tutsak eden kısıtlamalardan sıyrılmış olması şarttır.

Ancak, bu sıyrılmış, her türlü değer için hiç sayılması gibi insanı toplum dışına itecek bir sonuca ulaşmamalı, zaman ve mekân içinde kalıcı olduğuna inanılan evrensel temel değerler korunmalı; adalet, dürüstlük, insan sevgisi ve yardım duygusu gibi erdemlerin hiç ölmeden yaşatılmasını sağlayacak bilince ulaşıldıktan sonra gerçekleşmelidir.

Masonik ahlâk, Hakikat arayışına olanak sağlayacak düşünsel özgürlüğü ve bunun kaçınılmaz sonucu olan inanış ve değerlerde zaman içinde olabilecek değişikliği desteklerken, diğer taraftan da kişide, bu değişikliğin kötülüğe ve sapkınlığa yönelmesini engelleyecek bir vicdanı ve doğruluk bilincini yerleştirmeyi amaçlayan; özetle, insan beynini moral dogmaların tutsaklığından kurtarıırken, onu bu bilinçle doğru yöne yöneltmeyi amaçlayan gelişmiş bir ahlâk anlayışıdır.

Localarda Yapılan Konuşmalar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
<u>İSTANBUL</u>			
İDEAL	Halit Kakiç	Aydınlanmacı M.'luk	19.02.2001
	Nusret Elgin	Locamızın Beklentileri	19.02.2001
KÜLTÜR	Fikret Nemli	Salim Rıza KIRKPINAR ve 9. Senfoni	02.02.2001
	Ahmet Oskay Şen	Türk Masonluğu'ndan Portreler IX 9. Bü. Üs. En Muh. Mustafa Edip Servet Tör K.	16.02.2001
	Burak Demirel	Türk Masonluğu'ndan Portreler (x) 10. Bü. Üs. En Muh. Mim Kemal Öke	16.03.2001
ÜLKÜ	Ali Oktay Cever	Ölüm Anını Düşününüz	01.02.2001
	Ali Balkır	Dil Kültürü	01.02.2001
	Cahit Ülkü	Toplum ve Masonluk	01.03.2001
HÜRRİYET	Kaya Kerim Ekinci	Ömer Hayyam Bir İnişiye midir?	20.02.2001
	Hasan Tahsin Güngör	Değerlere Yönelik Sözlü Aktarım Hazırlığı ve Sunuluşu	20.03.2001
ATLAS	Alfredo Mano Pardo	Abra	24.01.2001
MUSAVAT	Doğan Yalım	Masonik Etiket	23.02.2001
LİBERTAS	Dimitri Atanasof	Işığı Algılama	14.02.2001
	Robert Gratzler	Osmanlı ve Habsburg Hanedanları Arasındaki İlişkilerin Tarihi	28.02.2001
	Bingür Sönmez	Tıbbın Arkasındaki Savaş Teknolojisi	14.03.2001
AHENK	Cevat Gökşin	Hiçbirşey Ölmez, Herşey Yaşar	14.03.2001
FAZİLET	Erol Köprülüler	Türk Masonluğunda Beyoğlu ve Nur-u Ziya	27.02.2001
	Uğur Tuzlacı	İtiraf-Yemin-Sır	13.03.2001
ERENLER	Barbaros Sağdıç	"Evrenin Evrim Diyalektiği, III"	09.02.2001
	Murat Eriç	"Tarih Boyunca Düşüncenin Kültüre Yansıması"	23.02.2001
	Toygar Bilgin	Deniz Kabukları Dünyası	23.03.2001

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
DELTA	Erol Türkgenç	Konferansların Konferansı	06.04.2001
	Niőan Sönmez	Malzememiz İnsan	26.02.2001
	Kaya Paőakay Haluk Sanver	Fransa'da Masonluk İntizam ve Tanınma Üzerine Söyleő	12.03.2001 26.03.2001
ÜLKE	Üzeyir Garih	Masonluk ve İő Hayatı	06.02.2001
ŞEFKAT	Ali Verbas	Ritüelimizden Yorumlar	05.02.2001
	Mete Őar	Masonluğun Geleceği	19.03.2001
HÜMANİTAS	Remzi Sanver	İnisiyasyonun Metodolojisi	13.02.2001
	Mehmet Akif Akev	Evrensel Barıő ve Ülkü Mabedi Birin Ütopya Mıdır?	27.02.2001
	Sami Aji	Nereye Avrupa	13.03.2001
HULUS	Kimon Mingiuri	Masonluğun Kökleri II. Kısım	07.02.2001
FREEDOM	Pulad Verbas	Kabala	01.02.2001
	Edis Embil	Küresel Isınma	15.02.2001
	Muhtar Katircioğlu	Őarap Dünyasının Keői	01.03.2001
	Ahmet Kunt	Gezegemimizin Durumu	29.03.2001
DEVİRİM	Tamer Ayan	1726 Eski İngiliz M.'ik Belgesindeki İslami Öğeler	21.02.2001
	Ferhat Saraçoğlu	Mesleğimiz ve Aynadaki Biz	21.03.2001
HİSAR	Kaya Paőakay	Kudüsten Esintiler	27.02.2001
	Necat Tuncer	Masonluğun Temel İlkeleri	13.03.2001
ÜÇGEN	Demir Tiryaki	Genetik Bilginin Serüveni	09.02.2001
	Ersin Alok	Anadolu, Tanrıların Dünyası	23.02.2001
ÜÇİŐİK	Kemal Yaranova	Kamil İnsan Olmak Yolundaki İyi İnsan Olmak	12.02.2001
	Yalçın Kurtoğlu	Tolerans	26.02.2001
	Gürdal Çeliköz	Bitmeyen Özlemimiz VEFA	26.03.2001
GÜN	Turgay Koçak	İnanç Düşüncesinin Doğuşu	15.02.2001
	Tamer Ayan	24 Bölümlü Cetvel	01.03.2001
	Ahmet Kalın	Amerika'da Masonluk	15.03.2001
ÖZLEM	Altan Arbak	Laiklik ve Vicdan Hürriyeti	19.02.2001
	Baki Selçuk Dikmen	Türkakk-Iso 9000 - Markalama	19.03.2001
BAŞAK	Üstün Gürtuna	Mozarttan Masonik Müzik	01.02.2001
	Halim Arıksoy	Masonluğun Yazılı Olmayan Kuralları Hakkında Kısa Konuşma	01.01.2001
	Ergun Önen	Adalet	01.03.2001
İREM	Levent Danıőman	Masonik Ahlak	15.03.2001
	Tevfik Türker	Hafıza Sanatı	30.03.2001
EVREN	Yaşar Yücel	Sevgi, Sahip Olma ve Seçim	08.02.2001
	Atilla Taőören	Anadolu Taş Ustaları	22.02.2001
PİRAMİT	Hazaros Gülbaoğ, Günel Hasırcı, Ahmet Altıntığ	Kuvvet, Güzellik Akıl ve Hikmet	16.02.2001
	İbrahim Ataç	İnternet Tutkusu ve M.'ik Davranışlar	16.03.2001

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
NİLÜFER	Erhan Baőođlu	Su	23.01.2001
BURÇ	Faruk Aytekin	Ezoterik Yol	29.01.2001
	Cem Çöteliogđlu	Yaőantımızdaki Davranışlar ve Masonluk	26.02.2001
	Ercan Sağlam	Göz Nuru	26.03.2001
SEMBOL	Fevzi Zambaklar	Eğer Akvaryumda Su Hasta İse, Balıklar Eninde Sonunda Hasta Olur	05.02.2001
	Üstün Korugan İlhan Or	Akdeniz ve Dünyası Süleyman Mabedi	19.02.2001 02.04.2001
GÜVEN	Naif Timur	M.'nik Felsefenin Uygulanması ve İnsan Hakları	15.02.2001
	Aktan Okan	Rönesanstan Bilgi Çağına Toplum ve Masonluk	01.03.2001
MEŐALE	Atilla Büyüktunçay	Türkçenin Serüveni	28.02.2001
	Atilla Erdemli	Homoekonomikus	14.03.2001
	İsmail Demirci	Masonluğun Dört Erdemi	28.03.2001
ANADOLU	Üzeyir Garih	Masonluk ve İő Hayatı	06.02.2001
	Ahmet Kurtaran	Masonluk Neden Sembollerle İfade Edilir?	20.02.2001
AKIL VE HİKMET	Vecihi Tokuç,	Masonluk Tarihi İnsanoğlunun En Yaman Savaőı: Kendini Bilmek	22.03.2001 05.04.2001
	Remzi Mirdoğan Duru Gülen		
BOĞAZIÇI	Can Kapyalı	21. Yüzyıl ve Sonrası Geleceğin Mimarları - MASONLAR	21.02.2001
YEDİTEPE	Erdoğan Erseven	Bu Dilin Ustaları	01.02.2001
	Koray Darga	Bir Yaşam Öyküsü "Giacomo Puccini"	01.03.2001
GÖNYE	Üzeyir Garih	Masonluk ve İő Alemi	26.02.2001
	Tamer Ayan	24 Birimli Cetvelin Sembolik ve Felsefi Yorumu	12.03.2001
	Yavuz Alkan	Ömer Hayyam	26.03.2001
GÜZEL İSTANBUL	Oktay Gök	Masonlukta Eğitimin Anlam ve Önemi	23.01.2001
	Cumhur Őenol	Hamtaş Seğiminden Tekrise Uzanan Yolda	23.03.2001
	Hakkı Demirci	Masonlukta Rehberlik Kurumu	30.03.2001
GÜNİŐİĐI	Ahmet Erman	İtalyada Masonluk	19.02.2001
TANYERİ	Őadan Ersoy	Ülkü Mabedi Yolunda	02.03.2001
SADAKAT	Gürkan Aktoluğ	Bir Gezinin Ardından	06.02.2001
	Ziya Torun, İbrahim Baytekin, Atilla Kalkandelen	Saffet Esen, Ahmet Aktoluğ, Ezoterizm ve İnisiyasyon	20.03.2001
	Ataman Ayvaz	Masonik Gelenekler ve Temel Prensipleri	20.03.2001

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
MARMARA	Nihat Yıldırım	Amerika'da Ezoterizm	26.03.2001
DOSTLUK	Teoman Südor	Sanat Yapıtlarını İrdelemek	12.03.2001
GELİŞİM	Haluk Sanver	İntizam ve Tanınma Üzerine Bir Söyleşi	13.02.2001
	Nevzat Altınay	Ham Taşın Nitelikleri	27.02.2001
	Ertuğrul Ersoy	Darwin ve Evrim Teorisi	13.03.2001
	Turan Şahin, M. Alp Beyce	Landmarklar	27.03.2001
ONUR	Nubar Kazanç	Masonlukta Esinlemeler	27.02.2001
	Yüksel Umuter	Masonik Davranış	13.03.2001
	Tamer Ayan	24 Bölümlü Cetvel	27.03.2001
UMUT	Arman Ütücüyan	Ezoterizmin Zaferi:	
	Hümanizm ve Rönesans	19.02.2001	
YAKACIK	Teoman Güre	Kültür Ögesi Olarak İnanç Sistemleri ve Felsefesi Türklerin Kabul Ettiği İnanç Sistemleri ve Türk Kültürüne Etkisi	
	Mustafa Doğrusoy	Anadolu İnançları ve Masonik İlkeler Arasındaki Benzeşimler	05.02.2001
		Avrupa Birliğinin Masonluğa Etkileri ve Avrupa Yolunda Türkiye	19.03.2001
KADIKÖY	Halil Özçelik	Masonluk ve Sanat	19.02.2001
GEOMETRİ	Cevat Güralp	Mitoloji ve Düşünce Sistemimize Etkisi	21.02.2001
	Necdet Egeran	Türkiye'de Masonluk Tarihi	21.03.2001
DOĞU	Ömer Hülagü	Üs. D.'nin Felsefesi ve Sembolizması	20.02.2001
	Ömer Hülagü	Kal. D.'nin Felsefesi ve Sembolizması	20.02.2001
	Ömer Hülagü	Ç. D.'nin Felsefesi Sembolizması	20.02.2001
	Aykut Akmenek	Masonik Seçim ve Sorumluluklarımız	03.04.2001
ÜLKÜM	Üzeyir Garih	Masonluk ve İş Hayatındaki Rolü	06.02.2001
DORUK	Koray Darga	Bir Yaşam Öyküsü	13.02.2001
	Macit Sükan	Landmarklarımız	13.03.2001
GRANİT	Şinasi Afacan	Üs. D.'nin Düşündürdükleri	29.01.2001
	Remzi Sanver	Masonluk ve Toplum	12.02.2001
	Şinasi Afacan	Kal. D.'sinin Düşündürdükleri	12.02.2001
	Haluk Sanver	İntizam ve Obediyanslar Arası Tanınma Hakkında Bir Söyleşi	26.02.2001
GÜNEY	Ahmet Girgin	Masonik Göz İle Ayasofya	01.03.2001
	Üstün Gürtuna	Masonluğun Yazılı Olmayan Kural ve Yasaları	15.03.2001
ATAYOLU	Fikret Nemli	Salim Rıza Kırkpınar ve Beethovenin 9. Senfonisi	19.03.2001
ALTAR	Üzeyir Garih	Masonluk ve İş Hayatı	06.02.2001

LOCASI	KONUŐMAMCI	KONU	TARİH
	Manuel Akcanbazyan	Mitoloji ve Masonluk II	20.02.2001
	Nail Öztaő	Mitoloji ve Masonluk III	20.03.2001
NAR	Murat Bilgili	Evren, Zerre ve İnsan Üçgeni	12.02.2001
	Erol Değerli	Olumlu Düşüncenin Zaferi	26.02.2001
YÜCEL	Őevki Gökerman	Tevhidi Tedrisattan	
		Günümüze Eğitim	01.03.2001
	Yağız Güresin	Kanıtı Dayalı Tıp	15.03.2001
GÜZELLİK	Erol Değerli	Olumlu Düşüncenin Zaferi	06.02.2001
	Kaya Paőakay	Fransada Masonluk	20.02.2001
KÜRE	Vedat Öztürk	Landmarklarımız	05.02.2001
	Remzi Sanver	İnisiyasyonun Metodolojisi	19.03.2001
	Leon Saporta	Tolerans	02.04.2001
ÇEKİÇ	Can Arpaç	Vefa ve Sadakat "Yitirmeye	
		Başladığımız İki Erdem"	13.02.2001
	Yavuz Gezicioğlu, Altan Altınada	Spesifik Teknolojiler Üzerine	27.02.2001
	Őükrü Alpaslan	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve	
		Uygulaması	13.03.2001
	Haluk Feyzioğlu	Őair ve Filozof "Seyit Nesimi"	24.04.2001
TAŐOCAęI	Reşit Ata	Dereden, Tepeden	07.02.2001
	Ali Candan Büyükkelen	Türk Masonluğunda Önemli	
		Toplumsal Olaylar Dizisi - 1	21.02.2001
	M. Ali Can Demirden	Türk Masonluk Tarihi II	21.03.2001
MİMAR HİRAM	Yusuf Arpacioğlu	Konuőmak mı? Konuőmamak mı?	14.03.2001
	Ara Kadoğlu	I. D. Ritüelinden Yansımalar	28.03.2001
KÖRFEZ	Erkan Bilgisu	Cumhuriyet ve Laiklik	15.02.2001
	Ali Doğan Öztunç	Gerçek Masonluk	15.03.2001
ZEYTİNDALI	Bülent Arman	Sağlıklı Yaşamla İlgili Son	
		Gelişmeler	09.02.2001
	Hitay Güner	Liderlik	23.02.2001
	Cem Çağlayan, Sühân Sarıgöl	Zorunlu Deprem Sigortaları	23.03.2001
IRMAK	Üstün Gürtuna	2001 Başında Türkiye Ekonomisi	30.01.2001
	Mehmet őener Küçükdoğu	Hermetizm ve Masonluk	13.02.2001
	Bilgin Erkan	Herkes Hakkını Aldı mı?	27.02.2001
	Hasan Saygın	Kader ve İrade Yada İnsanın	
		Özgürlük Sorunu	13.03.2001
	Abdurrahman Erginsoy	İnisiyasyon Felsefesi	27.03.2001
SEBAT	Salih Cevdet őahiniz	Türk Hukuk Devrimi	06.02.2001
	Mutlu Eryar	30. Yıl	20.02.2001
	Nubar Kazanç	Masonluktan Esinlenmeler	20.03.2001
SEVGİYOLU	Mümtaz Özarar	Güzellik	19.02.2001
	Hüseyin Suda	Akıl ve Hikmet	19.03.2001
	Sinan Çelebi	Okkült Örgütler	16.04.2001
	Hüseyin Suda, Akın Candan	Tapınak şövalyeleri	28.05.2001

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
RÖNESANS	Naif Timur	Masonik Felsefenin Önemi ve Hayata Geçirilmesi	20.02.2001
VEFA	Okan Işın	Spekülatif Hür Masonlukta Her Masonun İlgi Duyacağı Bir Alan Vardır	09.02.2001
	İlhami Şıkoğlu, Selim Gömeç, Semih Akbaş	Masonluk ve Sanat	16.03.2001
SUR	Erol Değerli	Olumlu Düşüncenin Zaferi	15.02.2001
AYDINLANMA	Remzi Sanver	Işığı Arayanların Hikayesi	07.02.2001
	Halit Kakinç	Aydınlanmacı Masonluk	21.02.2001
	Aktan Okan	Rönesans'tan Bilgi Çağına Toplum ve Masonluk	21.03.2001
AKASYA	Fikret Özak	Sır Saklamak	22.02.2001
	Ergun Çobanoğlu	Dereden Tepeden	22.03.2001
ATAİZİ	Tekin Özertem	Masonik Felsefede Dramatik Unsurlar	22.02.2001
	Hasan Şanbey	Yazılı Olmayan Kurallar	22.03.2001
SÖZ	Ersin Üçer	Masonlukta Dereceler	13.02.2001
	Naif Timur	M.'nik Felsefe'nin Uygulanması ve İnsan Hakları	27.02.2001
	Selim Örs	Çırak Avadanlıkları	13.03.2001
AKEV	Şinasi Afacan	Rehberlik	08.02.2001
	Süleyman Karaca	Ayna Sembolizması	22.02.2001
<u>ANKARA</u>			
UYANIŞ	Avarkan Atasoy	Masonik Konu	02.02.2001
	Celil Layiktez	İnsan Hakları ve M.'luk	16.03.2001
DOĞUŞ	Murat Ergin, Ural Tümer, Necdet Altınay	Ezoterizm	27.02.2001
	Etem Sena Çınar	Ritüel Cümlelerinden Beni Düşündürenler	27.03.2001
YÜKSELİŞ	Seyhun Tunaşar	Karıtlar (contrirs)	01.02.2001
	Oktay Arpacioğlu	Eşitlik	15.02.2001
İNANIŞ	İsmail Heral	Doğu ve Satı Felsefesinde Olgunlaşma	12.02.2001
	Ahmet Maden	Kişilik ve M.'nik Kimlik	12.03.2001
BİLGİ	Birkan İzgin	İnanç Felsefesi	21.02.2001
	Özgür Ecevit	İnanç Felsefesi II	21.03.2001
	Okan Işın	İnanç Felsefesi III	04.04.2001
DİKMEN	Soner Metin	Niye Mason Kaldım?	18.01.2001
	Ekrem Kadioğlu	Mason mu Olunur, Mason mu Doğulur?	15.02.2001

LOCASI	KONUŐMAMI	KONU	TARİH
	Mehmet Okanőer	Müzikte Masonik İşaretler	01.03.2001
YILDIZ	Sinan Vargi, M. Ali Saltan, Levent Köylü, Altan Sübakan	Kutsallık ve İnanç'da İlk Adımlar -I Masonik Kurallar Üzerine Bir Söyleő	04.04.2001
ÇANKAYA	Atilla Çezik Rifat Çağatay	Avrupada Erken Rönesans Ben	09.02.2001 23.02.2001
ARAYIŞ	Okan Işın	Günümüz M.'ları Gerçek Kardeőliğın Gereklere Yerine Getirebiliyor mu?	
ÜÇGÜL	Yahya Zabunoğlu, Esat Orhon Metin Ger	Tıptaki Son Gelişmelerin Etik ve Hukuksal Açılardan İrdelenmesi Zaman	28.02.2001 14.03.2001
AHİLER	Ender Dedeağaç Alp Ulusoy	Kendini Bilmek Önlüksüz Bir M. Albert SCHWEITZER	08.02.2001 22.03.2001
ÇAĞ	Okan Işın Olduğ Kadar, Teoman Güre Ayhan Erol	M.'ik Çalışmalarda Bilgilenmeye Eğlenceye de Önem Verilir Nur'a Kavuşmak Eğitim	05.02.2001 19.02.2001 19.03.2001
EŞİTLİK	Cem Dilçin Tayfun Uzbay Can Arpaç	M. Kimliğı Nasıl Atatürkü Olunur? Yitirmeye Başladığımız İki Erdem!... Vefa ve Sadakat...	13.02.2001 27.02.2001 13.03.2001
ANKARA	İsmail Öz Okan Işın Çetin Gülovalı	Ketumiyet Hitit Güneői Sembolizması İnanç Felsefelerine Bir Bakış	16.02.2001 16.03.2001 30.03.2001
YUNUS EMRE	Muzaffer Oflaz Ufuk Elçin, Murat Evirgen, Tamer Turan, Hikmet Özer Erdem Iőıkhan	Sümerler Yunus Emre Masonik Disiplin	12.02.2001 26.02.2001 12.03.2001
İLKE	Semih Tuncer	Mason mu Doğulur? Mason mu Olunur?	23.03.2001
ATANUR	Ferdi Miskbay	K.'likten Anladıklarım	19.02.2001
ÇUKUROVA	Işık Olcay	Anderson Nizamnamesi	26.02.2001
ERDEM	Ender Arkun Tevfik Orbey	Aydınlanma Çağında Globalizme Masonluğın Misyonu Bir Kimyacı K.'in Gözüyle Masonluk	06.02.2001 20.03.2001
DENGE	Murat Esemeli Kemal Barkut	Ülkemiz Tarihinden Bir Kesit Masonluğ a Doğru "Aők-Güzellik"	27.02.2001 13.03.2001
DOĞAN GÜNEŞ	Sedat Işık	Ütopya ve Etik	26.02.2001
TOLERANS	Hasan Kazanoğlu Mehmet Atadan	Üs. Nitelikleri Kal. Nitelikleri	24.01.2001 28.02.2001

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
KUTUP YILDIZI	Eren İnal	Her Düşüncenin Metafizik Temelleri	01.03.2001
	BiroI Tekgil Güzellik, Kuvvet,	Edmond Rostand (Cyrano De Bergerac)- Akıl ve Hikmet, İnsan Onuru ve Sadakat	15.03.2001
ÜÇNUR	Metin Aydemir	Adil Olmak	22.01.2001
BAŞKENT	Cahit Geveci	Ölümün Ötesine Geçmek	19.02.2001
	Yılmaz Kaptan	Tesviyede Buluşup Şakül Gibi Davranıp Gönye Gibi Ayrılmak	19.03.2001
GÖKKUŐAĐI	İbrahim Zor	Sayılar	16.02.2001
	Nezih Oral	İttihat-Terakki	16.03.2001
	Ahmet Erhan Işık	Yılların Akışında Türk M.'luğu	23.03.2001
ANTALYA	Tamer Ayan	Bilgi Çağı M.'luğu	15.02.2001
	Sunar Birsöz	2000'li Yıllarda M.'luğun Ülkemizdeki Rolü	01.03.2001
	Yaşar Aysev	Teklif, Tahkikat ve Rehberliğin M.'luktaki Önemi	29.03.2001
EKİN	Ali Kozbek	Geometri	20.02.2001
YÖRÜNGE	Oktay Öksüz,, Tazer Kutluk, Faruk Köse,	Kanser M.'luk ve Müzik, Türk Musikisi'nin Dünü, Bugünü, Yarını	13.03.2001 27.03.2001
	Erdal Güzeldemir Kutlu Payaslıoğlu		
UYUM	Tümer Uraz, Yavuz Konaş Ufuk Karadeniz, Bora Hizal, Buğra Karabey	Bir Çift Yürek	25.01.2001
		M. Nuru Yansıtılabilmek	22.02.2001
AND	Altay Birand	Tarih İçinde Mesleğimizin Rolü	08.02.2001
	Türev Berki, Tefvik Orbey Belgin Erkan	Mozart K.'le Yedi Yıl Mesleğimizde Rehberlik Neden Önemlidir?	22.02.2001 22.03.2001
ESKİŞEHİR	Zeki Alasya	Filozof Dr. Rıza Tefvik	22.03.2001
	Tamer Ayan	Bilgi Çağı Masonluğu	05.04.2001
ÇINAR	Erdal Angılı	İnsan Denilen Yaratık	01.02.2001
	Haluk Özyörük	Atatürk'ün Bilim ve Teknolojiye Bakış Açısı	15.02.2001
	Mustafa Sayın	Yaşamdaki Hayal ve Gerçekler	15.03.2001
EVRİM	Cemil Lalil, Tamer Yılmaz, Cumhur Çeken	Kendini Bil	02.04.2001
PUSULA	Ejder Yılmaz	Masonik Tutum ve Davranış Neden Buradayız?	21.02.2001
	Mehmet Ali Tümöz Oktay Kaptan	K.'lik Sevgisi Her Yana Yayılısın	04.04.2001
ODAK	Affan Dağlıu	Platon ve Neoplatonizm	15.02.2001
DEFNE	Öner Çakar	Altın Oran	07.02.2001
	Hüseyin Yavuz Güven	Evren ve İnsan	21.02.2001

LOCASI	KONUŐMAMCI	KONU	TARİH
BİLİM	Okan Işın	İnternetin Getirdikleri ve Götürdükleri	14.03.2001
ÖZGÜRLÜK	Cahit Geveci	M.'luğun Dünü, Bugünü, Yarını	13.02.2001
	Engin Bellisan	Tarihten Ders Aldık mı?	13.03.2001
MOZAİK	Vecihi Kizir	Mitolojinin Mason Öğretisindeki Yeri	26.01.2001
	Burhan Apaydın	İslamda Yanan Işığın Batıya Yansıması	23.02.2001
GÜNEŞ	Orhan Yamanoğlu	M.'lukta İntizam	08.02.2001
	Erol Işın	M.'luk ve Sanat	22.03.2001
ÇAĞRI	Can Arpaç	Göz Göre Göre Göz Ardı Etmeye Hakkımız Olmayanlar	07.02.2001
HİTİT GÜNEŐİ	Akın Erkan	İnsan Merkezli Eğitim	22.01.2001
	Rahmi Tunçalp	Regius	12.02.2001
	Avarkan Atasoy	Aydınlanma	12.03.2001
	Ahmet Erhan Işık	Yılların Akışında Türk Mason Locaları	26.03.2001
BİRLİK	Cevad Gürer	İnternette Gezinti	06.02.2001
	Ersan Yediler	Ham Taşın Seçimi	20.02.2001
	Mehmet Atalağ	Mabed İçinde ve Dışında Masonluk Bir Bütündür	20.03.2001
	Vedat Mihaladiz	Birlik Muh. L.'sı Amblemi	03.04.2001
TANYILDIZI	Behçet Sepici	Harici Yaşamda Mason	26.02.2001
ŐAFAK	Yaşar Aysev	M.'luğun Kadim Kökleri	16.03.2001

İZMİR

İZMİR	Alparslan Gümüődiş	Masonlukta Ne Arıyorum?	22.02.2001
	Tulga Kalaycı	Masonlukta Ne Buldum?	22.02.2001
	Murat Gomet	Çağdaş İnsan ve Ölüm	11.01.2001
	Cafer Aydoğın	Hoşgörü	22.03.2001
	Ali Can İnellioğlu	Vicdan ve Erdem	22.03.2001
NUR	Ferayı Dikmen	Mevki Hırısı	23.01.2001
	Rağıp Gener	Düşünmek ve Söylemek	23.01.2001
	Levent Tekin	Ahlak ve Erdem	23.01.2001
	Atilla Tüzüner	Akıl ve Ruhun Sentezi	27.02.2001
	Turgay Anlatır	M. Olmanın Dışa Yansıması	13.02.2001
GÖNÜL	Öner Şavk	Sadakat ve Samimiyet	01.02.2001
	Murat Seyirden	Ağçak Gönüllülük	01.02.2001
	Bülent Akis	Bilgi-Sergi	15.02.2001
	Rıza Gürkaynak	M.'luğun Neresindeyim?	01.03.2001
	Hüseyin Gülay	Ezoterizm	29.03.2001

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İRFAN	Salim Arslanalp	Bir Devrim Őehidi "Kubilay"	22.01.2001
	Ümit Gökso	Çıracık Avadanlıkları	05.02.2001
	Savan Bedros Nişanyan	Hamtaş	05.02.2001
	Bora Öner	Sınırları Zorlamak	05.02.2001
ÜMIT	Murat Gornel	Düşünce Odasının Düşündürdükları	16.01.2001
	Kuthan Savaşçın	Merdivenin Sonundaki Ayna	30.01.2001
	Yalçın Eraltay	Anderson Anayasası ve Landmarklar	13.02.2001
	Aykut Aykutlu Raşit Beőerler	Ölçülü Daranmasını Bilmek Harici Alemde M.'lar Arası Dayanıőmanın Gereği, Yöntemleri ve Sınırları	27.02.2001 13.03.2001
EPHESUS	Özkan Aras	Konfiçyüs Etik Öğretisi ve Teozim	12.02.2001
	Gerőon Algranati	Ayna	26.02.2001
	Murat Savut	Dönemeğli Merdiven	26.02.2001
	Igal Bencuya	Birinci Yolculuk	26.02.2001
	Ali Rıza Saysen	Süleyman'ın Kavmi	12.03.2001
EYLEM	Ali Kırkgöz	Ketumiyet	12.02.2001
	Osman Sarioğlu	Tevazu	12.02.2001
	İrfan Karaca	Sadakat	12.02.2001
	Suat Özdağ	Sevmek ve Sevilmek	26.02.2001
	Roland Sireilles	Paylaşmak	26.02.2001
	Ali Tümer	Mutluluk	26.02.2001
	Ali Rıza Saysen	Süleyman'ın Kavmi	12.03.2001
MANİSA	Mustafa Zencirci	Bizim Yolumuz Nur ve Sevgi Yoludur	07.02.2001
	Arif Alaçam	Mevki Hırsı Düşünceyi Bulandırır	21.02.2001
	Erkin Serdaroğlu	Kaba Kuvvet Sevgi Tanımaz	21.02.2001
	Danyel Hamitoğulları	Benliğe Hakimiyet Akıl ve Hikmetle Olur	21.03.2001
EGE	Murat Çakaloz	Anadolu Hümanizması	01.02.2001
	Tuncay Akman	Diyalektik ve Diyalektik Yöntem	15.02.2001
	Ömer Akyüz	Açılıő ve İlk Görev	15.03.2001
	Hakan Ersöz	Kendini Bil	29.03.2001
IŞIN	Dündar Karagözöğlu	Mısraların Dilinden M.'ik Düşünceler	15.01.2001
	Bülent Bayman, Murat Saygın	Ritüel Diyor ki	29.01.2001
	Hüsnü Erkan	Türkiye İçin Yeniden Yapılanma	12.02.2001
	Behzat Okay	Sevgi	12.03.2001
	Teoman Güręan, Murat Çim, Haluk Kahyaoğlu	M.'ik Terimler, Uygulamalar ve Etiket	26.03.2001
BAŞARI	Durmuş Yalçın	Geride Kalanlar Sadece Eserlerimizdir	05.02.2001

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Tahsin Dumlu	Mutluluğa Yanlış ve	
	Ömer Harmancıoğlu	Çirkin Yollardan Ulaőılmaz	05.02.2001
		Başarı Muh. L.'sı	
		Demografik Çalışması	19.02.2001
ÜÇSUTUN	Hıfzı Çıkıkçı	Göğsüme Dayanan Gönye	25.01.2001
	Onur Özsan	Rehberliğe Dair	25.01.2001
	Ali Oral	İman ve Akıl İkilisi Üzerine	08.02.2001
BODRUM	Hulusi Özüdüru	Masonluk Zor Zanaat'dır	22.03.2001
KORDON	Yusuf Kökdamar	Laiklik ve Reform	02.03.2001
	Tufan Özçayır	İnsan	22.03.2001
DOğA	Vedat Ümit Etiz	Kardeşlik Zinciri	24.01.2001
	Osman Tursal	Tek Başına İnsan ve	
		Gerçek Olgunluk	24.01.2001
	Ali Rıza Madioğlu	Özgürlük ve Hakikat	24.01.2001
	İbrahim Sökmen	Tarafsız Yargılama ve Adalet	24.01.2001
	Ömer Münir Iőıklı	Eğitim Ama Nasıl?	07.02.2001
	Ahmet Kurtaran	Evrimde ve Evrensellikte M.'luk	21.02.2001
TAN	Seymen Bilginer	Bir Efsane	30.01.2001
OCAK	İbrahim Acar	Eşitlik	18.01.2001
	Oğuz Akyüz	Yunus Emre	01.02.2001
	Ersel Siyman	Üç Hikaye Bir Ders	01.03.2001
	Hamit Hancı	Ölüm	01.03.2001
	Tevfik Uzundemir	Taassup	15.03.2001
	Ufuk Nalbantoğlu	M.'lukta Ritler ve Eski ve	
		Kabul Edilmiş Skoç Riti	29.03.2001
MARMARİS	Ekmel Bircan	Mesleğimizin Avrupada Kuruluş	
		Hazırlıkları İle Yazılı Olan ve	
		Olmayan Kurallar Hakkında Görüş	01.02.2001
NOKTA	őenol Ertaner	M.'luğun Yazılı Kurallar	22.01.2001
İMBAT	Ali Akçiçek	Yaőlılık Üzerine Düşüncelerim	09.01.2001
	Ümit Akuzman	Evrenin Ulu Mimarı	23.01.2001
	Mustafa Aran	M.'luk ve K.'lik	06.02.2001
	Enis Özden	M.'lukta İntizam	20.03.2001
	Saffet Erk	Düşünce Odası	20.03.2001
NİRENGİ	Cahit Ülkü	Toplum ve Masonluk	15.03.2001
AGORA	Kamil Samir	Düşünce Tarihindeki M.'luk	08.02.2001
	İlgin Saylam	Vergiler İle İlgili Güncel Konuşma	22.02.2001
IŞIK	Murat GomeI	Düşünce Odasının	
		Düşündüdükleri	05.02.2001
	Ethem Sena Çınar	Doğruluk ve Sabır	19.02.2001
	Murat Tuncay, Sıtkı őükürer	Özgürlük	19.03.2001
FETHİYE	Kaya Güvenç	Masonluğun A B C'si	01.02.2001
	Tamer Gediz	Landmarklar	15.02.2001
	Erhan Özatay	Kendini Bil	01.03.2001
	Osman Birced	Mimar Antonio Gaudi hk.	15.03.2001

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	İNTİKAL TARİHİ
Ali Hacıpaşaoğlu	Bünyan 1927	16.03.1973	Körfez	25.10.1999
Tolga Tanyıldızı	Ankara 1971	11.05.1998	Üçnur	13.03.2000
Fuat Tuna	İstanbul 1928	30.04.1982	Müsavat	11.04.2000
Metin Ogan	Sivas 1941	27.12.1990	Kutup Yıldızı	05.06.2000
Raik Terem	Üsküp 1922	27.02.1968	Hisar	08.11.2000
Esin Bariç	Ankara 1931	26.02.1976	İzmir	30.01.2001
Fransua Assa	İstanbul 1944	19.11.1975	Atlas	31.01.2001
Nedim Er	İstanbul 1959	03.08.2000	Marmaris	03.02.2001
Kemal Dirik	İstanbul 1912	18.10.1965	Şefkat	10.02.2001
Selçuk Güneş	Ankara 1956	07.03.1997	Ufuk	11.02.2001
Fahrettin Uluç	İstanbul 1926	20.11.1980	Başkent	11.02.2001
Argun Çançar	İzmir 1928	17.10.1957	İzmir	14.02.2001
Ertuğrul Fişenk	Ankara 1933	26.10.1972	Ahiler	17.02.2001

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Eb. Maş.'a intikal eden kardeşlerimize Ev.'in Ul. Mi.'ndan sonsuz mağfret ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

MİMAR SİNAN

Bulletin of the Grand Lodge
of Free and Accepted Masons of Turkey

ISSN 1301-2762

CONTENTS

7. Message from the Grand Master Demir SAVAŞÇIN
11. Masons Marks Tamer AYAN
36. Provincial Grand Lodges In Turkey Celil LAYİKTEZ
50. Templars,
Chevalier Ramsay and Rites A. Oktay GÜNDOĞDU
75. Origins of Freemasonry and
Discretion Hüseyin D. AKARLI
87. The Truth We Are Searching Yusuf KÖKDAMAR
99. To Know and To Recognize are
Different Concepts A. Ümit İRİŞ
103. Morality In Freemasonry Ender ARKUN
109. News from Lodges Mimar SİNAN
112. Obituaries Mimar SİNAN

Address : 25, Nuruziya Sokağı— Beyağlı / İSTANBUL

YEAR : 2001

NO : 119